

ВУОРБА ВЛАХИЛОР - ВЛАШКА РЕЧ

Часопис за очување обичаја, културе, традиције, језика
и идентитета Влаха

Часопис ќе пастрарја ађетурљи, култура, традицијја,
љимба ши њаму Влахилор

Неготин / Њигоћин

2025.

ВУОРБА ВЛАХИЛОР - ВЛАШКА РЕЧ

Часопис за очување обичаја, културе, традиције, језика и идентитета Влаха

Часопис ће пастрарја ађетурљи, култура, традиција, љимба ши њаму Влахилор

Број 2

Часопис излази два пута годишње

Оснивач и издавач:

Удружење „Гергина“ Неготин

За издавача: Прим. др мед. Сениша Челојевић

Уређивачки одбор:

Јованка Стефановић-Станојевић, Сузана Михајловић Јовановић, Данијела Николић, Маријана Мундрић, проф. др Димитрије О.Големовић, Марија Витас, Милица Вуковић, Даниела Пејчић, Снежана Челојевић

Главни и одговорну уредник: Прим. др мед. Сениша Челојевић

Корице: Ивана Бојовић Милошевић, на насловној страни, кориговани плакат 16. Фестивала Задња страна слика „Тамјзлик – Порекло“, аутор Младен Симоновић, Мосна

Припрема за штампу и штампа: Штампарија Блашко Неготин

e-mail: info@gergina.org.rs

Тираж: 300

ISSN 3042-2302

Неготин / Њугоћин

Јуни 2025.

Овај пројекат је суфинансиран из Буџета Републике Србије- Министарства информисања и телекомуникација. Ставови изнети у подржаном медијском пројекту нужно не изражавају ставове органа који је доделио средства.

КУПРИНСУ - САДРЖАЈ

Јованка Стефановић - Станојевић: ЀНТУНАТУ - УВОДНА РЕЧ	5
ИСТОРИЈА ВЛАХИЛОР - ИСТОРИЈА ВЛАХА	7
Синиша Стојчић: Крајна Поречулуј - о историје скуртă, мутăтуриљи ши лумја; Поречка Крајина – кратак историјат, сеобе и становништво	7
ЉИМБА ВЛАХИЛОР ЀН ШКУОЉИЉИ НУАШТЈЕ - ВЛАШКИ ЈЕЗИК И ЊЕГОВО МЕСТО У САВРЕМЕНОМ ОБРАЗОВАЊУ	11
Сузана алу Ѓинул лу Вјеспие - Сузана Михајловић-Јовановић: Љимба Влахилор ѓн Сјрбија ѓе Рăсарит ши рăдăћиниљи ји - Влашки језик у Источној Србији и његова лингвистичка припадност	11
Доадусу дј рјндујиту лу стандарду а ѓимби Влахилор - Одлука о утврђивању стандарда влашког језика	15
Данијела алу Белањи – Данијела Николић: Лектира сјрбјаска пје ѓимба Влахилор – Српска лектира на влашком језику	19
ЛУКРАЈА ЃЕ ПăСТРАЈА ШИ ПРОМОЦЈЈА ЃЕ БОГАЦЈЈА НУАСТă - АКТИВНОСТИ НА ОЧУВАЊУ И ПРОМОЦИЈИ ВЛАШКОГ КУЛТУРНОГ НАСЛЕЂА	22
Марија Витас: Етно група „Гергина“ Њгоћин – Етно група „Гергина“ Неготин	22
Сузана алу Ѓинул лу Вјеспие - Сузана Михајловић Јовановић: Ал ѓе 16. Фестивал интернационал ѓе музика Влахилор „Гергина 2025“ Њгоћин – 16. Интернационални фестивал влашке музике „Гергина 2025“ Неготин	28
Ај ћињерј пăйтурј ѓе традицјје ла „Гергина“: Алекса Лацковић ал мăј бун лăутар Млади чувари традиције на „Гергини“: Алекса Лацковић апсолутни победник	28
Сара ѓе дооу нумитă лу Божа алу Јенуцă - Завршница фестивала „Гергина“ у знаку Божидача Јануцића	31
Сузана алу Ѓинул лу Вјеспие - Сузана Михајловић-Јовановић: Балаћиљи - Гласу ћин суфљету лумји; Баладе: Глас народне душе	33
Марија Витас: Приказ издања „Уориљи ћи ла Уровица / Влашка кола из Уровице / Vlach Folk dances From Urovica“ (Gergina Records, 2025)	36
Марија Витас: Ванвремена песма једне „марјаце“ - Кјнтјеку ла о мăрјăцă	39
О ЛУКРАРЕ ЃЕ ВРОДАТă ШИ Ѓ-АКУМА ЃЕ ЛИТЕРАТУРă ШИ МУЗИКă ТРАДИЦИОНАЛНО И САВРЕМЕНО КЊИЖЕВНО И МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	42
Кинћећиљи нуашће ћин врјемја нуоуо - Савремена влашка поезија	42
Повјесћиљи Влахилор – Влашке приче	47
ЛУМЈЕ КУНОСКУТă ЃИН ЊАМУ НУОСТУ – ЗНАМЕНИТИ ВЛАСИ	57
Јованка Стефановић Станојевић: О сутă ѓе ањ ѓе кјнд с-а фăкут лăутару Божа алу Јенуцă - Поводом стогодишњице рођења виолинисте Божидача Јануцића	57

АБЕТУРЉИ ВЛАХИЛОР – ОБИЧАЈИ ВЛАХА	63
Др сци мед. Петар Пауновић: Везивање – велика брига мушкараца у Тимочкој Крајини Љегату о гриже маре ла уамињ њн Крајна Тимокулуј	63
ГАЋАЛА ВЛАХИЛОР - ВЛАШКА КУХИЊА	68
Слађана алу Туфарју – Слађана Војиновић: Пиришуаре ку нућ ње пуост – Посне сарме са орасима	68
ФРУМУОШАЋУРЉИ ЊН СЀРБИЈА ЂЕ РЀСАРИТ	
ПРИРОДНЕ ЛЕПОТЕ СЕВЕРОИСТОЧНЕ СРБИЈЕ	69
Мр Данило алу Арсу – Мр Данило Петровић: Сњиурљи Мокрањулуј – Мокрањске стене	69
ЂИН ЗЀ ЊН ЗЀ – ИЗ ДАНА У ДАН	73
Сузана алу Ђинул лу Вјеспије - Сузана Михајловић Јовановић: Ђин зї њн зї - Из дана у дан	73
ФОТО РУБРИКА	78
Предраг Трокицић: Архитектура сатулуј њин Крајна нуастЃ – Сеоска архитектура у Неготинској Крајини	78

ЙНТУНАТУ - УВОДНА РЕЧ

Јованка Стефановић Станојевић: Уводна реч

Поштовани читаоци,

Пред вама је други број часописа Вуорба Влахилор - Влашка реч, Удружења за очување обичаја, културе, традиције, језика и идентитета Влаха "Гергина". Ово издање и тираж од 300 примерака финансијски је подржало Министарство информисања и телекомуникација РС, које је препознало напоре Гергине да у медијском и издавачком смислу покрене исток Србије. И то баш у Неготину, општини богате и репрезентативне културне баштине влашке националне мањине.

Од 2009. године када је и основано, Удружење "Гергина" је веома активно и стално је у мисији чувања влашких обичаја, културе, традиције, језика и свог идентитета. Томе сведочи до сада објављених 40 књига и публикација на влашком писму, а у музичкој продукцији око тридесетак компакт дискова са изворним влашким песмама и колима отргнутим од заборава.

И у овом броју тим Гергининих сарадника потврдиће да је култура влашког народа и нашег поднебља огромна и да је, пре свега, резултат систематског приступа разним сегментима традиције Влаха. Зналачки одабране теме ће, надамо се, допринети читалачкој радозналости, а то и јесте намера издавача и свих оних који пружају подршку овом пројекту, као једном од бројних Удружења "Гергина", које својим подухватима из године у годину посвећено преузима улогу промотера разноврсне културне баштине мањинске заједнице Влаха у Србији.

Потписници Уговора о суфинансирању пројекта Вуорба Влахилор - Влашка реч, у области јавног информисања су Министарство информисања и телекомуникација Републике Србије и Удружење "Гергина", по Конкурсу за суфинансирање пројеката производње медијских садржаја на језицима националних мањина у 2025. години.

Желимо да уживате у свакој прочитаној речи, баш колико смо и ми у писању текстова за Влашку реч!

Јованка Стефановић Станојевић: Йнтунату

Лумје драгӑ,

Асоцијација „Гергина“ каре пӑстрјазӑ ађетурљи, култура, традицијја, љимба ши њаму Влахилор, а скуос нумӑру ал дојилӑа ђе часопису Вуорба Влахилор. Часопису сӑ штӑмпује йн тиражу ђе 300, ку ажутарја ђиспре парђа ла Министарство ђе информацйје ши телекомуникације ђин дйржава нуастӑ Сйрбија, каре а куноскут лукрарја „Гергињи“ сӑ йнђепе сӑ штӑмпује чӑсопису аста. Ши аја баш йн Њгођин, йн општинӑ каре аре о богӑцйје маре ђе стӑпйњија ђе културӑ Влахилор.

Ђин ану 2009. ђе кйнд је фундатӑ „Гергина“, ђ-агунђа Асоцијација лукрӑ мулт сӑ пӑстрјезӑ ађетурљи, култура, традицијја, љимба ши њаму Влахилор. Пӑнӑ акума а штӑмујит 4о ђе кӑрцйј пје љимба Влахилор, ши пистӑ 3о ђе компакт дискурј ку кйнтђеђиљи ши уориљи Влахилор, ш-аша сйнт пӑстрађе сӑ ну сӑ уђе.

Ши ку нумӑру аста, „Гергина“ ку уортађи ку каре лукрӑ, врја сӑ спунӑ кӑ је културӑ ши традицијја нуастӑ мулт богатӑ. Тот ђе је скрис йн часопису аста, гйнђим кӑ ар сӑ ајунгӑ ла мултӑ лумје, сӑ афље ши сӑ вадӑ ђе лукрӑ „Гергина“ ђин ан йн ан.

Сă штăмпујим часопису Вуорба Влахилор, каре је нума јел уну скрис пје лѝмба Влахилор,
њ-ажутат Министартво ђе информацѝје ђе ану 2025.

Врјем сă вă сѝмцѝц фрумуос, пăнă ћићиц часопису нуосту, кум њ-ам сѝмцѝт ши ној пăнă
ам скрис Вуорба Влахилор!

ИСТОРИЈА ВЛАХИЛОР – ИСТОРИЈА ВЛАХА

Синиша Стојчић:

Поречка Крајина – кратак историјат, сеобе и становништво

У својој богатој и бурној историји Поречка Крајина је имала и своју специфичност да је своју егзистенцију и идентитет сачувала и очувала кроз неколико сеоба унутар саме Крајине, релокација насеља и становништва које су изазивала не мале потресе код људи које трају до дана данашњег.

ПРИРОДНЕ ОДЛИКЕ – ПОЛОЖАЈ

Поречка област или Пореч, у географском погледу је предео североисточне Србије, обухвата слив Поречке реке као и средишњи део Ћердапске клисуре, са сливовима мањих река. Област је оивичена планинама према Неготинској Крајини, као и Кључу и Хомољу. Дели се на Горњи Пореч (јужно од Шашке и Црнајке) и Доњи Пореч (северно од Милошеве куле до Дунава) Предео Пореч носи име по варошици Пореч која се налазила на Поречком острву и по Поречкој реци.

КРАТАК ИСТОРИЈАТ

Историографија не даје тачан податак настанка ове области, али се прва помињања овог краја везују за постојање Српске деспотовине у чије се источне границе налази Поречка област, на самој западној граници са Видинском кнежевином.

Насеље Пореч је формирано на истоименој ади после покоља у насељу Бања које се налазило на самом ушћу Поречке реке у Дунав, од стране Турака у 17. веку.

Пореч је имао велики значај у Првом српском устанку (1804 -1812), када за Војводу директно од стране Војводе Карађорђа бива постављен Војвода Миленко Стојковић у Поречкој нахији. Због свог геостратегијског положаја, контроле Дунава и пловидбе.

Знамените личности, пре свих Старина Новак или познатији у Влашкој Баба Новак рођ. 1530. године, у Поречу био је један од најпознатијих српских хајдука, који је касније постао војсковођа у служби влашког кнеза Михајла Вјатезула Храброг, који је убијен 1601. у Клужу.

Затим Миша Анастасијевић, познатији као Капетан Миша, рођ. 1803. године, најбогатији човек свога времена, српски Ротшилд на Дунаву, трговац сољу, бродовласник и највећи задужбинар. После Светоандрејске Скупштине где је председавао морао је да напусти Србију по “милости” Кнеза Милоша и двадесет година је живео у Влашкој, где је преминуо 1885. Његово тело је балсамовано у његовој цркви у Клежанима код Букурешта.

Трећи је политичар Стеван Стефановић Тенка, син Јове Стефановића, рођ. 1797. у Поречу, члан и председник Правитељствујућег Совјета, данашње функције члан и Председник Владе у Милошево време.

Пореч се по Декрету Кнеза Милоша Обреновића сели на копно 1832. године, због честих поплава, појаве леда у зимским месецима и глади. Изграђена је прва варош у Србији по урбанистичком плану, а Милан, први Милошев син - престолонаследник дао је сиротињи по 10.000 гроша за селидбу и изградњу куће. Име је добио по њему Милановац, а тек касније када је преименован Горњи Милановац постао је Доњи Милановац.

То је била живописна варош са својим дућанима, трговином, народ се бавио сточарством, крај је обиловао богатим шумским благом. Аласи су били познати по моруни и кавијеру. Формирана је задруга, као и силни еснафи.

Стефан Стефановић - Тенка

У Првом светском рату учествују у одбрани отаџбине и многобројни Поречани који остављају своје кости широм земље па све до острва Видо. У Другом светском рату такође учествују у завршним операцијама ослобођења заједно са Црвеном армијом.

После рата учествују у изградњи и у Доњем Милановцу отвара се прва фабрика дрвне индустрије “Каменица”, касније “Пореч” Земљорадничка задруга и отвара се Хотел “Турист”. За све време још између два рата постоји “Штацион”, на коме се путем корпи транспортује руда бакра Дунавом.

Све до 1971. када је због изградње хидроенергетског система изградњом бране Доњи Милановац пресељен на подручје потока Папреница три километара низводно. Потопљена су и села Мосна и Голубиње и врло значајно археолошко налазиште “Лепенски Вир”.

Сви су добили нова, савремена насеља, али жал за старим не престаје. Нико није објавио податак колико је људи тада умрло од туге. Изграђене су у Мосни три фабрике “Мегапласт”, “Феп”, и нови “Пореч”, најлепши хотел у бившој земљи Хотел “Лепенски вир”.

Било је то златно доба Доњег Милановца. Нема манифестације која није организована у нашем Доњем Милановцу. Од “Игара без границе”, награде за најбољег водитеља “Гордана Бонети”, снимали су се филмови “Наивко”, “Ћао инспекторе”, “Вампири су међу вама”, “Дама која убија”, као у Холивуду. Гостовали уметници и певачи из целе бивше Југе. И тако, све до трагичних догађаја деведесетих и санкција, транзиција, када су све фабрике и задруга пропале. Становништво масовно одлази, и Доњи Милановац и читав Поречки крај су на ивици биолошког опстанка.

Становништво су Срби, Власи и Роми, као и малобројни под остали. Скоро сви знају српски, већина и влашки, и сви су оријентисани према Србији где вековима припадају. Са Румунима се увек лепо живело и неговао дух узајамног поштовања. Преко пута Старог потопљеног Милановца налази се са супротне румунске стране српско село Свиница.

Синиша Стојчић - Доњи Милановац-Београд

Синиша Стојчић:

Крајна Поречулуј – о историје скурта, мутатуриљи ши лумја

Ку о историје богата ши виуоруоаса Крајна Поречулуј а успит са пастрјаза њаму, ши дака а фост мултје мутатутрј дје лумје ши дје ораш.

Поречу јеста о партје дје Сјрбија дје Расарит, ши апукă пăрăу Поречка, ши партја мижлокара дје писковица Тердапулуј. Кăтра Крајна Њиготјинулуј ши кăтра Кључ ши Уомуољ сѣнт мултје мунц. Авјем Поречу ал дје Сус(намъаз дје пăрăу Шашка ши Цѣрнајка) ши Поречу ал дје Жос(ла ноуарје дје Кула лу Милош пăнă ла Дуњере). Окуолу а кăпăтат нумје дупă орашу Пореч каре а фост пје острова Пореч ши дупă пăрăу Пореч.

О ИСТОРИЈЕ СКУРТА

Їн сăмнурј дје историје ну сă гăсăштје времја дје кѣнд сă помењештје орашу, сă кредје кă с-а помењит њн Сјрбија њн ваку ал мижлоукар, кă атунча окуолу Пореч а фост ла дјал дје грањица ку књежија Видинулуј.

Локу Пореч пје островă Пореч л-а фăкут Турчи, дупă о бăтаје њн локу Бања, каре а фост ундје пăрăу Пореч а интрат њн Дуњере, њн ваку ал дје 17. Їн скуларја а дј-ѣнтѣј(1804 – 1812), кѣнд Карађорђе л-а пус дје Војводă пје Миленко Стојковић, Поречу а фост мулт штѣут, кă дјин Пореч с-а контролѣсит вуопуарѣљи пје Дуњаре.

Поречу а авут мултă лумје куноскутă, уну дјин ји а фост Мошу Новак. Јел је фăкут њн ану 1530 њн Пореч. Јел а фост ал мăј куноскут ајдук сјрбјеск. А служит амѣнат њн војска ла Књазу Михај Витјазу, ш-а фост омăрит њн ану 1601. њн Клуж.

Стари Доњи Милановац

Куноскут а фост ши Миша Анастасијевић, Капитану Миша, с-а факут њн ану 1803. ши јел а фост ал мај богат уом њн врјемја аја, ши л-а кјемат Ротшилду Сјрбјеск. А фост дугајаш ку саре, ш-авут мултје вопуарје пје Дунаре. Доуозаћ дје ањ а трајит њн Валахија ундје л-а дудажит Къазу Милош. Акуоло ш-а мурит њн ану 1885. Мултје љаурј њн Бельград а дăрујит. Маре уом дјин Пореч а фост Стеван Стефановић Тенка, копиу лу Јова Стефановић, факут њн ану 1797. њн Пореч. А фост алдан ши председник ла Правителъствујући Совјет.

Дупă дјекрјету лу Къазу Милош Обреновић њн ану 1832. орашу њл мутă ла марђина Дунари, кă ундје а фост мулт л-а њекат Дунарја, да јарна а фост мултă гјацă пје Дунаре ши а фост фуамје њн лумје. Орашу ал нуоу с-ă факут дупă планурј, да копиу лу Милош, Милан а дат л-ај сараћ заће мије дје грошурј сă факă кăш нуој. Ши пинтру аја орашу а кăпăтат нумје Милановац . Мај амјнат кјнд а кăпăтат нумје орашу Горњи Милановац а кăпăт нумје Доњи Милановац. А фуост ун ораш фрумуос, ку мулц дугајаш, пјескарј, каре а фост куноскуц пје моруњ ши кавијар, лумја а авут жуавињ. С-а фундат ши задруга.

Њн Рату ал Маре мултă лумје дјин Пореч а перит. Ши њн рату ал дојиља мултă лумје а фост њн рат, ши њнпреунă ку Руши а слуобăзйт држава нуастă. Дупă рат њн Милановац с-а ѡзграђит фабрика дје љемн“Каменица“, пје уормă а кăпăтат нумје „Пореч“ , с-а фундат Задруга дј-ај ку мошија, са ѡзграђит хотелу „Турист“. Њнтра ратурј а фуост „Штацион“, дје ундје ку тјрњили с-а кăрат арама ла вопуор.

Њн ану 1971. орашу с-а мутат мај ѡнсус, кă а ѡнћепут сă сă лукре брана ла Ђердапу1.С-а мутат ши Мосна, Голубиње, да с-а њекат ши „Лепенски Вир“. С-а факут кăш нуој, ама а ујдјит жăљиту дј-ал бăтрин.

Њн Мосна с-а ѡзграђит три фабрић „Мегапласт“, „Феп“ ши „Пореч“, ѡн Милановац с-а ѡзграђит ун хотел фрумуос“Лепенски Вир“. Аја а фост врјемје ауритă дје Милановац. Мултје манифестацј с-а факут ѡн хотел „Игре без граница“, „Гордана Бонети“, с-а снимујит мултје филмурј:“Наивко“, „Ѓао инспекторе“, „Вампири су међу нама“, „Дама која убија“ ка ѡн Холивуд . Аша а фост пăнă ѡн ањи нуозаћ, фабрићили с-а ѡнкис, лумја а пљекат дјин Милановац ши окуолу Поречулуј јестă астăз пустјњит.

Њн окуолу Пореч трајеск Сјрби, Власи ши Цјгањи. Апруацје туоц вуорбјештје сјрбјештје, да мулц вуорбјештје љимба Влахилор, ши ла туоц држава јестă Сјрбија. Ку Ромјњи а трајит бун ши с-а поштујит. Пистă Дунаре дје Милановацу ал бăтрин каре је њекат јестă ун сат сјрбјеск Свињица.

Старина Новак (рођен је око 1520. год.)

ЉИМБА ВЛАХИЛОР ЙН ШКУОЉИЉИ НУАШТЈЕ - ВЛАШКИ ЈЕЗИК И ЊЕГОВО МЕСТО У САВРЕМЕНОМ ОБРАЗОВАЊУ

Сузана алу Ђинул лу Вјеспије:

Љимба Влахилор йн Сјрбија ђе Рјсарит ши рјдјћиниљи ји

Љимба Влахилор пје каре вуорбјешће Влахи йн Сјрбија ђе Рјсарит, ажутј мулт сј сј пјстрјазј њаму нуосту.

Дупј пуопису ђин ану 2022. йн Сјрбијј трјјешће 21.013 ђе Влахи, йн окуолу Бранићева, Борулуј ши Зјјчерулуј, да мјј мулт трјјешће йн Буор, Њигоћин, Зјјчерј, Петруоц ла Млауа, Кућива, Буљуоц, Жйгубица ши Мјјдан.

Йн ану 2012. Савјету Влахилор а адус „Доадусу дј рјндујиту лјимби Влахилор“ йн ћирилицј ши латиницј. Љимба Влахилор је лјегатј ђе латинитету ђин Балкан, ши аре доуо дијалектурј: алу брањикунуј-уомолунуј-порјешунуј (дијалекту дјн скуто-завјрњит) ку ал крајњано-ћимокулунуј (дијалекту дјн йнвал-рјсарит).

Ку лјимба Влахилор вуорбјеск нума Влахи, ши аре о историје богатј. Мулће кјрциј сјнт штјмпунујиће пје лјимба Влахилор, ши йн шкуољиљи нуашће а йнћепут копији сј йнвалц „Вуорба Влахилор ку култура“ йн ану 2012/2013. Апруапје 1.000 ђе копиј йнвалц йн шкуалј Вуорба Влахилор.

Савјету Влахилор ку „Доадусу дј рјндујиту лу стандарду а лјимби Влахилор“ ши ку мулће манифестјциј ђе културј пјстрјазј аћетурљи, њаму ши култура Влахилор. Грижа сј сј пјстрјезј лјимба Влахилор, трјбује сј ајбе ши йнпреунарја Влахилор да ши држава нуастј Сјрбија, кј туатј лјимба јестј о богјције.

Сузана Михајловић Јовановић:

Влашки језик у источној Србији и његова лингвистичка припадност

Према последњем попису из 2022. године, у Србији живи 21.013 припадника влашке националне мањине. Власи живе углавном у Браничевском, Борском и Зајечарском округу. Највеће заједнице налазе се у Бору, Петровцу на Млави, Кучеву, Неготину, Бољевцу, Зајечару, Жагубици и Мајданпеку.

Некада преношена са колена на колена, влашка национална баштина данас се записује и штампа латиничним и ћириличним писмом, усвојеним 2012. године. Овај корак био је кључан за даљи развој и очување влашког језика, а Одбор за службену употребу језика и писма Националног савета Влаха руководио се неколико важних начела.

Према члану 4. Декларације Националног савета Влаха “и поред чињенице да је језик, којим Власи данас у Србији говоре идиом, односно дијалект, произашао из балканског латинитета, наравно делом из румунског а делом са примесама из нероманских језика, он је довољно специфичан да се сматра матерњим језиком Влаха.”

Влашки језик, сматрају у Националном савету Влаха, има довољно специфичности да се сматра матерњим језиком влашке заједнице, а лингвистички се дефинише кроз два наречја:

браничевско-хомољско-поречки, односно северо-западни дијалекат и крајинско-тимочки или југоисточни дијалекат.

“На простору данашње Србије говоре се два наречја. Крајинско-тимочко наречје користе Власи Царани, који настањују Неготинску крајину, делимично према Зајечару, док Унгурјани говоре браничевско-хомољско наречје, које покрива подручја Стига, Млава и Хомоља. Тај влашки језик у источној Србији није исти у свим деловима”, каже Милетић Михајловић, потпредседник Националног савета Влаха.

Северо-западно наречје обухвата села са већинским влашким становништвом у општинама: Бор, Бољевац, Мајданпек, Кучево, Петровац на Млави, Голубац, Жагубица, Деспотовац, Мало Црниће, Жабари, Ћуприја, Свилајнац и Градиште, а југоисточно наречје обухвата села са већинским влашким становништвом у општинама: Кладово, Неготин и Зајечар.

“Влашки језик источне Србије представља лингвистичку целовитост између Дунава и Мораве до границе са Бугарском, а наставља се и у видинској области. Влашки говор са обе стране Дунава настао је у историјским условима романизације староседелаца на пироком балканском простору, али су влашки говори јужно од Дунава остали без развојне надградње која је позната међу лингвистима као рероманизација”, додаје каже Новица Јаношевић, председник НСВ.

У складу са дефиницијом из члана 2. Повеље о регионалним и мањинским језицима Савета Европе, влашки језик спада у мањинске језике, јер је у употреби на територији Републике Србије, а говори га мањинска група у односу на остатак становништва. Мањински језици, према овој повељи, су они који се користе од стране бројчано мањих група, а који су традиционално присутни на одређеној територији.

“Штампањем књига на влашком писму ми презентујемо богатство влашког говорног језика. Овде је реч о ревитализацији веома значајног сегмента влашког ентитета, имајући у виду да је ћирилично писмо историјско писмо Влаха на Балкану на коме постоје писани трагови још из 1391. године. Са друге стране, латинично писмо је писмо свих романских народа, па је као такво и било оправдано увести га у равноправну употребу и код влашке националне мањине у Србији”, појашњава др Сениша Челојевић, председник Удружења “Гергина”, које пуних 15 година ради на очувању и унапређењу влашке културе, језика и традиције.

Очување влашког језика, сматрају наши саговорници, није само питање културног наслеђа, већ и социјалне кохезије унутар заједнице. Оно је и кључно за јачање идентитета младих који се суочавају са изазовима глобализације и свеприсутне доминације већинских језика. Овај процес чини важно средство за спречавање асимилације и губитка језика као темељне одреднице њиховог постојања.

“Шта је проблем код језика који се данас говори? Он у основи има тај балкански латинитет, али он се мења нарочито у Крајини. Највише има србизама и Власи прихватају српску реч и изговарају по свом говорном калупу што може да буде и чудно и смешно. Заправо се тако ради са сваком туђицом. Има и турцизама доста као и у српском језику. Велики је проблем асимилација. Ево још једне историјске чињенице. Пре признавања Србије као самосталне државе, пре 1878. године били су Власи, део Србије, Кнежевине, било је влашког живља. Признавањем самосталне државе у Берлину 1878. Румуни су нас условили да ће то признати али да сви Власи који живе у Кнежевини морају бити национална мањина Румуни. То је остало све до Другог светског рата. Власи се уводе као национална мањина, посебан ентитет након тог рата. Из пописа у попис имамо све мање Влаха. Разговара са човеком ко је Влах. Поред свих мојих покушаја да разговарамо влашки, поставим питање или направим констатацијух немам саговорника јер он не говори влашки иако га зна. Млађи га нису ни научили. Влашки језик је у проблему”, истиче Милетић Михајловић.

Помака, наравно, има. Скоро хиљаду ученика у основним школама учи “Влашки говор са елементима националне културе”. Донета је 2022. одлука о стандардизацији језика. Штапају се нове књиге, све је више и нових уџбеника, чији је процес акредитације у току. Све је више и манифестација у чијем је фокусу управо култура Влаха и њен национални идентитет.

„Ми имамо преко 100 издања на влашком језику. Али, све што смо урадили није довољно, мада, ако погледамо период од 14 година, види се огроман помак. Ту је материјална грађа која постоји и која је неспорна, а која је настала нашим радом и залагањем без које Национални савет практично ништа не би радио корисно за Влаха, као што није радио од 2004. до 2010. Мислим да не бисмо успели да урадимо ништа да није постојао континуитет у раду. Нисмо имали велики политички притисак ни из Србије, ни споља, у смислу шта ћемо да радимо, чак иако су постојали одређени притисци ван Србије, ми се нисмо обазирали. Сећам се 2010. године, када је започет процес стандардизације влашког језика, било је тешко. Требало је донети Стратегију, Декларацију Националног савета којом смо се определили за овако нешто. Ми нисмо одустали од наше Стратегије 14 година и сматрамо да смо зато успели да све ово урадимо“, каже Новица Јаношевић.

Очување језика, додају у Националном савету Влаха, није само задатак мањинске заједнице, већ и шире друштвене одговорности, јер сваки језик и култура представљају богатство које обogaћује целокупну културну баштину Србије.

На основу Закона о националним саветима националних мањина („Сл.Гласник РС”, бр. 72/09, 20/14-одлука УС, 55/14 И 47/2018) и члана 12. став 1. тачка 18. Статута Националног савета Влаха у Републици Србији (Статут усвојен 30.11. 2018. год. под бр.:03-022/18) , Одлуке о стандардизацији влашког језика број 64-022/2015 од 26. септембра 2015. године објављене у “Службеном Гласнику РС” бр.88 од 23. октобра 2015. године, Национални савет Влаха у Републици Србији (у даљем тексту и Савет), на седници одржаној 14.10.2022. године, у Бору, донео је,

ОДЛУКУ О УТВРЂИВАЊУ СТАНДАРДА ВЛАШКОГ ЈЕЗИКА

I

Утврђује се стандард (нормирање) влашког језика.

II

У равноправној употреби, користе се 2 дијалекта влашког језика и то :

браничевско-хомољско – поречки (северо – западни дијалекат) и крајинско-тимочки(југо-источни дијалекат).

III

Утврђени стандард обавезно се примењује у уџбеницима влашког језика.

Утврђени стандард обавезно се примењује у медијима регистрованим ради остваривања јавног интереса информисања на влашком језику;

Национални савет влашке националне мањине и друге установе Републике Србије могу подржати и / или финансирати или суфинансирати само она издања на влашком језику која су у складу са утврђеним стандардом влашког језика.

Издања, изјаве, саопштења и други видови јавне делатности или оглашавања која нису у складу са овим стандардима, сматраће се да нису на влашком језику.

Утврђени стандард обавезно се примењује у службеној комуникацији када је то потребно.

Од ступања на снагу ове одлуке национални савет влашке националне мањине ће у службеној употреби користити равноправно влашки и српски језик.

Ова Одлука ступа на снагу даном доношења.

IV

Ову Одлуку објавити у „Службеном гласнику Републике Србије”.

Прѣ Кѣнуну лу савјетурљи дї етницитјетурј („Сл.Гласник РС”, бр. 72/09, 20/14-доадусу УС, 55/14 И 47/2018) шї члану 12. ставу 1. пикура 18. њн Статуту лу Савјету Влахилор њн Република Сїрбија (Статуту је адус 30.11.2018. ан. ку нум: 03-022/18), Доадусу дѣ стандардизације а љимби влахилор нумѣру 64-022/2015 дїн 26. рапћуну 2015. Ан јешїт њн “Службени Гласник РС” нум.88 дїн 23. брумарј 2015. ан, Савјету Влахилор њн Република Сїрбија (њн скрису ше виње шї Савјету), ла њнѣнала факутѣ 14.10.2022. ану, ла Буор, а адус,

ДОАДУСУ ДЀ РЀНДУЈИТУ ЛУ СТАНДАРДУ А ЉИМБИ ВЛАХИЛОР

I

Сѣ рїндујашће стандарду (нуорма) а љимби влахилор.

II

Д-унфјал њн аскултатурѣ, тунѣ амїндооу дијалектурј аље љимби влахилор шї аја: алу брањикунуј-уомољунуј-порјешунуј (дијалекту дїн скуто-завїрњит) ку ал крајњано-ћимокулунуј (дијалекту дїн њнвал-расарит).

III

Ку стандарду рїндујит трабује са сѣ аскулће њн кѣрцїљи дѣ љимба влахилор ла шкуалѣ.

Ку стандарду рїндујит трабује са сѣ аскулће њн медијурј карје њс региструјїће пїнтру информисїту прѣ љимба влахилор;

Савјету Влахилор шї аљилалће установурј њн Република Сїрбија пуот са ажуће шї / уор финансирјаскѣ уор суфинансирјаскѣ нума а ѣла лукрамїнтурј прѣ љимба влахилор карје њс скрисѣ прѣ стандарду љимби влахилор.

Ла лукрамїнтурј, спусурј, самдатурј шї алалће фјалурј дѣ лукрамїнтурј уор виздатурј карје ну-с ку а ѣшїа стандардурј, о са сѣ сокоћаскѣ какїнд ну-с прѣ љимба влахилор.

Ку стандарду рїндујит о са сѣ аскулће шї комуникација дѣ службѣ кїндгуод ље аја дѣ тра бујалѣ.

Дѣ ла доапукату лу а ѣста доадус Савјету Влахилор о са сѣ аскулће њн комуникацја дѣ службѣ шї ку љимба влахилор шї ку а сїрбјаскѣ.

Доадусу ѣста доапукѣ ку дзїва кїнд је шї адус.

IV

Доадусу ѣста о са јасѣ њн „Службени гласник Републике Србије”.

Образложење

Национални савет, полазећи од уставних начела и законских овлашћења, а у складу са препорукама Комитета експерата и Комитета министара Савета Европе, констатује да су испуњени неопходни лингвистички предуслови утврђивање стандарда влашког језика обзиром да:

а)постоји јасан приказ о писму и ортографска посебна правила како би се њиме писало;

б)да су кодификована граматичка правила изложена у писаној граматички тако да они који језик не говоре као матерњи могу да га науче и да се на њих позивају;

ц) утврђена, стандардна, књижевна форма влашког националног језика се прихвата јер постоји речник односно лексиком заснован на литератури написаној на том језику;

д) постоји једна група оригиналних текстова написаних на влашком језику;

У доношењу ове одлуке Савет се Руководио одредбама Европске Повеље о регионалним И мањинским језицима (ратификовану од стране Републике Србије, Законом о ратификацији Повеље) која јасно дефинише мањинске језике

Члан 1 - Дефиниција

За потребе ове Повеље:

а) “регионални или мањински језици” су језици који:

(I) су традиционално у употреби на одреденој територији једне државе од стране држављана те државе који чине бројчано мању групу од остатка становништва те државе и који су

(II) различити од званичног језика те државе, што не укључује дијалекте званичног језика те државе или језике радника миграната;

б) “територија у којој су регионални или мањински језици у употреби” означава географску област у којој су поменути језици средство изражавања одређеног броја људи, чиме се оправдавају различите мере заштите и унапређења предвиђене овом повељом;

Током 2011. године, Национални саветорорганизовао је више панел дискусија и конференција на тему влашког језика и влашког писма. Организована је јавна расправа на тему влашког писма, након чега је 24. јануара 2012, Национални савет усвојио влашко писмо, у ћириличној и латиничној варијанти, у равноправној употреби.

NACIONALNI SAVET VLAHA USVOJIO JE 24. JANUARA 2012.
VLAŠKO PISMO

VLAŠKA ЋИРИЛИЦА

A,a	Ă,ă	B,b	V,v	G,g	D,d	Ђ,ђ
E,e	Ж,ж	Ѓ,ѓ	З,з	Дз,дз	И,и	Ї,ї
J,j	К,к	Л,л	Љ,љ	М,м	Н,н	Њ,њ
O,o	П,п	Р,р	С,с	Т,т	Ђ,ђ	У,у
Ф,ф	Х,х	Ц,ц	Ч,ч	Џ,џ	Ѓ,ѓ	Ш,ш

VLAŠKA LATINICA

A,a	Ă,ă	B,b	C,c	Ć,ć	Č,č	D,d
Dz,dz	Đ,đ	Dž,dž	E,e	F,f	G,g	H,h
I,i	Î,î	J,j	K,k	L,l	Lj,lj	M,m
N,n	Nj,nj	O,o	P,p	R,r	S,s	Š,š
Š,š	T,t	U,u	V,v	Z,z	Ž,ž	Ž,ž

Након усвајања влашког писма, издата је Граматика влашког језика, (ЈОВАНОВИЋ, Надица, 1965-; Граматика влашког језика/ Надица Н. Јовановић; Петровац на Млави: Национални савет Влаха Неготин: Удружење за очување идентитета, језика, културе и традиције Влаха „Гергина“, 2013;)

Издат је и речник влашког језика, са дефинисаним нормираним начином записивања речи на оба дијалекта, што је у складу са чланом 6. Платформе Националног савета Влаха о обавезујућим дефиницијама и терминологији са циљем прецизније самоидентификације и еманципације влашке заједнице, њеног развоја и промоције, као заједнички именованог органа културне аутономије, који се односи на начин нормирања влашког језика, **(ГОЛУБОВИЋ, Слободан, 1964-; Српско – влашки речник = Ворбарју сјрбо – влах/ дПасујони, Петровац на Млави: Национални савет Влаха: Културно-просветни центар, 2016;)**

До сада је одштампано 74 и на издања на влашком језику, употребом влашког писма на оба дијалекта. и то:

Влашки говор, као до сада нестандардизовани језик, ушао је у образовни систем Републике Србије, те је министар образовања и технолошког развоја, одобрио Уџбеник написан на влашком језику и писму “Вуорба шй култура влаха” својим Решењем бр. 650-02-22/2014-06 од 10.06.2014. године.

Одбор за службену употребу језика и писма Националног савета Влаха презентовао је и студију под називом “Језик и писмо као најбитнија обележја националног идентитета Влаха”, на конференцији “Влашко питање у Србији: људско-правни и политички аспект”(Центар за развој цивилног друштва, Бор, септембар 2012).

Полазећи од лингвистичке дефиниције по којој је “ Дијалект, дијалекат или наречје варијетет језика који користе људи одређене географске области” власки језик заправо чине два основна наречја (названа по територијално - географским областима Србије, коју насељавају припадници влашке националне мањине, говорници ова два наречја: хомољско-браничевско-поречко наречје и крајинско-тимочко наречје или као допунски термини северо-западно наречје и југо-источно наречје којима би се географски ближе исцртала граница између 2 наречја и у будућности олакшао рад на лингвистичком атласу. Северо-западно наречје обухвата села са већинским влашким становништвом у општинама: Бор, Бољевац, Мајданпек, Кучево, Петровац на Млави, Голубац, Жагубица, Деспотовац, Мало Црниће, Жабари, Туприја, Свилајнац и Градиште. Југо-источно наречје обухвата села са већинским влашким становништвом у општинама: Кладово, Неготин и Зајечар.

На основу свега наведеног, Национални савет влашке националне мањине је донео одлуку као у диспозитиву.

Како је процес стандардизације (нормирања) дуготрајан “живи” процес, Савет ће формирати посебно радно тело, састављено пре свега од лингвиста романске оријентације, који ће перманентно радити на примени, унапређењу и константном даљем развоју и нормирању влашког језика.

У Бору, 22.10.2022.г

Национални савет влашке националне мањине, председник

Новица Јаношевић

ДРУГЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ

187

На основу Закона о националним саветима националних мањина („Службени гласник РС”, бр. 72/09, 20/14 – одлука УС, 55/14 и 47/18) и члана 12. став 1. тачка 18. Статута Националног савета Влаха у Републици Србији од 30. новембра 2018. године под бројем 03-022/18, Одлуке о стандардизацији влашког језика број 64-022/2015 од 26. септембра 2015. године објављене у „Службеном гласнику РС”, број 88 од 23. октобра 2015. године,

Национални савет Влаха у Републици Србији (у даљем тексту: Савет), на седници одржаној 14. октобра 2022. године, у Бору, донео је

ОДЛУКУ

о утврђивању стандарда влашког језика

I

Утврђује се стандард (нормирање) влашког језика.

II

У равноправној употреби, користе се 2 дијалекта влашког језика и то: браничевско-хомољско-поречки (северо-западни дијалекат) и крајинско-тимочки (југо-источни дијалекат).

III

Утврђени стандард обавезно се примењује у уџбеницима влашког језика.

Утврђени стандард обавезно се примењује у медијима регистрованим ради остваривања јавног интереса информисања на влашком језику.

Национални савет влашке националне мањине и друге установе Републике Србије могу подржати и/или финансирати или суфинансирати само она издања на влашком језику која су у складу са утврђеним стандардом влашког језика.

Издања, изјаве, саопштења и други видови јавне делатности или оглашавања која нису у складу са овим стандардима, сматраће се да нису на влашком језику.

Утврђени стандард обавезно се примењује у службеној комуникацији када је то потребно.

Од ступања на снагу ове одлуке национални савет влашке националне мањине ће у службеној употреби користити равноправно влашки и српски језик.

Ова одлука ступа на снагу даном доношења.

IV

Ову одлуку објавити у „Службеном гласнику Републике Србије”.

Број 151-400/2022/3
У Бору, 14. октобра 2022. године
Председник Савета,
Новица Јаношевић, с.р.

Данијела алу Белањи:

Лектира сјрбјаскă пје љимба Влахилор

Љубинка Димитријевић, кинћетуаре ши тїлмăћитуаре, ђин сату Мосна, ку лукрарја ји пăстрјазă ши њнбогăцăштје љимба Влахилор, тїлмăчештје кăрциј сјрбјештј ши скрије кїнтјеће пје љимба нуастă. Ши дакă а лукрат њн кăнцăларије, Љубинка тот трају ји л-а нумит ла литература, ш-а тїлмăћит кăрциј ђи ла Алкибијад ал Нуша *Фацă сăмњитă ши Нуостријаши* ђи ла Стерија Поповић, ши ку аша лукрарје а лукрат мулт сă пăстрјезă љимба Влахилор. Љубинка а скрис патру кăрциј ђе појезије, каре а ђ-ѡнтїј јестă *Исповјећала ђе н-авјере*, ши ку ја а кăпăтат награда ђи ла Матка сјрбилор ѡн Македонија. Ку кїнтјећили ји, каре сїнт нумитје ла уому ји, да кум сїнгура спуње поезија јестă ка ун љак *пăнă скрије ја ши трăјешитје*. Дупă ѡнтїлњирја ку Немања алу Испир, а ѡнћепут са скрије пје љимба Влахилор, ш-аја јестă о нуоуо ѡнћеперје унће скрије ш-о пăстрјазă са ну сă ујтје.

Алкибијад ал Нуша

ФАЦĂ СĂМЊИТĂ

А тїлмăћит-о Љубинка Димитријевић
ђи ла Мосна

Тїлмăћиту ла кăрциј сјрбјештј пје љимба Влахилор је грјеу, кă ѡн љимба аста ѡн врјемја нуоуо интра мултје вуорбје страјиње, ши ку аша пјердје мултје вуорбје бăтрїње. Да лукрарја ји пуатје са пăстрјезă богăција љимби, кă мултје вуорбје штїје. Ја спуње кă љимба Влахилор је ка ун кїнтјек, ши аја ј-ажутă сă скрије кїнтјеће.

Пиљингă поезије ши тїлмăћиту, Љубинка ѡн врјемја ђе јарнă аре ѡн гїнд сă тїлмăћаскă повјестїј ђе копиј, кум ар пуатје ај мић сă афље ђе повјестїј пје љимба муми. Ја гїнћештје кă љимба сă ѡнвацă мăј мулт ѡн копилăрије ши крјеће кă лукрарјаји ѡндăмнăбрїњїли аље ној сă пăстрјезă љимба Влахилор.

Данијела Николић:

Српска лектира на влашком језику

Влашки језик је у протеклим вековима и деценијама, као жива ствар која се мења под друштвеним околностима, доживљавао своју трансформацију. Све га мање говоре Власи у својим породицама, последњих тридесет година у говор улази све више туђица. Све то је покренуло припаднике влашке заједнице да свој језик сачувају, негују кроз званично образовање али и ван институција на манифестацијама.

Један од начина чувања језика је писати и стварати књижевна дела на њему, преводити лектуру и велика дела српских аутора. Овај задатак је себи задала Љубинка Димитријевић из Мосне крај Доњег Милановца, у општини Мајданпек. Своје пензионерске дане Љубинка троши у родној Мосни. Иако комерцијалиста по образовању, књиге и писање су њена велика љубав. Ту љубав ка писању и читању у њој је пробудила, вели она, њена наставница српског језика. У почетку су то били прозни састави, а затим је упловила у поезију за коју каже да је “краљица књижевности”.

“У мало речи направите причу која треба да допре до читаоца, то је за мене поезија. Сада сам издала четврту збирку поезије под називом “Уметнички хоризонти”. Прву књигу “Исповести о недостајању”, објавила сам у Скопљу, где сам 2018. године освојила прву награду за најбољу књигу у Матици српској македонској. Ја то истиче зато што је за мене то било толико инпресивно и увек се радо тога сећам”, каже Љубинка Димитријевић.

Својим песмама се ова ауторка нашла у многим домаћим и међународним зборницима поезије. Она је и добитница и Гран при награде Руске федерације у граду Уфа. У разговору за наш портал присетила се почетка стварања на влашком језику.

“Ја сам своје књиге писала на српском језику. Када сам упознала Немању Испировића разговарали смо о томе да почнем да пишем и на влашком језику. Ја сам Влајна и сада поезију стварам директно на влашком језику, не преводим је. Наречје у делу источне Србије је мало другачије него у Неготину али се разумемо. У сусрету са Немањом он је мени предложио да ја почнем да се бавим преводом дела српске књижевности на влашки језик”.

Тако је наша саговорница до сада превела са српског језика три дела на влашки језик и учинила их доступним људима који говоре и читају влашки језик. То је за чување влашког језика богатство, али уједно показује да је и сам влашки језик богат речима.

„Када ми је Немања предложио да радим преводе моја прво питање је било да ли ћу ја то умети, али ми је он дао ветар у леђа са реченицом „Само причаш свој говор који си неговала од детињства“ јер ми смо некада ишли у приправни разред и учили српски језик, а сада деца иду у приправни разред и уче влашки језик којим говоре њихови родитељи. Превод ми није представљао проблем јер сам те три књиге превела за шест месеци. Била сам заиста срећна док сам то радила јер је то српска лектира која је сада оживела и на влашком језику. Знате Нушићево „Сумњиво лице“ сада можете да поставите на позоришну сцену на влашком језику као и „Родољупце“ Јована Стерије Поповића. Овде нећу стати, планирам још превода али ме је улога прабаке мало успорила у овом књижевном послу“, са осмехом каже Љубинка Димитријевић.

Превођење ауторских дела је озбиљан и одговоран посао који од преводиоца захтева добро познавање српског, али и влашког језика који се због неупотребе у свакодневном говору заборавио, нарочито придеви који га улепшавају.

„Само се чини да нема довољно придева јер их не познајемо довољно зато што је влашки језик пре 30 година био комплетан. Међутим, како су године пролазиле умешале су се друге речи,

дошло је до замене речи па смо залутали и почели да користимо превише туђица. Јако је тешко да се перфектно уради прави превод. Ја када стварам чини ми се лакше могу да напишем песму на влашком језику него на српском због риме. Влашки језик је певљив и може доста риме да се употреби. Трудим се да кроз своје стваралаштво чувам влашки језик. Када ми недостаје нека реч ја замислим слику онога што желим да опишем или кажем и онда се тај придев сам кристалише, нађете га, буде употребљив и буде сасвим исправан када се ради превод”, каже Љубинка која планира да зимске дане проведе у писању своје поезије али и у превођењу још неких књижевних дела на влашки језик.

„Узречица која ме води у свет поезије је „ја док пишем, ја и дишем“ јер сам интезивно почела да је пишем након смрти свога супруга. Мени је то било као терапија и цело моје стваралаштво је посвећено њему. То ми мало замерају јер су песме сетне и меланхоличне, па често слушам реченице да сада кренем са ведријим темама“.

Љубинка је свој живот опленила стваралаштвом али је и прави чувар свог влашког језика јер неуморно ствара на њему. Богатство у њеном животу, вели, су и њена деца са којима говори влашки језик иако, признаје, могла је томе воше да се посвети.

Јован Стерија Поповић

НУОСТРИЈАШИ

А тилмашит-о Љубинка Димитријевић
ђи ла Мосна

„У мом окружењу се влашки језик баш и не говори. Ја живим у окружењу које је било индустријско насеље. На послу сам говорила српски језик, у кући, такође. Ја сам своју децу научила влашки језик и то симпатично јер га нису добро савладали јер сам и са њима увек српски причала. То је грешка нас родитеља. У Мосни сада све више људи прича влашки јер им то, чини ми се, буде симпатично. На влашком језику те договштине буду лепше и људи се боље изразе на влашком језику, неку своју личност покажу. Заборавили смо влашки језик, али је он богатство“, каже Љубинка Димитријевић.

Језик се учи од малена и деца га са лакоћом уче. Следеће што очекујемо од наше саговорнице је да преведе бајке како би на спавање деца одлазила уз договштине познатих јунака на певљивом влашком језику.

ЛУКРАРЈА ЂЕ ПАСТРАРЈА ШИ ПРОМОЦИЈА ЂЕ БОГАЦИЈА НУАСТА АКТИВНОСТИ НА ОЧУВАЊУ И ПРОМОЦИЈИ ВЛАШКОГ КУЛТУРНОГ НАСЛЕЂА

Марија Витас

Етно група „Гергина“

Етно група Гергина је основана јануара 2012. године у Неготину, граду у источној Србији, при истоименом Удружењу које, поред разних других активности, организује и Интернационални фестивал влашке музике Гергина. Почетна жеља и циљ чланова групе били су и остали исти – неговање, очување и промоција влашке изворне песме.

У доба када у влашкој музици све више снажи нови талас – намећући преплет најразличитијих музичких утицаја који влашко наслеђе удаљавају од оригиналности – љубав појединаца према коренима је утолико интензивнија. Међу тим појединцима управо су и чланови Етно групе Гергина.

Прву поставу групе чиниле су певачице Љиљана Ђокић, Снежана Челојевић, Жикица Максимовић, Слободанка Петровић, као и хармоникаш Слободан Јонович.

Крајем 2013. године долази до првих промена у саставу, када се групи придружује певачица Елизабета Дајић Гримплиновић. Почетком 2014. Слободан Јонович напушта групу, а прикључују се хармоникаш Саша Дајић и бубњар Бојан Борвичановић. До нових промена долази 2015. године, када се групи придружују певачица Данијела Станковић, хармоникаш Јовица Миљковић и фрулаш Витомир Станојевић. Најбурнија је, пак, 2019. година: Бојан Борвичановић је преминуо, Слободанка Петровић је напустила групу због проблема са гласним жицама, а нове чланице постају певачице Љиља Миљковић и Марица Савић. Наредне, 2020, групу је напустила Данијела Станковић, због одласка на рад у Немачкој. Фебруара 2022. групи се прикључила певачица Слађана Војиновић.

Етно група Гергина је свој први јавни наступ имала у Неготину, 15. фебруара 2013. године. Било је то на промоцији првих књига на влашком писму, Скријату ши ћићиту ал ћин тјј, у организацији Удружења Гергина, када је представљена публикација Говорим влашки / Ворбјеск Љимба Влаха и бојанка за децу.

Од петог издања Фестивала Гергина, одржаног 2013. године у Дому културе Стеван Мокрањац, група редовно наступа на овој значајној манифестацији, донекле и у улози домаћина фестивала.

У остале наступе Етно групе Гергина у Србији, треба убројити: Вече са Гергином у оквиру манифестације Неготинско лето (2013, 2014, 2015), као и Етно звук у оквиру исте манифестације (2017), Етно фестивал (Кладово, 2014, 2016), Фестивал у Брестовачкој бањи (2014), Концерт Нити традиције у оквиру манифестације Мокрањчеви дани (Мокрање, 2014), Фестивал националних мањина (Ниш, 2014, 2016, 2017), Хомољски мотиви (Кучево, 2015), Фестивал Дунавски цвет (Голубац, 2015), Фестивал влашке изворне песме (Бор, 2015), Оларијада (Слатина, Бор, 2016), Међународни фестивал фолклора (Мосна, 2016), Сајам националних мањина Мозаик Србије (Београд, 2016, 2017), Сабор дијаспоре у Љубичевцу (2017, 2019), Саборовање (Михајловац, 2017), Дан Флоричике (Јабуковац, 2017), Рановачка ракија (Рановац, 2017), Сабор игре (Слатина, Бор, 2017), Опленачка берба (Топола, 2017), Дани изворног стваралаштва (Кривељ, 2017), Етно звук у оквиру манифестације Мајске свечаности (Неготин, 2018), Плашинтијада (Рудна Глава, 2018), Крајински обичаји (Штубик, 2018), Фестивал Бело Ленче (Врање, 2018), Музичка башта (Гроцка, 2019) и Дани европске баштине (Београд, 2021).

Група је неколико пута наступала у иностранству: Балкан Фолк Фестивал Китен (Бугарска, 2014), Међународни фестивал Капитановци (Бугарска, 2015), Међународни фестивал Дунавски таласи (Видин, 2016), Фестивал Волна Република Оцхотницка (Оцхотница Гóрна, Пољска, 2016), Јесењи сабор фолклора (Беч, 2017), Интернационални фестивал фолклора Влаха Балкана (Видин, Бугарска, 2018).

Песма „Вењи најка-ал мјеу асарѧ / Дошао ми је драги синоћ“ у извођењу Етно групе Гергина, уврштена је на издање Serbia: Living Tradition, које је World Music асоцијација Србије објавила 2016. године ради промоције културног наслеђа Србије на престижном сајму VOMEX и другим промоцијама у иностранству.

Група је заступљена са једном нумером и на компилацији Магија Ђин музика Влахилор / Влашка музичка магија / The Magic of Vlach Music, коју је Удружење Гергина, под етикетом Гергина Рецордс, објавило 25. септембра 2021. године.

АКТУЕЛНИ САСТАВ ЕТНО ГРУПЕ *ГЕРГИНА*

Елизабета Дајић Гримплиновић / дев. Гримплиновић (вокал) – рођена 18. маја 1972. у Кладову, живи у селу Михајловац код Неготина, професорка немачког језика и књижевности, чланица групе од 2013. године

Љиља Миљковић / дев. Вулпић (вокал) – рођена 15. априла 1971. у селу Корбово код Кладова, живи у Јабуковцу, домаћица, чланица групе од 2019. године

Љиљана Ђокић / дев. Несторовић (вокал) – рођена 10. јуна 1950. у селу Подвршка код Кладова, живи у Неготину, службеница у пензији, чланица групе од оснивања

Марица Савић / дев. Јовановић (вокал) – рођена 16. јуна 1950. у селу Мироч код Доњег Милановца, живи у Неготину, радница у пензији, чланица групе од 2019. године

Слађана Војиновић / дев. Туфаревећ (вокал) – рођена 24. фебруара 1970. у селу Јабуковац, учитељица, чланица групе од 2022. године

Снежана Челојевић / дев. Александровић (вокал) – рођена 8. јула 1958. у Неготину, бабица у пензији, чланица групе од оснивања

Жикица Максимовић / дев. Стојановић (вокал) – рођена 19. фебруара 1958. у Неготину, службеник у пензији, чланица групе од оснивања

Јовица Миљковић (хармоника) – рођен 10. новембра 1966. у селу Јабуковац, предузетник, члан групе од 2015. Године

Витомир Станојевић (фрула) – рођен 24. марта 1948. у селу Мала Јасикова код Зајечара, агроекономиста у пензији, члан групе од 2015. године

БИВШИ ЧЛАНОВИ ЕТНО ГРУПЕ *ГЕРГИНА*

Данијела Станковић / дев. Микуловић (вокал) – рођена 28. новембра 1973. у Кладову, живи у Неготину, специјалиста анестезиологије и реаниматологије, чланица групе од 2015. до 2020. године

Слободанка Петровић / дев. Чоботић (вокал) – рођена 6. јуна 1960. у Неготину, учитељица, чланица групе од оснивања до 2019. године

Бојан Борвичановић (бубањ) – рођен у Ковилову, 1944, преминуо у Неготину, 2019. године, трговац, члан групе од 2014. до 2019. године

Саша Дајић (хармоника) – рођен 10. марта 1970. у Михајловцу, приватни предузетник (винарија Дајић), члан групе од 2014. до 2015. године

Слободан Јонових (хармоника) – рођен 13. јула 1958. у Неготину, живи у Самариновцу, члан групе од оснивања до 2014. године

ДУНЋРЕ, ДУНЋРЕ / ДУНАВЕ, ДУНАВЕ

(цртица о издању)

Етно група Гергина је јануара 2022. године прославила свој десети рођендан. То је мали јубилеј једног континуираног, упорног и квалитетног рада, важног за очување и промоцију влашке традиције, али и, шире, културног наслеђа Србије и Балкана.

Све је почело тако што је Сениша Челојевић, председник Удружења Гергина, дошао на идеју да би и удружење са своје стране требало да пружи пример добре праксе на домаћој културној сцени, када је реч о интерпретацији влашких песама.

Првим пробама, одржаваним два пута недељно, руководио је хармоникаш Слободан Јонових. За сам почетак је одабрано десетак изворних влашких песама, на којима се пажљиво радило, са циљем да се певају на начин на који су и извођене у народу, да би се потом, тај аутентичан репертоар промовисао на Фестивалу Гергина и другим манифестацијама.

Пробе данас води хармоникаш Јовица Миљковић. Чланови заједно бирају песме, те постепено, из године у годину, шире свој репертоар, који данас обухвата тридесетак изворних песама. Група некада припрема и пригодне програме, прилагођавајући их одређеним фестивалским концептима. Тако, на пример, када су 10. и 11. Фестивал Гергина (2018, 2019) били посвећени Слободану Домаћиновићу (1951 – 2015) односно Станиши Пауновићу (1947 – 2017), легендама влашке песме, Етно група Гергина је за своје наступе одабрала по две нумере са репертоара поменутих певача.

Јубилеј је прилика да се досадашњи напори групе сумирају и представе на прикладном аудио-издању. Албум Дунјаре, Дунјаре обухвата 19 музичких нумера и 1 кратки, говорни снимак на ком Снежана Челојевић, чланица Етно групе Гергина, на свом матерњем влашком језику каже: „Ја сам Влајна, исто као и моји родитељи, бабе и деде, прабабе и прадеде... Влашки језик и музику сам слушала од најранијих дана, у својој породици и родном селу.”

Међу 19 песама, махом су нумере снимљене у Студију Пецић, лета 2015. године. Тонски сниматељ и продуцент је био Слободан Пецић, истакнути хармоникаш, који је том приликом учествовао и као инструменталиста, пратећи, заједно са фрулашем Витомиром Станојевићем, пет певачица: Слободанку Петровић, Елизабету Дајић Гримплиновић, Снежану Челојевић, Жикицу Максимовић и Љиљану Ђокић.

Студијски звук је на албуму благо прошаран новијим лајв-снимцима, са наступа групе на неколико издања Фестивала Гергина: 8 (2016), 9 (2017), 10 (2018), 11 (2019) и 12 (2021).

Нит која везује све песме на албуму је љубав – тема која је, као и у многим другим народима, веома распрострањена у влашком фолклору. Од песме до песме ми упознајемо разна лица љубави – срећну, несрећну, крунисану и некрунисану браком, љубав кроз патњу, зебњу, чежњу, маштање о драгој/драгом, разочарање, љутњу, завођење, чекање, посматрање, чулност... У влашким песмама чест је помен природе, са којом се каткад упоређује лепота вољене особе. Кроз песму, такође, људи могу и да директно комуницирају са природом (шумом, птицом, реком...). Назив албума је “Дунјаре, Дунјаре”, је у песми девојка разговара са Дунавом о њеном драгану. Дунав је симбол повезивања бројних земаља, нација и етничких група. Међу њима су и Власи у источној Србији, витална заједница са раскошном традицијом.

Ауторка је етномузиколог, музички критичар, уредник часописа „Етноумље“

Марија Витас:

Етно група „Гергина“

Етно група Гергина је фундатă њн кољиндарју 2012. њн Њиготјин, оораш њн Сјрбије ђе Рăсарит, ла асоцијација Гергина, карје пингă алтје лукрăрј, оргăнизује ши Фестивалу интернационал ђе музика Влахилор Гергина. Ђи ла њнџепут њевјесџили ђин Гергина ку кјнтарја лор, њн гјнд љ-а фост сă кјнџе ши сă пăстрјăзă кјнтјеџили Влахилор аље бăтрјџе ђин лумје.

Ђин пăкат њн времја њн карје трăјим, мулц ку кјнтјеџили лор сă ујтă сă скимбје кјнтјеџили нуаштје ђин бăтрјџацă ку ђева нуоу, карје ну сјнт ђин традиција нуаштă. Јестă лумје карје сă цјџе ђе кјнтјеџе ђин бăтрјџацă. Уџи ђин ји сјнт ши њевјесџили ђин Етно група Гергина.

Ђи ла фундат њн Гергина а њнџепут сă кјнџе Љилиана Ђокиџ, Снежана Челојевиџ, Жикица Максимовиџ ши Слободанка Петровиџ, да ђин армуџикă Слободан Јоновиџ. Ла кăпăтију анулуј 2013. њн групă виџе ши Елизабета Дајиџ Гримплиновиџ. Ла њнџеперја анулуј 2014. Слободан Јоновиџ пљакă ђин групă, да ље виџе Саша Дајиџ ђин армуџикă ши тобошеру Бојан Борвичановиџ. Ђн ану 2015. њн етно група виџе Данијела Станковиџ, карје кјнтă ђин гурă, Јовица Миљковиџ ђин армуџикă ши Витомир Станојевиџ ђин флујер. Ђин пăкат њн ану 2019. муарје Бојан Борвичановиџ, да Слободанка Петровиџ пљакă ђин групă, кă авут греутаџе ку гласу, да доуо њевјесџе ље виџе њн групă Љиља Миљковиџ ши Марица Савиџ. Ђн ану ђе виџе 2020, пљакă Данијела Станковиџ. Ја сă дуџе сă лукре њн Гермăџије. Ђн фаурарј, ану 2022. ку њевјесџили ђин Гергина а њнџепут са кјнџе Слађана Војиновиџ.

Етно група Гергина пје датă ђ-џнтјј а кјнтат њн Њигођин пје 15. фаурарју 2013. А фост ла о промоције ла кăрциљи аље ђ-џнтјј пје љимба Влахилор *Скријату ши џиђиту ал ђ-џнтјј*, карје а росџит Асоцијација Гергина, уџе а фост вуорба ђе доуо кăрциј – *Вуорбјеск љимба Влаха ши кăрциј ђе цјртујит ђе копиј – Панда њнвацă кунг фу*.

Ђи ла Фестивалу ал ђе ђинџ Гергина карје а фост њн ану 2013. њн Дому ђе културă Стеван Мокраџац, њевјесџили ђин групă њн тот ану кјнтă ла фестивалу нуосту. Ђн Сјрбија Етно група Гергина а кјнтат ши њн: Сара ку Гергина ла манифестације Вара њн Њигођин (2013, 2014, 2015) ши ла Етно суну (2017), Етно фестивал (Кладово, 2014, 2016), Фестивал њн баја Брестовцулуј (2014, 2024.), концјерт Нити традиције ла Зјљиљи Мокрăђанулуј (Мокраџ, 2014), ла Фестивал националних маџина (Њиш, 2014, 2016, 2017), Хомољски мотиви (Куђева, 2015), Фестивал Флуарја Дунăри (Голумбăц, 2015), Фестивал ђе музика Влахилор (Бор, 2015), Оларијада (Слађина ђи ла Бор, 2016), Фестивалу интернационал ђе фолклор (Мосна, 2016), Бјлџ ђе џамурј ђе лумје - Мозаик Србије (Белјиград, 2016, 2017), Бјлџ њн Борђија (2017, 2019), Адунарја (Мејловăц, 2017), Зјљиљи Флориђики (Јабуковăц, 2017), Рăкјиу њн Рановац (Рановац, 2017), Ла бјлџ ла жок (Слатјина ђи ла Бор, 2017), Куљесу ђе виј (Топола, 2017), Зјљиљи ђе кјнтјеџе ши жокурј (Кривел, 2017), Етно звук ла Зјљиљи марј њн флорарју (Њиготјин, 2018), Зјљиљи пљăђинтји (Рудна Глава, 2018), Обиђајурљи ђи ла Крајна (Штубик, 2018), Фестивал Бело ленче (Враџе, 2018), Грађина ђе музика (Гроцка, 2019), Зјљиљи Европи (Белјиград, 2021).

Гергина а кјнтат ђе мултје орј ши пистă отар: Балкан Фолк Фестивал Китен (Бугăрија, 2014), Фестивалу њн Капитановци (Бугăрија, 2015), Фестивалу интернационал -Тăлажи Дунăри (Видин, 2016), Фестивал Волна Република Оцхотницка (Оцхотница Гърна, Пољска, 2016), Адунарја ђе фолклор њн туамна (Беч, 2017), Фестивалу интернационал ал Влахилор ђин Балкан (Видин, Бугăрије, 2018, 2023.). Кјнтјеку „Веџи најка-л мјеу асарă“, карје џл кјнтă Етно група Гергина, је купринс њнтрун ЦД Србиа: Ливинг Традицион, ку карје Ворлд Мусиц асоцијација ђин Сјрбија а јешит ла сајам VOMEX њн ану 2016. сă ариџе музика ђин Сјрбије. Пје 25. рапђуну 2021. Асоцијација Гергина а скуос ун ноу ЦД нумит Магија ђин музика Влахилор / Влашка музичка магија / *The Magic of Vlach Music*, њн каре јестă ун кјнџек алу Етно група Гергина.

НОЈ СЙНЪЕМ ЙН ЕТНО ГРУПА ГЕРГИНА

Елизабета Дајић Гримплиновић / ње фатӑ марје Гримплиновић (кӑнтӑ њин гурӑ) – је фӑкутӑ пје 18. флорарј 1972. йн Кладова, трајешће йн сату Мејловац пиљингӑ Њиготјин, професорка ње љимбӑ гермӑњаскӑ, кӑнтӑ йн Гергина њин ану 2013.

Љиља Миљковић / ње фатӑ марје Вулпић (кӑнтӑ њин гурӑ) – је фӑкутӑ пје 15. пријер 1971. йн сату Корбова пиљингӑ Кладова, трајештје йн Јабуковӑц, сӑтјанӑ, кӑнтӑ йн Гергина њин ану 2019.

Љиљана Ђокић / ње фатӑ марје Несторовић (кӑнтӑ њин гурӑ) – је фӑкутӑ пје 10. њирјешар 1950. йн сату Подвршка пиљингӑ Кладова, трајештје йн Њиготјин, лукрӑтуаре йн пензӑје, кӑнтӑ йн Гергина њи ла йнӑепут

Марица Савић / ње фатӑ марје Јовановић (кӑнтӑ њин гурӑ) – је фӑкутӑ пје 16. њирешарј 1950. йн сату Мироч пиљингӑ Милановӑц, трајештје йн Њиготјин, лукрӑтуаре йн пензӑје, кӑнтӑ йн Гергина њин ану 2019.

Слађана Војиновић / ње фатӑ марје Туфаревић (кӑнтӑ њин гурӑ) – је фӑкутӑ пје 24. фаурај 1970. йн сату Јабуковӑц, дӑскӑљица, кӑнтӑ йн Гергина њин ану 2022.

Снежана Челојевић / ње фатӑ марје Александровић (кӑнтӑ њин гурӑ) – је фӑкутӑ пје 8. густарј 1958. йн Њиготјин, бабицӑ йн пензӑје, кӑнтӑ йн Гергина њи ла йнӑепут

Жикица Максимовић / ње фатӑ марје Стојановић (кӑнтӑ њин гурӑ) – је фӑкутӑ пје 19. фаурај 1958. йн Њиготјин, лукрӑтуаре йн пензӑје, кӑнтӑ цн Гергина њи ла йнӑепут

Јовица Миљковић (армуњика) – је фӑкут пје 10. њерарј 1966. йн сату Јабуковӑц, лукрӑтуор, кӑнтӑ йн Гергина њин ану 2015.

Витомир Станојевић (флујер) – је фӑкут пје 24. марцӑјор 1948. йн сату Исџикова Микӑ пиљингӑ Зӑјчерј, агроконом йн пензӑје, кӑнтӑ йн Гергина њин ану 2015.

НОЈ АМ ФОСТ ЙН ЕТНО ГРУПА ГЕРГИНА

Данијела Станковић / ње фатӑ марје Миколовић (кӑнтӑ њин гурӑ) – је фӑкутӑ пје 28. њерарј 1973. йн Кладова, трајештје йн Гермӑњије, доктор, анестезиолог, а кӑнтаг йн Гергина 2015 – 2020.

Етно група „Гергина”

Слободанка Петровић / ђе фатӑ марје Чоботић (кӑнтӑ ђин гурӑ) – је фӑкутӑ пје 6. ђирјешар 1960. ѓн Њиготјин, дӑскаљциӑ, а кӑнтат ѓн Гергина ђи ла ѓнӑепут пӑнӑ ѓн 2019.

Бојан Борвичановић (тобошерј) – је фӑкут пје 10. рапӑун 1944. ѓн Којилова пиљингӑ Њиготјин, а мурит 2019. ѓн Њиготјин, дугӑјаш ѓн пензије, а бӑтут тоба 2014 – 2019. Саша Дајић (армуњика) – је фӑкут пје 10. марцијор 1970. ѓн Мејловӑц, винарј, а кӑнтат ђин армуњика ѓн Гергина 2014 – 2015.

Слободан Јоновић (армуњика) – је фӑкут пје 13. густарј 1958. ѓн Њиготјин, трајештје ѓн Сйрмӑновӑц, лӑутар, а кӑнтат ђин армуњика ѓн Гергина ђи ла ѓнӑепут пӑнӑ ѓн ану 2014.

ДУНӑРЕ, ДУНӑРЕ

(кӑђева вуорбје ђе албум)

Етно група Гергина а ѓнплињит ѓн кољиндарј ану 2022. заӑе аӑ ђе кӑнд а ѓнӑепут сӑ кӑнтје. Аста јестӑ ун јубилеј мик ла о лукрарје маре ку каре сӑ пӑстрјазӑ традиција ши кӑнтјеђили Влахилор ѓн Сйрбија ши ѓн Балкан.

Тот аја а ѓнӑепут кӑнд лу Синӑ алу Челоју, председнику ла Асоцијација Гергина, ј-а вјењит ѓн гӑнд кӑ асоцијација трабује сӑ ајбје пје ђињева каре кӑнтӑ кӑнтјеђили Влахилор. Пје дата ђ-ѓнтјј, ку њевјестјели а кӑнтат армуњикашу Слободан Јоновић, ђе доуо орј пје сӑптӑмӑнӑ. С-а ѓнӑепут ку заӑе кӑнтјеђе, пје карје л-а кӑнтат аша кум с-а кӑнтат вродатӑ ѓн лумје. Њевјесђили ђин Гергина а кӑнтат кӑнтјеђили ашӑа ла Фестивалу Гергина ши ла мулӑе фестивалурл ла ној ши пистӑ отар.

Гн времја аста ку њевјесђили кӑнтӑ ђин армуњика Јовица Миљковић. Ку вуорба ла туоц с-алеђе кӑнтјеђили, ши ђин ан ѓн ан сӑ кӑнтӑ тот мај мултје кӑнӑеђе, ши с-ажунс пӑнӑ ла ђинзаӑ. Мулӑе кӑнӑеђе Етно група а кӑнтат ла фестивалу Гергина (10/2018, 11/2019) каре а фост нумиц лу Слободан Домађиновић (1951 – 2015) ши лу Станиша Пауновић (1947 – 2017), лӑутарј куноскуц ђе музика Влахилор, кӑнд група а кӑнтат кӑнӑе доуо кӑнтјеђе ђ-але лор.

Лукрарја ђе заӑе аӑ ам ѓнсӑмнӑт ку ун диск. Албуму Дунӑре, Дунӑре купринђе 19 кӑнтјеђе ши кӑђева вуорбје карје л-а спус Снежана алу Дӑњилӑ, њеваста ђин етно група Гергина, пје ѓимба муми(љимба Влахилор): „Јеу сӑнт Влајнӑ, ка ши пӑринци ај мјеј, ш-ај мјеј ај бӑтрињ. Ѓимба ши музика Влахилор ам аскулат ђе микӑ ѓн фӑмилија мја ши ѓн сату унӑе м-ам фӑкут.“

Вин 19 кӑнтјеђе мулӑе сӑнт снимујитје ѓн студио Пецић, вара ѓн ану 2015. Мајстор ђе тон а фост Слободан Пецић, ун армуњикаш куноскуц. Јел ку флујерашу Витомир Станојевић а кӑнтат ку ђинӑ њевјесђе ђин Гергина: Слободанка Петровић, Елизабета Дајић Гримплиновић, Снежана Челојевић, Јикица Максимовић ши Ѓиљана Ђокић.

Мулӑе кӑнтјеђе карје сӑнт пје диск, етно група Гергина л-а кӑнтат ла ал ђе 8 (2016), 9 (2017), 10 (2018), 11 (2019) ши л-ал ђе 12 (2021) Фестивал Гергина.

Ѓегӑтура ла туађе кӑнтјеђе пје албум јестӑ драгосђа – кӑ ђе драгосђе кӑнтӑ туатӑ лумја.

Вин кӑнӑек ѓн кӑнӑек драгосјта аре мулӑе фјелурј – нӑруокуасӑ, њенорокуасӑ, кунунатӑ, њекунунатӑ, драгосђе пӑђимитӑ, драгосђе ку дуор, нӑказ, ашӑептарје... Гн мулӑе кӑнтјеђе фрумуошаца кӑмпулј (брањишӑа, пӑсӑриђили, флуориљи) сӑ вирсӑзӑ ку драгосђа ѓн лумје. Пин кӑнӑек лумја пуађе сӑ тӑјнује ку пӑдурја, пасӑрјӑ, рју... Нумили ла албуму нуосту јестӑ „Дунӑре, Дунӑре“, кӑ ѓн кӑнӑек мӑндра тӑјнује ку Дунӑрја ш-о ѓнтрабӑ ђе најка-л ји. Дунӑрја је ун рју марје карје трјеђе пин мулӑе дӑржевурј ѓн Европа, унӑе трајешђе мулӑе фјелурј ђе лумје ши пин Сйрбије унӑе трајеск Власи, карје ау о традиције богатӑ.

А тӑлмӑђит пје ѓимба Влахилор Снежана алу Дӑњила

Сузана алу Ђинул лу Вјеспије:

Ал ђе 16. Фестивал интернационал ђе музика Влахилор “Гергина 2025” Њугоћин - 16. Интернационални фестивал влашке музике “Гергина 2025” Неготин

Ај ћињерј пазйтуорј ђе традицйје ла „Гергина“: Алекса Лацковић ал мај бун лаутар

Ку сара а ђ-йнтйј л-ал ђе 16. Фестивал интернационал ђе музика Влахилор „Гергина“, пућем сѧ спуњем кѧ музика Влахилор ђин лумје аре йнѧјинтаће ш-ар сѧ сѧ нѧјаскѧ ку ај ћињерј.

Ал мај бун лаутар а фуост Алекса Лацковић ђин Кућива. Алекса аре унспреће ањ, ши ђе кйнтарја ђин лаутѧ а фост драг ла публикѧ ши ла жири.

„Шасѧ ањ ђе кйнд кйнт ђин лаутѧ йн класа лу Тобијас Кајзер йн Беч, да музика нуастѧ Влахилор о војеск мај мулт, ши йн туатѧ зѧуа кйнт ку тата-л мјеу Срђан, кѧ ши јел кйнтѧ ђин лаутѧ. Ам решит ла „Гергина“ сѧ кйнт „Свита Влахилор ши „Уомуолка бѧтрйнѧ“, кѧ аја йм јестѧ йн сйнђе ши мје драг ђе јелје. Н-ам фрикѧ к-ам кйнтат ку тата ла весѧљиј, да бат ку пићуору кйнд кйнт кѧ аша мје драг“ спуње Алекса Лацковић. Ла Фестивалу ал ђе шајспреће с-а йнтрекут 18 лаутарј ђ-ај ћињерј, да пје туоц ј-аскултат жири: етномузиколог ши композитуор др Димитрије Големовић, етномузиколог Марија Витас ши Маја Стојановић, професорка ђе клѧвир ђин шкуала „Стеван Мокрањац“ ђин Њугоћин.

„Астѧ а побеђит ћињерјаца. Ај ћињерј а кйнтат, ај ћињерј а фост пистѧ туоц, ш-аја је фрумуос“ а спус др Димитрије Големовић.

Ђин зѧће лаутарј каре а кйнтат ђин инструментурј(флујер, лаутѧ, армуњикѧ) жири л-а аљес пје Алекса Илић ђин сату Бучја љингѧ Буор, каре а фост ал мај бун. Алекса а фуост ал дојиља ла Сабору ђе флујераш йн Прислоница, ши ал мај бун йн Грљан. Ла Фестивал а кйнтат ђин флујер мелодија ла кйнћек“Ја нѧјкуцѧ цадра-н мйнѧ“ ши Уора лу Божин.

„Мје драг ђ-аље доуо мелодиј, йнћепе ушор, ши је ритму тот мај јут. Пје миње м-а йнвѧцат сѧ кйнт куноскуту Стефан Радовановић, ђин сату Метовњица, љингѧ Буор, каре кйнтѧ ђин флујер, дудук ши кѧрабѧ. Дој ањ ши жумѧтаће йнвѧц ђи ла јел. Ам ђе гйнд сѧ кйнт ши ђ-акума ку воја туатѧ“ спуње Алекса Илић.

Мај фрумуос а кйнтат Катарина Шергић ђин сату Злуот, љингѧ Буор, каре аре шајспреће ањ. „Ам кйнтат одатѧ ла Фестивал, да ам кйнтат ши ла мулће приредбе ши ла „Йнтйльирја саћилор“ каре с-ѧ фак йн Буор б1. дје ањ. Ла Фестивалу ѧста ам кйнтат кйнћеку“ Ја нѧјкуцѧ вадра-н мйнѧ“ пйнтру кѧ мума мја војешће кйнћеку ѧста, ши ђе кйнд сйнт микѧ ми-л кйнтѧ. Војеск музика Влахилор, вуорбјеск љимба Влаха, ши крјед кѧ нѧграда аста йн дѧ йндѧмнаре сѧ порњеск сѧ кйнт мај мулт ла мулће фестивалурј“ спуње Катарина Шергић.

Ал мај бун лаутар пистѧ отар а фост ун бѧјат ђе ноуоспрѧће ањ, Габријел Чобану ђин Турну Северин, каре а кйнтат кйнћеку“ Ла фйнтйнѧ ђин рѧскруће“ алу Слободан Домаћиновић. „Пйнтру ној йн Ромѧњије, ал мај бун кйнтѧтуор ђе музика Влахилор је Слободан Домаћиновић, кѧ војим кум а кйнтат јел. Ши ној војим ађету, традицйја, музика ши врјем сѧ ље пѧстрѧм ђе брйњйљи каре виње дупѧ ној“ спуње Габријел Чобану.

Чинће сѧ ђесвакѧ Фестивалу а авут др Гордана Поповић, каре а вењит ђин Брисел, унђе лукрѧ. „Пѧринцй мјеј ну сйнт ђин Њугоћин, ш-а војит орашу ѧста. Драгосћа ђе ораш, ђе окуолу, ђе лумје, ђе традицйје, ши ђе мулће културј ји њ-а дат ши мије ши ла фраћили мјеу. Аша ћева ну сѧ вјеђе мулт йн лумје. Аша богѧцйје ка ла „Гергина“ ну сѧ вјеђе йн туатѧ зѧуа. Ку „Зйљиљи

Гергињи“ пућем сá куношћем богáција ши стáпйњија Влахилор, кá аша ћева ну гáсйм йн алће пáрц йн пáмйнту нуосту“ а спус др Гордана Поповић.

Ла фестивал а кйнтат ши Милена Марковић, каре афост а мáј бунá ла ун Фестивал ћ-а трекут. А жукаг ш-ај мић ћин КУД-у „Лепенски Вир“ ћин Милáновáц.

Ку тоц кйнтáтуори а кйнтат оркестру лу Бобан Пецић.

„Фестивалу „Гергина“ је ал мáј прецујит, ши је уну йн Сйрбија, ши пуот сá спун ши йн туатá лумја ку каре сá пáстрјáзá музика ши кйнћеку Влахилор. Кум ар сá фије култура нуастá, јестá ћин ној, кум о сá трећем култура л-ај ћињер, сá приндá драг ће ја“ спуње Новица Јаношевић, председнику ла Савјету Влахилор.

„Ку Фестивалу “Гергина“ врјем сá-ј йндáмнáм пј-ај ћињерј сá пáстрјезá богáција нуастá ће музика. Аста ну је нума о йнтрјећере, нумá ши о згуодá сá сá вадá ај ћињерј ка пáзйтуорј ћ-о традиције богатá, ћин пáкáт ћес ши ујтатá“ а спус дофтору Синá алу Челоју.

Сузана Михајловић Јовановић:

Млади чувари традиције на „Гергини“: Алекса Лацковић апсолутни победник

Да традиционална влашка музика има будућност и да ће наставити да живи кроз младе извођаче, потврдило је и такмичарско вече овогодишњег 16. по реду Интернационалног фестивала влашке музике „Гергина“.

Титулу свеукупног победника освојио је једанаестогодишњи Алекса Лацковић из Кучева, чији је наступ освојио и публику и стручњаке.

“Свирам виолину већ шест година у класи Тобијаса Кајзера у Бечу, а наш мелос, влашки, који највише и волим свирам вежбајући свакодневно са татом Срђаном, који исто свира виолину. Одлучио сам се да на “Гергини” свирам “Влашку свиту” и “Стару Хомољку” јер ми је то некако у крви и то су ми омиљене песме. Осећам се слободно кад их свирам. Немам трему, ишао сам са татом на весеља, тако да ми је то природно некако, а ногом ударам ритам јер волим”, каже Алекса Лацковић.

На 16. издању фестивала за награде се надметало 18 младих инструменталиста и вокалних солиста, а њихове наступе оцењивао је стручни жири у саставу: етномузиколог и композитор др Димитрије Големовић, етномузиколошкиња Марија Витас и професорка клавира Маја Стојановић из Уметничке школе „Стеван Мокрањац“ у Неготину.

„Данас је победила младост. Омладина је певала, млади су свирали, фестивалом је владала младост и то је заиста дивно“, рекао је др Димитрије Големовић.

Жири је једногласно одлучио да за најбољег инструменталисту, где се такмичило десеторо извођача на фрули, виолини и хармоници, прогласи четрнаестогодишњег Алексу Илића из Бучја код Бора, који у својој колекцији само за прошлу годину има и другу награду на Сабору фрулаша у Прислоници и прву на Сабору у Грљану. Алекса се у Неготину представио врсним извођењем влашке народне песме “Захвати ми драги воду“ и колом Слободана Божиновића.

“Свиделе су ми се те мелодије, почињу полако, па је ритам све бржи. Мене је фрулу научио да свирам познати Стефан Радовановић из Метовнице код Бора, који свира и фрулу и дудук и гајде и ја поред њега свирам већ две и по године. Планови су ми да наставим да вежбам и да у овом послу дам све од себе”, каже Алекса Илић.

Титулу најбољег вокалног солисте понела је шеснаестогодишња Катарина Шергић из Злата код Бора, која каже да пева већ читаву деценију. Ово јој је други наступ на Фестивалу “Тергина”, а иза себе има наступе и на бројним приредбама, такмичењима и на “Сусретима села”, који се у Бору одржавају већ 61. годину.

“Ове године сам се одлучила за песму “Ја најкуца вадра-н мйна” зато што моја мама воли ту песму и од малена ми је пева. Поред песме “Тергина”, ова ми је најомиљенија. Волим влашку музику, говорим језик, волим тај мелос, а ова награда ми много значи, она ми је мотивација да кренем да се бавим озбиљније певањем и да наступим и на другим такмичењима”, каже Катарина Шергић.

За најбољег страног извођача проглашен је деветнаестогодишњи Габријел Чобану из Турн Северина који се представио композицијом “На чесми на раскршћу” (Ла фјнтјна дјин раскруће) Слободана Домаћиновића.

„За нас у Румунији Слободан Домаћиновић је аутентичан представник Влаха из Србије зато што је начин на који је певао близак нама. И нама су важни обичаји, традиција, музика, и ми имамо исту жељу да их сачувамо за генерације које долазе“, каже Габријел Чобану.

Овогодишњи фестивал отворила је др Гордана Поповић, координатор инжењерских наука у Европском истраживачком савету при Европској комисији у Бриселу.

„Моји родитељи нису Неготинци али су заволели овај град. Ту љубав према њему, крају, околини, према људима, дивном мултикултуралном окружењу и традицији, они су улили мом брату и мени. То је нешто што се ретко виђа у свету. Нешто што је за нас нормално и узимамо као свакодневицу, али такво обиље културног блага није свакодневно. Манифестација „Дани Тергине“ је допринела да се спозна богатство и баштина влашке заједнице која својим обичајима и традициојом чини посебност на територији наше земље“, рекла је др Гордана Поповић.

Публика је била у прилици да на почетку Фестивала поздрави и вокалну солисткињу Милену Марковић, једну од победница ранијих издања “Тергине”. Специјални гост фестивала био је дечији ансамбл Културно уметничког друштва „Лепенски Вир“ из Доњег Милановца, а наступио је и оркестар Бобана Печића, који је и пратио све извођаче.

„Ово је једно престижно такмичење вечерас било, зато што је овакав фестивал јединствен у Србији, а слободно могу рећи и у свету, на коме се негује влашка песма, влашка музика. Будућност наше културе зависи од тога колико ћемо је пренети на млађе генерације. “Гергина” у томе има непроцењиву улогу“, каже Новица Јаношевић, председник Националног савета влашке националне мањине.

“Значај фестивала „Гергина“ огледа се управо у подстицању младих да негују изворно музичко наслеђе. Ово није само такмичење, већ и прилика да млади у себи препознају чуваре једне богате, али често заборављене традиције“, рекао је др Сениша Челојевић, организатора фестивала.

Сузана алу Ђинул лу Вјеспије:

Сара ће доуо нумитӑ лу Божа алу Јенуцаӑ

Ку ал ће 16. Фестивал интернационал ће музика Влахилор „Гергина 2025“ с-а йнсӑмнат о сутӑ ће ањ ће кйнд с-а фӑкут Божа алу Јенуцаӑ, ун маре лӑутар ши виртуоз ку лӑута ђин Крајна Ђимокулуј, кӑ нумиљи луј купринђе ун маре лок йн стӑпйњија Влахилор ће музикаӑ.

Кйнтарја луј ши фјелу луј кум а кйнтат музика ђин лумје, уориљи ши кйнђеџиљи, а лӑсат ун марје сӑмн њешђерс.

Асоцијација „Гергина“ а скуос ун компакт диск ку уориљи луј, ш-а штӑмпујит о карђе “Бождар Јануцић“ йнпреунӑ ку ЦД. Ла сара ће доуо с-а фӑкут о промоџје ће карђа „Музика лу Божа алу Јенуцаӑ – тајна суфљетулуј ши ињими“, каре а скрис-о Јованка Стефановић Станојевић. Йн сара ће доуо ла Фестивал а кйнтат ђин лӑутӑ мулц лӑутарј пје каре ј-а йнвӑцат Божа, да ши ајлалц каре а кйнтат ку јел, ш- йнвӑцат ђи ла јел.

С-а скимбат ку кйнтарја Жељко Чикаревић ђин Кућива, Александар Спасић ђин Врбница, Виолета Мариновић ђин Јабуквац, Новица Стојимировић ђин Петруоц ла Млауа, да ши дој лӑутарј каре а фост ај мај буњ ла Фестивалурљи ђ-а трекут Никола Првуловић ђин Њугоћин ши Лазар Чикаревић ђин Кућива.

Ку Фестивалу с-а йнсӑмнат 55 ће ањ ће кйнд Љиљана Ђокић Несторовић кйнтӑ ши пӑстрјазаӑ кйнђеџиљи нуашђе. Ши пйнтру јубилеју аста „Гергина“ а скуос ун компакт диск ку аље мај фрумуасӑ кйнтјеђе аље Љиљањи, кӑ ку аша кйнтјеђе пӑстрӑм богӑџија нуастӑ ће музикаӑ.

„Ђе богӑџија нуаста ну с-а лукрат мулт, ну с-а пӑстрат ђестул, ши ној авјем гриже сӑ пӑстрӑм туатӑ богӑџија нуаста. Гйнђеск кӑ ку Фестивалу нуосту пӑстрӑм лымба ши култура нуастӑ, кӑ Фестивалу јестӑ ун лок унђе сӑ йнтйльеск мулђе брйње, мулђе идеје, ши ун фундамент ће мулђе лукрӑрј“ спуње др Синӑ алу Челоју, председнику ла Асоцијација „Гергина“.

Ла сара ће доуо а кйнтат ши куноскуц лӑутарј: Душко Опрић (ђин гурӑ), Веља Кокорић (флујер) ши Љубиша Божиновић (армуњикаӑ).

Ку оркестру лу Слободан Печић а кйнтат Марина Марић ђин Осањица, Каре а кйнтат мај бун ла Фестивалу ђ-а трекут, Кристијан Гочић (сӑксӑфуон) ђин Мӑлајњица, Лазар Јовановић (бандӑ) ђин Књажевац, Саша Дајић (армуњикаӑ) ђин Мӑјловац, Јовица Миљковић (армуњикаӑ) ђин Јабуквац, ши ђин гурӑ Љиљана Ђокић Несторовић, Данијела Пражић ђин Кладова, Саша Дражиловић ђин Сјена ши Етно група „Гергина“

Сара ће доуо а жукат ла фестивал ај ђињерј ђин Слаћинӑ (љингӑ Буор). Друштва лор пуартӑ нумиљи дупӑ ун куноскуц кйнтӑтуор Бранко Олар. Тинзӑћ ши ђинћ ће ањ ај ђињерј пӑстрјазаӑ богӑџија влахилор ће музикаӑ. Ла фестивал ажукат жуокурј бӑтрйње. Данцу, Минцйта, Шкотренка, Команда ши Бӑтрйњаца. Ку ји лукрӑ Данијела Павловић ши Недељко Радуловић.

Сузана Михајловић Јовановић:

Завршница фестивала „Гергина“ у знаку Божидача Јануцића

Овогодишњи, 16. Интернационални фестивал влашке музике „Гергина 2025“ био је посвећен стогодишњици рођења Божидача Јануцића, врхунског виолинисте и народног уметника Тимочке Крајине, чије име заузима посебно место у музичком наслеђу овог краја.

Његова виртуозност, препознатљив стил и дубоко разумевање традиционалне музике оставили су неизбрисив траг у интерпретацији влашких кола и песама.

У знак сећања на његов рад, Удружење „Гергина“ је објавило једно издање са његовим снимцима и књижицу са диском „Бождар Јануцић“, као и публикацију „Музика Боже Јануцића – разговор душе и срца“ ауторке Јованке Стефановић Станојевић, која је промовисана као посебан фестивалски програм.

У ревијалном делу програма, друге фестивалске вечери, публици су се представили виолинисти који су са Јануцићем сарађивали, делили сцену и знање, а међу њима су били и његови ученици, носиоци и преносиоци његове непревазиђене технике, као и они који по узору на Јануцића граде своју каријеру.

На сцени су се смењивали: Жељко Чикаревић из Кучева, Александар Спасић из Врбнице, Виолета Мариновић из Јабуковца, Новица Стојимировић из Петровца, али и лауерати Плакете “Бождар Јануцић” у ранијим издањима Фестивала “Гергина”: Никола Првуловић из Неготина и Лазар Чикаревић из Кучева. Сваки од ових виолиниста донео је публици део енергије, али и тог, препознатљивог “јануцићевог звука” који је спајао традицију и уметност на најаутентичнији начин.

Фестивал је ове године био и омаж Љиљани Ђокић Несторовић, уметници чији стваралачки рад траје већ 55 година. Поводом овог значајног јубилеја, „Гергина“ је објавила ЦД са избором њених песама, још једном потврдивши улогу фестивала као чувара уметничке и културне баштине.

„Наше благо је недовољно истражено, недовољно сачувано, и наша ће мисија и даље бити да документујемо традицију, обичаје, веровања, па и музичку и осталу заоставштину наше заједнице. Мислим да је Фестивал “Гергина” утврдио своју важност у очувању језичког и културног идентитета Влаха јер је и место сусрета генерација и идеја, али и темељ даљег стваралаштва“, каже Синиша Челојевић, председник Удружења „Гергина“.

Друго фестивалско вече било је и у знаку наступа доајена влашке музике Душка Опрића, Веље Кокорића (фрула) и Љубише Божиновића (хармоника).

Уз пратњу оркестра Слободана Пецића наступили су и Марина Марић из Осанице, прошлогодишња победница у категорији вокалних солиста, Кристијан Гочић (саксофон) из Малајнице, Лазар Јовановић (труба) из Књажевца, Саша Дајић (хармоника) из Михајловца, Јовица Миљковић (хармоника) из Јабуковца, као и вокални солисти: Љиљана Ђокић Несторовић, Данијела Пражић из Кладова, Саша Дражиловић из Сене и Етно група “Гергина”.

Специјални гости фестивала били су чланови Културно уметничког друштва из борске Слатине које носи име прослављене легенде влашког мелоса Бранка Олара. Омладинска фолклорна група овог ансамбла које већ 55 година негује традицију свога краја, представила се аутентичним колима: Данцу, Минцига, Шкотренка, Команда и Батрињаца, у кореографији Данијеле Павловић и Недељка Радуловића.

Сузана алу Ђинул лу Вјеспије

Балађили: Гласу ђин суфљету лумји

Балађили сѝнт о модă ђе кѝнћеће ђин лумје, карје с-а пăстрăт ђин брѝње ѝн брѝње. Јеље сѝнт мăј мулт ђекѝт кѝнћеку-јеље сѝнт повјесће, аминћирје, ругăмѝнт ши ѝнфрунтăтурă. Ын јеље сă ѝмплећешће емуоцѝјиљи ла уну сѝнгур ку л-ајлалц, ѝнтѝмплăриљи ђе историје ку о мистерије, адăвăрату ку симбуолика. Балада пăстрјазă аја ће времја врја сă шћаргă: сљѝкурљи ђин вијацă, фрикурљи ши нăђежћѝљи ла ун фјел ђе лумје. Балађили с-а пăстрат ђин брѝње-н брѝње, ку кѝнтарја ла лăутарј ор ку спусу ла лумје. Ђ-аја ш-а путут сă сă пăстрјезă балађили ка ун фјел ђе литературă – јеље сă скѝмбă, мăј сă нăђеск, да сă ну сă пјардă лукрарја, ћ-а пăстрат-о лумја нуастă.

Кѝнд вуорбѝм ђе балађили Влахилор, аја јестă о богăцѝје Влахилор, апруапје пѝтулатă. Љѝмба Влахилор, каре јестă ун пургăтуорј ђе њаму Влахилор, ѝн балађе аратă о пућере маре. Туата балада пје ѝмбѝм Влахилор, ну пуартă нума о повјесће, нума ши пăстрјазă ѝмбă сă ну сă ујће.

Ши ку карћа аста „Балађили Влахилор“ стă ун лукру маре, ку каре врјем сă пăстрăм ѝмбѝм ши њаму Влахилор—кă аста је, дакă врјец сă ње крећец, карћа а ђе пăтрузăћ, каре „Гергина“ а штăмпужѝт-о пје ѝмбѝм Влахилор.

О пућере маре: 40 ђе кăрцѝј, 40 ђе фундаментарј а ѝмбѝм сă ну сă ујће. Да тот аја а путут сă сă факă ђин 24. кољиндарју, ану 2012, кѝнд савјету Влахилор а доадус рѝндужѝту ла азбука Влахилор, ѝн ћѝрилицă ши латѝницă. Ђ-атунћ, пје дата ђ-ѝнтѝј ѝн историје, Влахи а путут сă скрѝје ши сă ћѝфаскă пје ѝмбѝм мумѝ.

Нумă ун ан ђе зѝље дупă аја, с-а штăмпужѝт ши кăрцѝљи аље ђ-ѝнтѝј, пје азбука Влахилор: *Панда ѝнвăца кунг фу, Вуорбјеск ѝмбѝм Влаха, Граматѝка, Вуорбарју ши карћа Вуорба ши култура Влаха.*

Ам штăмпужѝт ши кăрцѝј ку кѝнћеће ку каре авјем воје сă пăстрăм кѝнћећѝљи нуашће-Кѝнтјећѝљи нуашће ку о сутă ђе кѝнћеће бăтрѝње, Кѝнтећѝљи лу Слободан Домаћѝновић ши алу Станиша Пауновић, да ши кăрцѝј каре л-а скрѝс Мѝкан Обрадовић ђе лăутарј куноскуц. Туаће кăрцѝљи ашћа ау ши ЦД-урј, кă је ѝмбѝм ун ствар виу, пје карје пуаће сă сă ћѝфаскă, вуорбјаскă ши сă сă кѝнће.

Карћа је скрѝсă пје 160 ђе фуој, ши је скрѝсă аша кум ам аузѝт вуорбѝљи ћѝ ла лумје, каре л-а ѝнвăцат ћѝ л-ај бăтрѝњ. Балађили с-а кѝнтат ла шезăтуорј, јарна кѝнд лумја с-адунат. Ын 16 балађе каре сѝнт скрѝсă пје ѝмбѝм Влахилор, ши тѝлмăћѝће пје сѝрбјешће, сă вуорбјешће ђе Ајдук Вјелку, Мошу Новак, Стојан Булибаша, ши ђе мулц ђе бăтаја лор, ђе нăђежћа лор.

Сă скрѝјем карћа аста а ђе патрузăћ, ка ун уј јубилеј, ам умблат ѝн мулће саће, унђе ам кулес балађили, каре сѝнт о парће ђе традицѝја нуастă. Балађили сѝнт адунăће ѝн опшћѝна Њѝгоћѝнулуј, Зăјчерулуј, Кладовѝ, Буорулуј ши Мăјданулуј, скрѝсă пје ѝмбѝм Влахилор, да л-а тѝлмăћѝћ пје ѝмбѝм сѝрбилор Снежана алу Дăњѝлă.

Карћа аста јестă мăј ун пас ѝн пăстрарја ѝмбѝм, о ујтăтурă пје лумје, ђ-о богăцѝје ујтатă. Тот пасу сă нумăрă. Ши ѝнсамнă. Сă сă цѝнă минће.

Сузана Михајловић Јовановић

Баладе: Глас народне душе

Баладе представљају један од најдубљих и најсложенијих облика усмене народне књижевности. Оне су више од песме - оне су прича, успомена, молитва и опомена. У њима се преплићу емоције појединца са колективним искуством, историјски догађаји са митом, реалност са симболиком. Балада чува оно што време покушава да избрише: слике свакодневног живота, морална начела, страхове и наде једног народа.

У народној традицији, баладе су се преносиле с колена на колена, гласом певача или казивача, који је у себи носио сећања заједнице. Управо тај усмени пренос чини баладе живим обликом књижевности - оне се мењају, расту, прилагођавају времену, али увек задржавају своју срж.

Када говоримо о влашким баладама, улазимо у једно посебно, готово скривено културно наслеђе. Влашки језик, као носилац идентитета, у баладама показује своју пуну снагу: у изразу, у ритму, у сликовитости. Свака балада на влашком језику не само да преноси причу, већ чува и сам језик од заборава.

Иза овог издања, књиге „Влашке баладе“, стоји вишедеценијска посвећеност очувању влашког језика и идентитета — јер ово је, веровали или не, четрдесета књига коју „Гергина“ објављује на влашком језику.

Симболично и снажно: 40 књига, 40 темеља језика и памћења. А све то постаје могуће од 24. јануара 2012. године, када је Национални савет Влаха усвојио влашко писмо у ћириличној и у латиничној верзији. Од тада, први пут у историји, Власи су могли да пишу и читају на свом матерњем језику.

Само годину дана касније појавиле су се и прве публикације на новоуспостављеном писму: бојанка за децу „Панда йнвацѧ кунг фу“, затим „Вуорбјеск љимба Влаха“, Граматика, Речник „Вуорбарју“, као и уџбеник „Вуорба ши култура Влаха“.

Следиле су их и песмарице, са жељом да се очува и богата вокална традиција Влаха - „Кйнтјећили њоаштје“ са стотину изворних песама, збирке Слободана Домаћиновића и Станише Пауновића, као и двојезични текстови Микана Обрадовића о знаменитим личностима влашке културе.

Заједничко за све ове публикације јесте и то да су штампане уз пратеће аудио носаче звука, јер је језик жива ствар, која не постоји само у знаковима, већ и у гласу, у акценту, у мелодији говора.

На 160 страна књига „Влашке баладе“ преноси баладе у изворном облику, онако како су их казивали казивачи, који су их научили од својих старијих. Те су се баладе певале на седељкама, у зимским месецима, када се народ окупљао и дружио. У 16 записаних и преведених балада говори се о Хајдук Вељку, Старини Новаку, буљубаши Стојану, али и другим јунацима, о њиховој борби, жељама и слободи.

Јубиларна 40. публикација представља резултат теренског истраживања и бележења балада које су део богате, усмене традиције Влаха. Баладе су прикупљане у селима општине Неготин, Зајечар, Кладово, Бор и Мајданпек, објављене двојезично, на српском и влашком језику, у преводу Снежане Челојевић.

Она је још један корак у правцу очувања једног језика, једног погледа на свет, једног заборављеног богатства. А сваки корак се рачуна. И бележи. И памти.

Марија Витас:

Уровица – много више од тачке на карти

Осврт на албум „Uorilji di la Urovica/Vlaška kola iz Urovice/Vlach Folk Dances From Urovica” (Gergina Records, 5. април 2025)

Села имају специфични живот, обично негован и развијан током векова, некад испресецан разноврсним, па и турбулентним друштвено-политичким околностима услед којих је долазило до исељавања старих и досељавања нових становника (породица), па и до њиховог мешања. На све то, села су дуго била средине затвореније у односу на вароши и градове. Због тога су се кроз генерације неговали одређени облици понашања, веровања, рада и доколице, који не само да су се разликовали од оних у градским срединама, већ и од сродних навика у суседним селима. Та истина, у данашње време знатно слабије видљива, сачувана је у изреци „Сто села, сто адета”.

Модернији начин живота увелико је, током 20. века променио те „стандарде”, па су разлике у обичајима, песми или свирци почеле да губе оштрицу, чак и да се бришу, те су различита села почела да све више међусобно личе по начинима испољавања веровања, навика и креативности.

Ипак, не треба то прихватити са горчином, већ се потрудити да на свако село у Србији бацимо засебан сноп светла и истакнемо све оно што то село краси, од давних времена до данашњег тренутка. Ама баш свако село у Србији заслужује да има сопствену „архиву”, пуну историјске и фолклорне грађе. Важан задатак за стручне, искусне и посвећене појединце, али и удружења и институције јесте да сакупљају и изучавају такве податке и да их потом чине приступачним, како истраживачима, тако и свим радозналим људима.

Албум „Влашка кола из Уровице”, настао пре свега захваљујући жару челника Удружења „Гергина” из Неготина, јесте пример труда да се истакне традиционална музика и културно наслеђе једног села, у овом случају села Уровице које се налази у источној Србији, на 25 km северозападно од Неготина.

Овим дивним и ретким издањем, заинтересовани слушалац и читалац добија прегршт информација у виду музике, текстова (на влашком, српском и енглеском) и фотографија, путем којих се зближава са једном средином у коју можда никада није крочио и коју чак не уме одмах да „убоде” на карти или Google-мапи. **Уровица** му се отвара пред очима као „опипљиви” предео, шаролик и узбудљив.

Тринаест нумера чини основу албума, а реч је о мелодијама **традиционалних влашких игара**, које су биле неизоставни део свакодневице и светковина мештана Уровице: „Šokíće” (Миш), „Todorka a pljimbata”, „Mănăstirjanka”, „Todorka a zminčita”, „Raca” (Патка), „Kisăru al bătrîn”, „Kisăru al cîgănjesk”, „Todorka a de tri”, „Mogodica”, „Bătuta”, „Duda”, „Skinčija” (Варница) и „Gimpu”.

Иако не могу да направим некакву ранг-листу ових нумера – у смислу квалитета извођења, њихове изворне лепоте, али и мог личног утиска (јер све су редом неодрљиве) – оно што такође не могу јесте да прећутим дубоко осећање и радост које ми пробуди сам почетак албума. Тај први минут и та атрактивна асиметрична ритмика (5/8+7/8) мелодије игре **„Миш”** враћа ме 25 година уназад, у просторије Факултета музичке уметности у Београду, где смо на практичним часовима етнокорееологије учили игре из целе Србије, па тако и влашке игре. Мада смо увежбавали играње неколико влашких игара, „Миш” ми је остао „зауцан” у глави. Можда због полетности, необичности и љупкости музике, корака, а и самог назива.

Све нумере су снимљене у студију у селу Јабуковцу, **марта 2025.** у живописној интерпретацији двојице музичара, активних на данашњој влашкој (традиционалној) музичкој сцени. То су **Јовица Миљковић (хармоника)** и **Витомир Станојевић (фрула)**, уз дискретне и добро промишљене студијске додатке аранжманима. Свирка убедљиво дочарава атмосферу каква је некада красила село Уровицу, а о чему пише **Бора Андрекуловић**, пензионер из Уровице, дубински познавалац прилика у његовом родном селу. Главни Борин текст, који гради ширу слику о културном наслеђу Уровице, али поседује и пуно упечатљивих детаља, праћен је у књижици и кратким освртима на поједине мелодије кола представљене на диску.

Привлачност издања додатно красе **архивске фотографије**, које заједно са музиком и причом стварају снажан утисак да познајемо све те људе – Уровичане из прошлости, али и садашњости.

Ја сам неке заиста и имала прилику да упознам, током својих посета Неготину, пре свега у дане **фестивала влашке музике „Гергина”**, који од 2009. године, сваког ускршњег понедељка и уторка „на тацни” нуди традиционалне „специјалитете” влашког музичког наслеђа, па тако и уровичког. Само треба отићи у Неготин и отворити уши, очи, дух и ум.

Марија Витас:

Уориљи њи ла Уровица

Саџиљи ау вијаца ку мулће йнтймплърј, ши њ-аја мултă лумје јестă каре а плекат, да мултă лумје ш-а вењит йн сат ши ку аја лумја с-а мјесекат. Саџиљи а фост мај њепъртаџе џе орашурј. Йн тот сату а фост кйџун фјел џе йнбрăкăминџе, џе креџалă, џе лукру, йнтймплърј каре ну с-а гăсит йн орашурј да ши йн саџе ку каре а фост йн отар. Адăвăру џста йн времја џ-акума ну баш сă вјеџе, ши а ујџит о зйсăтурă „О сутă џе саџе, о сутă џе аџетурј“.

Йн времја џе астăз, мај мулт йн ваку ал доуозăџ, аја с-а скимбат, ши мулће фјелурј џе аџетурј, йн кйнтарје а плекат сă сă пјардă, ши сă ну мај фије, ши мулће саџе а йнџепут сă самење уну ку алту тот ла ун фјел ши сă ајбје тот ун нăрав.

Ну трăбује сă сприжуњим аша џева ку амару, нума трăбује џин тот сату йн Сйрбије с-арйтам џе аре мај фрумуос, џин времја џевродатă пăна астăз. Тот сату йн Сйрбије трăбује сă ајбје „архива“ луј пљинă џе историје ши џе фолклуор. Лумја џе йнвăцăмйнт ши асоцијацйљи трăбује с-адуње ши сă пăстрјезă аша адунăтурј ка сă пуатă туатă лумја каре аре воје. сă ље вадă.

Албуму „Уориљи џи ла Уровица“, је фăкут ку йндăмнарја ла лумја џин Асоцијацйја „Гергина“ џин Њйгоџин, ка сă сă пăстрјазă стăпйњија џе музика ши културă ла ун сат, сату Уровица, каре јестă йн Сйрбија џе Рăсарит, џепарџе 25 џе км џе Њйгоџин.

Ку албуму џста каре врја сă-л аскулџе, ор сă џиџаскă кърџишуара, скрисă (пје љимба влахилор, сйрбилор ши пје енглăзешџе), капăтă йнформацйје џе музика, ши сљикурј, ши ку аша џева сă апропијазă џе ун окуол унџе пуаџе н-афост њиџодатă, ши пје каре ну пуаџе сă-л гăсаскă пје Гоогл мапă. **Уровица** ји сă џесваџе йнăјинџа ла уојкј.

Пје компакт диск сйнт снимујиџе 13 уорј, уорј бăтрйње, каре с-а жукат вродатă :*Шокйџе, Тодорка а пљимбатă, Мăнăстјурјанка, Тодорка а зминџитă, Раца, Кисăру ал бăтрйн, Кисăру ал цйгăџеск, Тодорка а џе три, Могоџица, Бăтуда, Дуда, Скинџија ши Гимпу.*

Ши дакă ну пуот сă спун каре уорă је мај фрумуасă, йнџепуту ла албум мј-адуџе мулт букурије. Минуту ал џ-йнтйј, ш-аша фјел џе ритму џин уора *Шокйџе*, ма йнтуарџе 25 џе ањ йндăрăт, ла Факултету џе музика џин Вельиград, унџе ам йнвăцат жуокурљи џин туатă Сйрбија ши жуокурљи влахилор. Ам вежбујит кйџева уорј, да жуоку *Шокйџе*, мј-а ујџит йн кап. Пуаџе пйнтру фрумуошаца џе музика каре џе фаџе сă збуорј, џе паш ор џе нумје.

Туаџе жуокурљи сйнт снимујиџе йн студио йн сату Јабуковăц, йн марцијуору, ану 2025. љ-а кйнтат фрумуос дуој лăутарј, каре ши йн зй џе астăз кйнтă. Ји сйнт **Јовица Миљковиџ(армуњикă) ши Витомир Станојевйџ(флујеру)**. Ку уориљи њ-адуџем аминџа џе фрумуошаца каре а фост вродатă йн Уровица, да џе аша џева скрије ши Бора алу Андреку, пензиоњер џин Уровица, каре шџије йнтймплърйљи џин сату луј. Скрисуарја лу Бора њ-аратă ун сљик џе стăпйњија џе културă йн Уровица, да ши џе мулће йнтймплърј пје каре ље цйње минџе, ши џе њишџе уорј.

Ку мулће сљикурј бăтрйње йнпреунаџе ку музика ши ку повјесџе, њи сă ймпаре кă кунуошџем туатă лумја аја – Уровиџењ џевродатă, да ши пј-ај џ-акума.

Јеу ам авут згуадă с-аскулт, кйнд ам фуост йн Њйгоџи, ла **фестивалу џе музика Влахилор „Гергина“**, каре сă фаџе џин ану 2009. тот ану ла Пашџ, луња ши марца, стăпйњија џе музика а Влахихор, ши џин Уровица. Нума трăбује сă џе дуџ йн Њйгоџин, с-ауз , сă вјез ши сă џе сймц фрумуос.

Ванвремена песма једне „марјаце”

Осврт на албум „*La încêrut ši rjeuormă*” Љиљане Ђокић (Gergina Records, 15. април 2025)

Марија Витас

Немогуће је да напишем класичан осврт на албум у чијој сам реализацији учествовала од *a* до *ш*. Није ни поштено. За разлику од издања „*Uorigli di la Urovica/Vlaška kola iz Urovice/Vlach Folk Dances From Urovica*” где сам помагала у неким фазама припреме албума и књижице, албум Љиљане Ђокић је моје „чедо”. Не само моје, наравно. Ту је опет био кључан **иницијални жар Удружења „Гергина”**, које је „власник” идеје и „потписник” организације пројекта „*La încêrut ši rjeuormă*”.

Због тога ћу у овом малом, специфичном осврту да се посветим двома стварима – једна су основне информације и чињенице о издању, а друго јесте мој однос према Љиљи изграђен на основу досадашњег познанства и спорадичне комуникације која траје сада већ скоро једанаест година.

Љиљана Ђокић је певачица изузетног гласа и изражајности, са способношћу да расплаче и камен или да исти подстакне на плес и радост. Моје упознавање са Љиљом се десило **септембра 2014.** године у Неготину, када сам у просторијама Дома културе „Стеван Мокрањац” водила емисију „Од злата јабука” Радио Београд 2. Била је једна од гостију у емисији. Културна, одмерена, благог осмеха, чврста изнутра... Мирна, а са ставом и неком отменом женственошћу која побеђује свако животно доба. Власи би рекли за такву жену: *марјаца* (*măjăcă*).

Разговарале смо о њеном раду, влашкој традицији, песмама, језику, спони између влашке и румунске музике... Увидела сам да уме да буде и спонтана у комуникацији, доносећи нарочити, профињени хумор.

Тај први сусрет је учинио да се још више увежем са снимцима које је начинила седамдесетих година 20. века за кућу ППП РТБ и које краси ванвремена лепота и убедљивост. Љиља се ту истакла као певачица ретког квалитета, због чијег гласа и изражајности не можете да је слушате тек „успут”.

Након 2014. године, уследили су моји редовни одласци у Неготин, у време одвијања **фестивала „Гергина”**, на којима сам током ревијалне вечери слушала и Љиљу, углавном као чланицу Етно групе Гергина, некад и соло, а радовала сам се и разговорима са њом, опуштеним, уз чашу вина и укусне залогаје на фестивалском „афтер-парти” окупљању.

Љиљин глас је природно другачији у последњих десетак година него што је био у време снимања хваљених сингл-плоча. Међутим, **емоција и унутрашња снага** нису изгубили пређашњи волумен, напротив, тај волумен је још већи, због чега ни смањена гипкост гласа нимало не ремети уживање у слушању јединствене интерпретаторке влашке традиционалне музике.

Позив да радим на албуму посвећеном Љиљани прихватила сам одмах, брзо и лако. Осећала сам се почаствованом да преслушавам снимке из различитих периода, размишљам о њима, изнова читам или слушам своје раније интервјуе са Љиљом, постављам нека нова питања и склапам целину...

Албум „*La încêrut ši rjeuormă*” је, као и сва новија аудио-издања Удружења „Гергина”, конципиран тројезично, са идејом да поред неговања основног – влашког језика и писма, буде доступан и широј публици у Србији, путем српског, као и ван земље – путем енглеског језика. Окосница албума је диск са **шеснаест традиционалних влашких љубавних песама** чији су записи начињени у распону од **1971. до 2025.** године, са ипак присутном повеликом „шупљином”

у „звучној активности”, јер код Љиље, нажалост (али, то је живот и то су личне одлуке, са пуним правом донете), није постојао континуитет и каријера у пуном смислу речи, већ нешто што би се могло назвати прапочетком каријере у младости и обновљеном вокалном активношћу у зрелој доби. Зато наслов албума и гласи „La început și pjeuormă”: *На почетку и после.*

Уз привлачан архивски фото-материјал, **књижица** која прати албум доноси мноштво детаља у вези са самим издањем, затим кратке осврте на садржаје песама, али и опсежнију биографију Љиљане Ђокић (дев. Несторовић) која баца светло на многе битне елементе из Љиљаниног живота, нарочито на оне који се тичу влашке музике, културног наслеђа и свакодневног живота.

Овај албум је објављен и као својеврсни „поклон за одлазак у пензију”, лепши од сваког сата или златног накита. Јер, Љиљана планира да се (поново) повуче са сцене и са певачких стаза. Тако, албум „La început și pjeuormă” остаје као успомена и показатељ свега оног што је постигла и због чега треба да буде поносна. Баш као што су поносни и њена снаја, затим унук, који је имао дирљив говор на промоцији диска у априлу у Неготину, али и сви остали обожаваоци традиционалне влашке песме и Љиљиног снажног „печата”.

Љиљина песма је мало **савршенство**, *неодољиво и укусно*, а такве су и њене „медвеђе шапе” којим нас је послужила после промоције..

Марија Витас: Кинтјеку ла о мърјаца

Мулт је је грјеу сá скриј дје о лукраре, њн каре ај фост дји ла њнћепут пãнã ла фуршит. Ла албуму „Uorilji di la Urovica/Vlaška kola iz Urovice/Vlach Folk Dances From Urovica” ам ажутат, да ла албуму алу Љиљани Ђокић ам луккрат мулт сѡнгурã, ку ажутарја ла **Асоцијација „Гергина“**, кã ји а авут о идеје дје пројекту „La încerut ši рјеuormã”.

Дј-аја њн скрисуарја аста врјау сá скриу дје албуму ãста, ши дје куноскуту ал мјеу ку Љиљана, ши дје ѡнтѡлњирѡли нуаштје, кã ње куношћем апруапје унспреће ањ.

Љиљана Ђокић је о кѡнтãтуаре ку ун глас фрумуос, кã гласу ји а путут сã факã пјатра сã плѡнгã, ор сã факã уому сã жуаће ши сã-л ѡнвјесãљаскã. Јеу ам куноскут-о пје Љиља ѡн рапћуну, ану 2014. ѡн Њиготјин, кѡнд ѡн Дому дје културã „Стеван Мокрањац“ ам фãкут емисија „Од злата јабука“ дје Радио Бельиград 2. А фост уна дјин мãј мулц ји каре а фост гуошћ ѡн емисије. А фост о фãмије смерњикã, ку о фацã милã, а штјиут ће врја ... Мирњикã, ш-а штјиут сã сã пуартје дје туатã времја ѡн трају ји, кум зѡћем ној Влахи, кã аша фãмије је *мърјаца*.

Ам тãјнујит дје лукрарја ји, дје традицјја Влахилор, дје кѡнтјеће, дје ѡлимбã, ши дје ѡегãтурã ѡнтра музика Влахилор ш-а Ромãњилор... Ам тãјнујит фрумуос, ш-ам вãзут кã је ши глумјацã.

Њнтѡлњирја нуастã а дј-ѡнтјј мј-а фãкут о ѡегãтурã ку кѡнтјећѡли ји каре ѡ-а снимујит ѡн ањѡ шаптјезãћ ѡн ваку ал дје 20. дје ПГП РТБ, карје сѡнт о фрумуошацã дје већѡје. Љиља а фуост о кѡнтãтуаре ку гласу каре рар с-аузит ѡн времја аја.

Дупã ану ал 2014. ам плекат сã вин ѡн тот ану ѡн Њиготјин, ѡн времје ла **фестивалу „Гергина“**, ундје ла сара дје доуо ам аузит-о пје Љиља кѡнт а кѡнтат ку њевјестјѡли дјин Етно група Гергина, ор кѡтјодатã нума пје ја, да мј-а фост драг сã тãјнуј ку ја, дупã фестивал ла ун пар дје вин.

Гласу Љиљи с-а скимбат ѡн ањѡ ћ-а трекут, дјекѡт гласу ји кѡнд а снимујит плуочиѡли. Да емоција ши снага ји, каре о пуартã ѡн ја ну с-а пјердут, нума је тот мãј цапãна, ши пѡнтру аша ћева, ши дакã гласу ји с-ã скимбат, лумја војештје с-аскултје кум кѡнтã ја.

Кѡнд ам фуост кјематã сã лукру ла албуму Љиљи, ку маре воје м-ам апукат дје лукраре. М-ам сѡмцѡт ћинсћитã с–аскулт кѡнтјећѡли ји туатје, сã м-а гѡндјеск ла јеље, ши с-аскулт ћ-ам вуорбит ку Љиља, сã фак о ѡнтрјебаре нуоуо ши сã фак о повјестје.

Албуму „La încerut ši рјеuormã” је скријат пје три ѡлимбје, ка ши аљелалтје пје каре ѡ-а скуос Асоцијација „Гергина“, ку гѡнду дје пãстаррја ѡлимби влахилор, пје сѡрбјештје сã пуатã туоц ѡн Сѡрбија сã-л ћићаскã, ши пје енглезãштје , сã с-аудã дје ној ѡн алтје дѡржевурј. Албуму аре диск ку **шајспреће кѡнтјеће аље влахилор дје драгостје**, каре сѡнт снимујитје **дјин ањѡ 1971. пãнã ѡн ану 2025.** Дјин пãкат Љиља(трају ји а фуост аша, кум а врут ја сã фије), н-а снимујит тотѡнтруна кѡнтјеће, ши путјем сã спуњем к-а снимујит ѡн тјѡнѡрјацã, ши ѡн ањѡ мãј тѡрзјј. Ши пѡнтру аја нумѡли ла албум јестã „La încerut ši рјеuormã”.

Албуму аре о кãрћишуарã ку мултје сљѡкурј, ку пуцѡње скрисуорј мић дје туатје кѡнтјећѡли, дје вијаца Љиљани Ђокић(дје фатã маре Несторовић), да мãј мулт дје кѡнтјећѡли Влахилор, дје стãпѡнѡја дје културã ши дјин трају ји.

Албуму ãста јестã ун дар, кã Љиља сã ласã дје кѡнтаре, мãј фрумуос дје фијекаре ћас ор аур. Кã, Љиља аре дје гѡнд сã сã ласã дје кѡнтат. Ши дје ја албуму „La încerut ši рјеuormã”, рãмѡндје кã о аминтирје ши о арãтарје дј-аја ћ-а лукрат Љиља, ши ку аша трãбује сã фије букуруасã. Баш аша кум а фуост букуруош ши нуора ји, да ши њепуоту ји, каре а вуорбит аша фрумуос ла промоцјја дје диск ѡн пријеру, ѡн Њиготјин, да ши туоц каре војеск музика влахилор дјин лумје ши кѡнтјећѡли Љиљи.

Кѡнтјеку Љиљи је атјта ун лукру мѡк ши фрумуос, ун кѡнтјек дулће, ка ши колаћи ји „лаба урсулуј“ пје каре ѡ-ам мѡнкат ку драг ла промоцјје.

О ЛУКРАРЕ ЂЕ ВРОДАТА ШИ Ђ-АКУМА ЂЕ ЛИТЕРАТУРА
ШИ МУЗИКА
ТРАДИЦИОНАЛНО И САВРЕМЕНО КЊИЖЕВНО И МУЗИЧКО
СТВАРАЛАШТВО

КЊИЖЕВНИ И МУЗИЧКИ НУАШТЕ ЂИН ВРЕМЈА НУОУО

САВРЕМЕНА ВЛАШКА ПОЕЗИЈА

ДУПА ТЈИЊЕ ПЛИЊГ

А трјекут ун ан
Дје кјнд ај плекат
Са фиу сјнгур јеу
Ту м-ај блѣстѣмат.

Ај плекат ла друм
Ши мј-ај спус кѣ вињ
Да акума дје ној
Ну вреј сѣ мај штји.

М-ај лѣсат акас
Ш-ај плекат ла стринѣ
Пје туоц њ-ај ујтат
Ну мај вреј сѣ вињ.

Фѣрѣ тјиње штји
Кѣ мје фок ши грјеу
Да копији мић
Плињѣ ка ши јеу.

Туатѣ зѣуа аштјепт
Јин гјндурј тје стрјг
Ђин суомн ма дјештјепт
Дупѣ тјиње плињг.

Кјрста алу Јовѣњењу, Праова

ОВО ЈЕ МОЈ КРИК

Прође година
А тебе нема
На самотан живот
Судба ме спрема.

Пошла си на пут
Да вратиш се ти
Али сада за нас
Не желиш да знаш.

Код куће сам сѣм
Док ти странствујеш
Не мислиш на нас
Зов нам не чујеш.

Кад нема те знаш
Горим у патњи сам
А дечји ми плач
Јечи сваки дан.

Без тебе данима венем
Твој прати ме лик
Из снова се пренем
Ово је мој крик.

*Крста Станковић-Њењуловић,
Прахово*

ДИН ИЊИМА ЛУ ОМУОЉ

Дин ињима лу Омуољ
кйнт ун кйнћек јо да вуој,
ши ку јйал вуао ва спун
кум је ла нуој трају бун.

Ну куношћем йншелуја,
ну пуртџм грижа алтуја,
ње катйџм лукру ануостру,
ну сминћим трају авуостру.

Ње трајим нуој трају,
ње мйнкџм малају,
пућјаре кум авјем,
аша нуој ње пуртџм.

Душџем грижа нуој ла касџ,
букаће с-авјем прџ масџ,
ну ње грижџ дй вилајт,
ма да ал ануостру мйндру сат,
да батрйњи ај да вродатџ
шје њ-а дат вијаца 'нуастрџ.
Ље трамјаћем трџбујйаље,
пуртџм рйнду ла помјање,
ље трамјаћем нуој да туаће
да вијаца 'дупа муарће.

*Живорад алу Иван а Таљйји,
Осањица*

ИЗ СРЦА ХОМОЉА

Из срца Хомоља
запевах песму за вас,
и њом вам казујем
како је леп живот код нас.

Нису нам познате обмане,
не водимо туђе бриге,
радимо наше послове,
не реметимо ваше животе.

Живот свој живимо,
своју проју кусамо,
према својим могућностима,
тако се и понашамо.

Одржавамо кућу своју,
софру пуну плодовима,
не бринемо ми о свету,
већ о нашем лепом селу;
о нашим прецима
што су нам живот дали,
спремамо им потрештине,
и редовно даће,
шаљемо им све што треба
за вечни живот после смрти.

Живорад Томић, Осаница

ВИДОВУ

Вѝнту баће, ши ку јел
О повешћије виње.
Повешћије ће с-а ѝнтѝмплат
Ла зоа ће Видовдан.
Ла Косово а фост о маре батаје
Ши о балбатаје!
Лазар а перит!
Ши Србија царства а пјердут,
Ла зоа ће астăз
Туатă лумја је тристă,
Ну жуака ши ну сă веселешће,
Ла тоц ħ-а перит сă гѝњѝешће.
Лумина ј-апринђе
Ши бăлбатаја ла луминă о нумјешће,
Ла суфљету ħ-аплекат
Ши пăринцѝ, ши копији а лăсат.
Бисерика спуње кă о зѝ пăнă ѝн Видовдан
А вењит ун Ынђер алу Думњезоу
Ши ла Лазар јел ј-а спус:
„Унђе ар сă-ц фије мăј биње,
Пје аста пăмѝнт, ор пје ћерј?“
Дар а фост аста вис,
Дар Ынђеру а вењит
Ор ѝн ајеве ла вăзут,
Ор ла Лазарј и с-а ѝнпăрут?
Нума јел шћије, амă а перит
Ши вуорба луж ѝима н-аузѝт!
Пје плају ла Газиместан
Тот божуорј алби а ѝнфлурит,
Да дупа ану кѝнд лумја а перит
Тот плају ће божуорј руоши с-а вăзут.
Спуње лумја, кă ку сѝнђе ѝин рăдăчинă
Тоц ѝн руошу с-а фарбујит!
Божуору је о флуарје минунатă,
Ши ѝнфлуарје ѝн Сѝрбија туатă!
Туаће грађињѝли јел ѝнфрумушешће
Ши ла Косово сă гѝнђешће!
Ђемињаца кѝнд ње скулăм
Ла Суаре сă ње ругăм
сă ње ѝа сăнăтаћа
да сă ње ја грјеутаћа!

мр Даниела Пејчић, Кобишњица

ВИДОВДАН

Ветар дува и са њим нам прича стиже,
прича о дешавању на дан Видовдана.
На Косову је била велика битка,
велико страдање;
Лазар је погинуо
и српско царство пропало!
Данашњи дан је дан страдања,
сви су тужни,
нико не игра и не весели се
сви на страдале мисле,
свећу им пале
и пламен намењују за настрадале,
за све који су родитеље и децу напустили.
Црква говори да са дан уочи Видовдана
Кнезу Лазару јавио анђео господњи са речима
„Којем ћеш се приволети царству,
дал' земаљском или небеском?“
Да ли је ово био сан,
да ли је анђео стварно био?
Да ли је ово био само привид
или му се само учинило?
Само он зна, али је он погинуо
и његове речи нико није чуо.
На пољу Газиместана све су бели божури
цветали
све до битке на Косову, али након битке
и земље натопљене крвљу косовских јунака,
све су никли црвени божури.
Божури су предивни цветови,
цветају по целој Србији, штите породице и децу
и на Косово подсећају.
На Видовдан треба устати пре зоре
И гледајући према сунцу,
да му се молимо за здравље, вид, срећу
и да нас свих недаћа ослободи.

Мр Даниела Пејчић, Кобишњица

МИРЈАСА СЕ ДУЋЕ ЛА АПА

Пје марђина ла ун сат
Ундје треће о апă маре,
Туате лумја с-а мират
Ће о фате ка о флуарје.

А крескут ја ка ђин апă
Мйндра, налтă, нăрокуасă,
А вењит врѣмја сă-ш аљагă
Ши сă фије ја мирјасă.

Аста фатă, ће вă спун
Ја ла апă а пљекат.
Ку пăринци ши ку фраци.
Туатă лумја с-адунат.

С-о вадă, сă повестјаскă
Ши сă афље тот сату
Фата а мйндра, а мај бунă
Ш-а аљес пје плак бăјату.

Времје мултă ар сă трјакă
Апа а маре ар сă дукă
Да драгостја ши букурија
Њићодатă ну сă ујтă.

Снежана алу Костанђин, Праова

МЛАДИН ОДЛАЗАК ПО ВОДУ

На обали једног села
Где протиче велика река
Цело село се окупило
И дивило једној млади,
Лепој као цвет.

Расла је девојка као из воде
Лепа, танка, висока, срећна
Дошло је време да изабере младожењу.

Девојка о којој вам причам
За воду је пошла са
Родитељима и браћом.
На очиглед целог села.

Прича се по селу
Да је девојка нашла
Младожењу по свом срцу.

Време ће брзо проћи
Река ће отићи свом мору
А љубав и радост
Трају заувек.

Снежана Гугић, Прахово

САГУЉЕ!

Ма ујт јо ла сату мјеу
Шй-м виње ун парјерѧу,
Ну-с копији пје уљицѧ
Ну-с бајецй, њиш' фјећицѧ.

Њиш' пје кулмје ну-ј мај бун
А крјескут ругу йн друм
Њиш' ун куош фуму ну мјарже
Пје праг а дат јарба вјарђе.

Ну је кокуош са мај кйнће
Гардурљи туаће фринће
Фјерјешћиљи йнпанжањиће
Извариљи пустйњиће

Алу куј пуорц ту пакат
Карје ми ћ-а бластамат
Ку бластѧму ал мај грјеу
Сатуље фрумуосу ал мјеу.

Тоц с-а дус пи друму луор
Шй ласарѧ сату гуол
Ну м-аш мај опри ђе пљинс
Сатуље, кум ај ажунс!

Марио алу Бора Пољак, Тополњица

ТУЖБА СЕЛУ

Док своје село гледам,
Цео се сети предам,
Улица тешким сном дрема,
Јер деце јој више нема.

Све куће у планини
Сад чаме у празнини,
Димњаци се без дима руше,
Пред прагом руже трни гуше.

Давно свршише песму петли,
У кући лампа не светли,
Пауци плету своје мреже,
Једино они не беже.

Да л' испашташ предака грех,
Што стиша ти дечји смех,
На те тешка клетва паде,
Мило ми село, ал' без наде!

Док бираше путе смело,
Пустош нам обгрли село,
Плаче ми душа цела,
Над судбом мога села!

Марио Пољакковић, Тополница

ПОВЈЕСЋИЉИ ВЛАХИЛОР – ВЛАШКА ПРОЗА

Драѓана алу Јованењу: Елвис алу Ћобану ла шкуалӑ

Јеу сѝнт Елвис алу Ћобану!

Ам крескут ѝн Балта Бајракулуј, ѝн кѝмпу Праови, ла туфањ ај марј дѝн времја Турчилор, ундје гѝндјау њетрабујица кӑ сѝнт ѝнгруопатје боркањили ку аур, дје вјења унаѝнтруна сӑ сӑпе ку њиштје скуље, ку њиштје бургиј, ку њиштје драковјењ, ш-аша мај мултје н-ор гӑса. Ши гӑсау пје драку! Ну гӑсау њимика. Бар јеу ну вједјам. Пој! Кӑ Турђи пруоштј ши лје ласӑ лор боркањили сӑ-ј дјезгруапје ји.

Да зѝћа лумја бӑтрѝнӑ, пје времја аја, дје аја карје сӑ ѝнбогӑца аша дје њима ну штѝја кум: „Бӑ, ала муарӑ кӑ а гӑсѝт боркану ку аур!“ Аша јерја вуорба.

Кѝнд ма фӑкуј јеу, јерја ун кѝнтӑтуор ље-л кјема Елвис Присли.

Мӑ да кѝнтӑ, фира мама луј а драку, ши јерја аша кам фрумуос, ши војњик ла фаца, да ну прја ѝл ѝнцӑльӑђа лумја нуастӑ ље кѝнта јел, ама лје јерја драг аша сӑ-л аскултје, ши сӑ-л вадӑ.

Аша а фост ши ку пӑринцѝ мјеј, ши ѝм дјетјерӑ нумје дупӑ јел, ка са фиу фрумуос ка јел, ор сӑ кѝнт биње ка јел.

Њѝћ ну крескуј фрумуос, њѝћ ну м-а ѝнвӑцај са кѝнт. Да њѝћ ку флујерату ну-ј фак. Бјау ла тутун. Дапӑј, кѝнд ши карје тот кѝнтӑ – ласӑ драку, мај биње са фиу ши љобан.

Кѝнд јерја-м јеу мик ѝн љујкӑ, вјења лумја са мӑ вадӑ, ѝм повјестја баба.

А вјењит о фӑмилије дѝ-а нуастӑ, карје ну-ј јерја ји пје пофтӑ. Дӑ, аста, Драѓина лу Довљетје. Сӑ ујта ла миње ши зѝћа: „Дуамње, Дуамње, да урѝт је копилу аста, пу, пу, сӑ ну-л дјеуојкј.“ „Таћ фа драку дје здрјанца путурусӑ!“, ѝј спуња баба, „Ње нјепуоту тӑу је мај фумуос?! Мај фрумуос је?! Ујтӑтје л-ај тӑј дѝ-акасӑ, кӑ вӑ спӑмѝнтац уњи ла алцѝ, ласӑ-ј ту пј-ај мјеј, кӑ-з дау ку љобрѝњаку пје шелье дѝ-ај са мјерђ кокошата туата вијаца та, ауз.“

Мӑ са сӑ ја бабили ла бӑтаје, карје дѝн јелье арје мај фрумуос њепуот.

Дапӑј ши Винету лу Довљетје, дӑ, њепуоту Драѓињи, ну јерја њѝћ јел врун фрумуошец. Арје ун нас ка вѝрфу кобелѝци, дје ши зѝ дје астӑз сӑ рѝдје туата лумја дје јел. Зѝће лумја кӑ буње нумје ј-а дат пӑринцѝ, кӑ фӑр дје аша нас, н-ар путја с-адукӑ аша нумје дје скумпје – Винету.

Атуња, ѝн ањи шајзӑћ ши шаптјӑзӑћ, јерја мода са сӑ дја нумје ла копиј дупӑ лумје стрѝнӑ ши кунуоскутӑ. Јерја ши Мишел, ши Сабрина, ши Сандокан, мӑре јерја уну са фије ши Кенеди, дапӑј ну-ј дјетјерӑ воје аша ај марј, дӑ аја ај ку капу марје, ѝнбрӑкац ѝн кожуаће дје птјелье, ши ку машингеверу ла гѝт. Мӑ, зѝћа та-су, ор Кенеди, ор ѝл л-ас фӑр дје нумје! Ыл л-ас њенумит, ље мај! Ја ла уормӑ сӑ вуорбирӑ! Сӑ тӑјнујирӑ, ши-ј дјетјерӑ нумје ла копил Гјоргје. Дапӑј, тот Кенеди ѝл стрѝгӑ ши астӑз. Багӑ сама кӑ та-су ор фи врут са мјагӑ фију-су ку политикӑ.

Етјел акума мајстор дје зѝдӑрије, дје н-арје прѝец.

Лас-о драку дје политикӑ кӑ ње зӑпићи пје туоц.

Кѝнд вјењи времја са плѝк јеу ла шкуалӑ, ѝм зѝћа мама: „А мӑ, ту врјеј са мјерђ ла шкуалӑ, мӑ?“

„Уње са мјерг?!“

„Ла шкуалӑ!“, зѝћа ја.

„Ње је аја?“, зѝк јеу.

Мă, акуоло трăбује са йнвјец ку копиј ајлалц, са фиј уом, с-аскулц дје дăскăљица... ши мај мултје йнколо ће-м зйћа ја мије.

Мă, зйк јеу ће је мă аја, ће пуатје са фије?

Ама кйнд аузйј к-о сă фије ши копиј дј-ајлалц, ма гйндји кă о са ма дјескурк јеу ушуор. Йн зăуа аја кйнд о са плък јеу ла шкуалă, ма йнвăцă мама кă дăскăљица о са мă йнтрјебе „Како се зовеш?“, да јеу трăбује сă-ј спун: “Ја се зовем Елвис Ћобановић.“

Мă, ће вуорбје, мă, је аља?! Амă, лье йнвăцај ушуор, да шедјам тот ку гйнду ла копији аја ће трăбује са ма гăсăск ку ји, кă фăкуј сокотјала кă акуоло трăбује са ње жукăм.

Мај ма йнтрјебă йнкă дје во доуо- три орј пăнă ажунђам ла шкулă“Како се зовеш?“ – „Ја се зовем Елвис Ћобановић.“- ка сă ну ујт, дă.

Аколо ла шкуалă, драку ал марје!

Туоц копиј шедјау сфйнт ла астале ку мамилѝ лор, да лѝ сă вједја нума капу! Њићуну ну зйћа њимика! Туоц тăћау.

Нума дăскăљица сă плѝмба ку о жуардă йн мйнă!

Кум о вăзуј пје дăскăљица ку жуарда аја йн мйнă, ми сă тăјарă пићуарилѝ паркă ма скуфундај йн гйлдăу Гйрманулуј.

Мă, ној айћа вењирăм ла бăтаје. Гата! Те мај?!

Йнћепуј са кирăј паркă ма стрйнђе ћињева дје гйт, ш-о трăђам пје мама сă плъкăм акас.

Да мама сă пусă ку палмилѝ пје миње, ка сă фиу куминтје, дје јеширă туоц драчи дјин миње, ши йнкă кйнд йм спусă кă дакă ма багă йн гјерйлѝ лу тата, ар сă фије драку ал мјеу, ма потољи. Пје драку сă фак?! Ма фăкуј ши јеу сфйнт ка копији ајлалц, ши аштјепам са мај винă ши дăскăљица ку жуарда аја йн мйнă, ши са мај ма батă ши ја, кă дји ла мама лье луај. Кум стам јеу аша йн гйндурлѝ мјеље ка ун копил мик, да ку гйндурлѝ дје уом дј-ал бăтрйн, ш-аштјептам дăсăкаљица са винă ла миње, сймцйј кум ма ловештје ћева дјин дăрат.

Мă, ће је мă аја?!

Ма йнтуорсăј са вăд, да ун копил, јар аша ка миње, лешинă дје рйс. Те мај?! Сă рйдје копилу дје муартје, кă јел м-а ловја ку пићуору йн спатје пи супт астал.

Мă, зйк јеу, акуша ш-о са плйнђ!

Ма скулај дји ла астал пи ма пусăј ку палмилѝ пје јел, да јел финкă јерја ку асталу лйнгă ун гивић ку флуорј, луај ши гивићу ши-ј дједјај ку јел йн кап дје сă спарсă ши сă фăку пăздăрј, кă јерја дје стиклă. Флуорилѝ йј рăмасă пје кап, да уна с-атйрнă ши ла урејкје паркă а пус-о дје нăдјинс, ка кум пуња бăрбаций вродатă бусујуоку ла урејкје са лье мируасă, ш-аша мјерђа пин сат. Да копилу кум ши спусаж, сă пусă пје плйнс. Ну крјед кă-ј мај дă йн гйнд са мај мируасă ла флуорј, ши са сă атйрње дје ћињева карје је мај цапан ка јел.

Дупă ће-л лови ку гивићу йн кап, с-ардјикă мамă-са, с-ардјикă мама, ши аљемйндоуо сă пусăра јар ку бăтаја пје миње.

Мă, зйк, ће сйнт јеу дјевинă?! Кă јел йнћепу!

Нăруоку мјеу фу кă ну-ј спăрсăј капу, кă карје штјије ће-м фăћау.

Ш-аша, лье луај ка йн бйлћ, кум ажунсај ла шкуалă. Лье луај ку сăтје. Вјењи ла уормă ши дăскăљица ку жуарда йн мйнă. Ши йнлуок са мај сă пунă ши ја ку жуарда пје миње, кум ши аштјептај, ма йнтрѝбă: „Како се ти зовеш?“

Ку фрика, да тот ку уојкји ла жуардă аја йн мйњиљи ји, йј зйсај:“ Ја се зовем Елвис Ћобановић!“

Мај ма йнтребă ħе ма йнтребă, да јеу јар йј зйсај:“Ја се зовем Елвис Ћобановић!“

Вăзу ја кă прја ње йнцăљеħем ној йн вуорбă, сă йнтуарсă ши плекă.

Мај йј зйсă ħе-ј зйсă ши ла мама, дар јеу јар ну прја йнцăљесај, да дупă ујтăтура мами сймцйј кă ну-ј зйсă ħева ħе-ј фу ј пје воје.

Ее, шкуала мјарсă кум мјарсă. Фуршиј кум фуршиј.

Оцăра ку уауо, оцăра ку вин, ши скăпај ши јеу, кă багă сама јеу ла шкуалă ну м-ам дус сă йнвăц, нума са скăп.

Дје кйтјева орј рăмйнсај са мјерг ку аја ħе јерјау мај мић ка миње, кă ујтај са вă спун, ка шкула о фуршиј кйнд авусај вро ноуоспреħе ањ.

Ла уормă вјењи врјемја са плеħе копији ши ла шкуољ мај марј.

Пје миње ај мјеј ну ма дјетјерă.

Зйħа, мă ла шкуољ мај марј ши даскăљи ау мај марје пофтје, да јеу финкă ну прја јерјам дје шкуалă, да пăрицй сăраħ, сă йнцăљесăрă ка са ујдјеск ла мошије ки витјиљи. Сă рăмйнд ла уој. Да с-апропија ши војска.

Кйнд йм спусăра ка ну мај ма дă ла шкуалă, ма букурај тот.

Дăуо драку дје шкуалă, ла карје йј мај трăбује.

Кă, пје кум вăд, акума тот пруюсту пуатје са ајбје шкуалă.

Са мај йм спарг капу пин шкуољ. Ши сă капăт вро артјије пје акуоло ку карје пуот са ма штјерг ла кур.

Д аџо драку дје артјије кă ма штјерг ши ку глодјану.

Је мај ушуор аша фăр дје њйħ-о гриже.

Мăј ушуор је ла уој.

Ај, ку нăруок.

Драгана Војиновић (рођена Филчић): Елвис Ћобановић у школи

Ја сам Елвис Ћобановић!

Одрастао сам у Балта Бајракулуј, у равном Прахову, поред шуме из доба Турака, где су ленштине мислиле да је закопано благо, па су долазили неко време да копају с неким алатом, бургијама, ђаво ħе га знати са чиме још, само да нађу благо. И пронађоше Ћавола! Ништа нису нашли. Бар ја нисам видео. Фуј! Они су мислили да су Турци били глупи, па су њима оставили ħупове са благом да они ископају.

А говорили су некада стари људи за оне који се одједном обогате:“ Тај мора да је нашао ħуп са благом!“ Тако су говорили.

Кад сам се ја родио, био је популаран певач Елвис Присли.

Не да пева, леп, крупан, али наш народ није разумео његове песме пошто је певао на енглеском, па без обзира на то народ је волео да га гледа и слуша. Тако је било и са мојим родитељима, због њега добих име Елвис, да будем леп као он или ваљда да певам као он.

Нити сам леп као он, нити знам да певам! Не умем ни да свирам. Али зато пушим цигаре! Али ко све данас пева, дођавола, боље је да будем чобанин.

Причала ми баба, кад сам био беба у колевци, долазили људи да ме виде.

Дошла једна рођака која није била баш баби по вољи. Драгиња се звала, гледала ме и говорила: „Боже, Боже, што је ружно ово дете, пу, пу, да се не урекне!“ Баба јој говорила: „Ћути, ђаво те однео, матора дртино!“ Баба ће њој: „Шта, твој унук је лепши?! Гледај мало своје у кући, кад се погледате уплашите се један од другог колико сте ружни! Остави ти моје на миру, јер ћеш добити батином по леђима, те ћеш цео живот погрљена да ходаш!“

Умало се бабе не побише, чији је унук лепши! А ни Винету, Драгињин унук није био нека лепота. Има нос као врх обрамице, и дан данас га људи исмевају. Говоре, како су му лепо име наденули и да без таквог носа не би могао да носи тако цењено име - Винету!

Тада, шездесетих и седамдесетих година било је модерно да се деци дају страна имена по популарним личностима. Било је Мишела, Сабрине, Сандокана, умало да један добије име Кенеди, међутим власти нису дозволиле, главешине, обучени у кожне јакне и са машингерима око врата. Отац је говорио да ће се звати Кенеди, или ће остати без имена. На крају се договорише! Договорише се да му дају име Ђорђе. А Кенеди га зову и данас. Можда је његов отац желео да му се син бави политиком, али ето сад је он зидар, мајстор без премца. Дођавола и политика, све нас је уназадила!

Кад је дошло време за полазак у школу, мајка ме је упитала: „Хоћеш ли ти да идеш у школу?“

„Где да идем?!“

„У школу!“, каже она.

„Шта је то?“, кажем ја.

„Ма тамо треба да учиш са другом децом, да постанеш човек, да слушаш учитељицу... и још ми је понешто говорила... Ма питам се ја, шта то може да буде?“

Али кад сам чуо да ће тамо бити и друге деце, мислио сам како ћу се лако провући.

Тог дана кад је требало да кренем у школу, мајка ме је преслишавала као учитељица. Пита она мене на српском: „Како се зовеш?“, а ја сам требао да јој одговорим: „Ја се зovem Елвис Ђобановић.“ Ма какве су то речи?! питао сам се ја. Али, научио сам лако, а све време сам мислио томе како ћу се играти са осталом децом. Питала ме је још два-три пута успут до школе како се зovem, како не бих заборавио.

А у школи, као да су сви видели Ђавола! Сва деца седе у клупама скамењена поред мајки, само им се главе виде! Нико ништа не говори! Сви ћуте. Само учитељица шета са прутом у руци! Чим сам видео учитељицу са прутом у руци, ноге ми се одсекоше, као да сам потонуо у вир Гирманулуј. Ма шта, ми смо овде дошли по батине! Готово! Шта ћу?

Почео сам да врштим као да ме даве а мајку сам вукао да пођемо кући. Мајка је почела да ме бије, говорила је да будем добар или ће рећи оцу, па ћу још горе проћи. Смирио сам се. Шта дођавола да радим?! Седео сам скамењен као и остала деца и чекао да добијем батине и од учитељице, јер од мајке сам већ добио следовање! Замислио сам се тако чекајући учитељицу, кад ме одједном удари нешто отпозади. Ма шта је сада ово?! Окренуо сам се да видим шта је, а мој

вршњак се церака! Шта је сад ово?! Њему је смешно што ме је ударио ногом у леђа испод клупе! „Ма, сад ћеш ти и да плачеш!“ рекох ја. Устао сам из клупе па сам почео да га бијем, а пошто је његова клупа била поред саксије са цвећем, узео сам саксију и треснуо о његову главу. Саксија се разбила у парампарчад пошто је била од стакла. Цвеће му остаде на глави, а један цвет му је остао окачен иза ува, као да се намерно окитио, као што се момци ките цветом босиљка кад иду кроз село.

Дечак је ударио у плач. Рекао сам ја да ће он да плаче! Не верујем да ће му више пасти на памет ни цвеће да помирише, а камоли да се качи са јачим од себе!

Након што сам га треснуо по глави, подигоше се маме, и његова и моја, па почеше мене да туку. Тек ћу ја: „Шта сам ја крив! Он је почео!“

Срећа моја што му нисам разбио главу, јер ко зна шта би ми још радили! И ето, добих батине као на вашар, чим сам кренуо у школу. Дошла је после и учитељица са прutom у руци. Уместо да ме и она бије, као што сам и очекивао, само ме питала како се зovem.

Плашљиво, гледајући у прут у њеној руци, одговорио сам: „Ја се зovem Елвис Ћобановић!“ Питала ме још нешто, а ја јој опет одговарам: „Ја се зovem Елвис Ћобановић!“

Видела је она колико се ми добро споразумевамо, окренула се и пошла. Рекла је нешто мојој мајци, али ја нисам разумео, али по мајчином погледу видео сам да јој је рекла нешто што јој није било по вољи.

Ее, школа ми је ишла, како је ишла. Завршио сам, како сам завршио. Мало јаја, мало вино, и провукох се, јер ја у школу нисам ишао да учим, него да се провлачим!

Неколико пута сам понављао, јер заборавих да кажем, школу сам завршио кад сам имао око деветнаест година.

Касније, дошло време да се настави школовање. Мене моји нису пустили. Рекоше да што су веће школе, то су и прохтеви наставника већи. А ја нисам баш за школу, а родитељи сиромашни. Договорише се да останем на имању да чувам стоку. А приближава се и време да кренем у армију.

Кад ми рекоше да ме неће даље послати на школовање, жив се обрадова!

Нека иде дођавола и та школа, коме још она треба.

Колко ја видим, данас свака будала може да дође до дипломе.

Нећу да оптеретим свој мозак, па да добијем неки папир са којим могу задњицу да обришем. Дођавола и тај папир, ја могу задњицу да обришем и кочањем.

Лакше је човеку без икакве бригае. Лакше је чувати овце.

Живели!

Превод на српски Слађана Војиновић

Жйка алу Иван а Таљији: Ђуљау

Фу ун уом, кам мај простован, шй прикум н-авут маре авуције, сй дусă ла ун бојјарј сй-ј фије слугă. Дупа шапће ањ, ла Сймједру кйнд сй даспринд служиљи, бојјарју йј спусă кй ну мај аре дă лукру. Сймбрија а луј дј-ај шапће ањ йј фу о вуорбă: „ђуљау“. Лувйа слуга вуорба аја, шй плѣкйа.

Мјарже прй каље шй проспунѣ: „Ђуљау, ђуљау, ђуљау !...“

Ажунсă ла о балтă. Апа с-а љимпезйт, пă лушјашће ка огринђауа. Кйнд сă вазу йн балтă, јйал сă зотйа дй вуорба аја. Борйшк йнкуаш, борйшк йнколоу, шй ну пуаће сй афље вуорба прйн балтă.

Ажунсă ун гогоман калйăрј прă кал. Йл йнтрабйа шје катă. Йј распунсă кй ш-а пердут вуорба прй каре а лукрат шапће ањ. Гогоману кйнд аузй аја, плѣкйа шй јйал сй шјобйлкăје прйн балтă. Кйнд вазу кй ну афлă њимика, йл бату биње прă йăла шј-а фуост слугă, шй плѣкйа. Ла плѣкаре йј спусă кй д-акума йнколоу сй зйкă: „Њимик.“

Нађи јйал мјерсу а луј, вуорбинд: „Њимик, њимик, њимик !...“ Ђјацă прйстă њишће јепураш, каре вин йншјудац кй н-а принс њимика. Кйнд аузйрă прй а йăста кум проспунѣ: „Њимик, њимик, њимик !...“, шй јеј йл батурă, шй йј спусăрă сй зйкă: „Кйће уну, кйће дуој, пйнă астарă!“

Лувйа јйал сй мјаргă йнаинће, вуорбинд: „Кйће уну, кйће дуој, пйнă астарă!“ Сй йнтйњи ку ун шйр дă луме дупа ал муорт, шй лумја аја кйнд йл аузйрă ку аша вуорбе, јар йл батурă, шй йј спусăрă сй зйкă: „Сй-ј фије простйт суфљету, кй је уом муорт.“

Сă дăзмићиши јйал, шй лувйа прй каље йнаинће, вуорбинд: „Сй-ј фије простйт суфљету, кй је уом муорт.“ Ђјацă прйстă њишће нунташ. Мјарше мйдлажйăња ку гоувја, шй жјуакă, да йăста шј-а фуост слугă, туот спунѣ: „Сй-ј фије простйт суфљету, кй је уом муорт.“ Јар сă пусăрă ку батаја прйстă јйал, шй-л йнђирептарă ла алће вуорбј, шй-л мйнарă сй вуорбјаскă: „Пу, јака нунта!“

Јйал батут шй бузмењит нађи вуорбинд: „Пу, јака нунта!“, да прă каље сй душе ун сађјан ку скруафа ла вјар. Саћану гинђи кй јйал аја ворбјашће кйтрă јйал, йј ђјацă кйта батаје, шй йј спусă кй трыабе сй зйкă: „Сй-ш унгă бузйљи, кй је унсуруос“.

Вазу кй ну је глумă, пă слуга аскултйа дй саћан, шй йншѣпу каља нуао, вуорбинд: „Сй-ш унгă бузйљи, кй је унсуруос“. Јакйтăц, йн маржйна луокулуж с-а дус ун уом прйнту јйал. Шй а йăста гинђи кй је аја вуорбă грамјасă луј, сă скулйа, пусă мйна прй соарă шй-л бату, йл нйкажй, шй мајдо йл омарй дă туот...

Шй акума, дар фу ђуљау, ор ђуљау, ну с-а мај аузйт дйла њима. Пуаће кй слуга а нуостру шй а фи афлат алт бојјарј, ор а фи апукат йнвро парће нйкажйт, шй зотјат дйла туоц...

Аутору је дйн сату Осањица.

Живорад Жйка Томић: Ђуљавко

Беше један човек, мало наивнији, и како није имао неког иметка, оде код неког богаташа да му буде слуга. После седам година, на Митровдан, када се отпуштају слуге, богаташ му рече да нема више посла. Зарада за тих седам година, беше му реч: „ђуљавко“. Узе слуга реч, и крену.

Иде он тако путем и понавља: „Ђуљавко, ђуљавко, ђуљавко !...“

Стигао је до једне баре. Вода се избистрила, па сија као огледало. Када се огледао у бари, заборави реч. Ћушк овамо, ћушк онамо, и никако да реч пронађе у бари.

Наиђе један главешина на коњу. Упита га шта тражи. Одговорио му је да је изгубио реч због које је радио седам година. Кад то чу главешина, стаде бућкати по бари. Кад виде да нема ништа, добро га измлати, и крену. На поласку му рече да убудуће каже: „Ништа.“

Настави он пут, говорећи: „Ништа, ништа, ништа !...“ Наиђе на неке ловце, који се, љути, враћају кући без улова. Када чуше овога како понавља: „Ништа, ништа, ништа !...“, и они га избише, и рекоше му да каже: „По један, по два, до вечерас!“

Узе он и крену напред, говорећи: „По један, по два, до вечерас!“ Сретне једну ожалошћену поворку, и људи, када чуше такве речи, опет га избише, и рекоше му да каже: „Нек’ му је души опрошено, јер је мртав човек.“

Освести се он, и настави путем напред, говорећи: „Нек’ му је души опрошено, јер је мртав човек.“ Налети он на сватове. Иду младожења и млада, и играју, а овај прича: „Нек’ му је души опрошено, јер је мртав човек!“

Опет стадоше да га бију, и исправише га другим речима, рекоше му да каже: „Пљас, ето свадбе !“

Он претучен и избезумљен, настави говорити: „Пљас, ето свадбе!“, а путем иде један сељанин и води крмачу вепру. Сељанин је мислио да се њему обраћа, изби га, и рече му да треба да каже: „Да омасти усне, јер је пуномасан.“

Виде он да ту нема шале, па послуша сељанина, те крену новим путем, говорећи: „Да омасти усне, јер је пуномасан.“ Ето ти, на рубу њиве, отишао је један човек по ради себе. Те, чувши га, помисли да су ове речи упућене њему, устаде, па дохвати мочугу, премлати га, намучи га, и скоро га за цела не уби...

И сада, да ли беше ћуљавко, или ћуљавко, није се више чуло ни од кога. Могуће је да је наш слуга пронашао себи другог богаташа, или је скренуо на неку страну, намучен, и од свих заборављен...

Аутор је из села Осаница.

Слободан алу Милă алу Кољницă: Ала плајулуј

Їнтро ђимињаца̄ ам пљекат њн јепурит ла кăприорј ку Дăњилă лу Шпиковјану ши ку Власту алу Санду ал Пăтрुцӣ. Власту а пуртат дој копој љегац.

Ам мјерс пје пичуаре ла ђал ђе сат, ш-ам трјекут ла ковиј. Власту с-а дус ку копоји ла Баја, сă ље ђ-а друму ђин рјекă, да јеу ку Дăњилă ам јешит пје друм њн ђал ла кољиба лу Бора алу Труца̄ алу Лулă, ла шћубиј. Ђ-ачи ам мјерс бињишуор пје дунга дуосулуј њнкăтра̄ Пйрмакије.

Копоји ну с-аузит да јарба а фост марје ши удă ђе руоуă. Чизмиљи а фост уђе ка кйнд ам јерс пин апă.

Јеу ам ујђит ла кољиба̄ л-ај лу Митан да на Дăњилă а зйс кă сă дуче ла кољиба лу Колă алу Мăрњикă, са пăзаскă ла љивађе кă акуоло јасă ши јепурј ши кăприорј ђи пје дуос ђимн ваље. А трјекут ун час ши н-ам вăзут да њич н-ам аузит њимика. Копоји а јешит ђин дуос. Одатă с-а њнтурус њн ваље, ши јар а јешит. А јешит ши Власту ђин рјекă ш-а вјењит ла миње.

Копоји с-а дус ђилингѧ ној, да ној ам шезут пје њише бајкуање ш-ам вуорбит бињишуор. Кољиба алу Колѧ алу Мѧрњикѧ а фост йнтра кймпурј ла карје л-а зйс Шћубиј ши Пискуцакиј. А фост а мај мйндра йн кймпурљи-ѧља. Кољиба а фост марје, ла кат. Жос а фост подрум ши кошјерја ђе вач, да сус доуо собје. Скѧрили ђе љемн а фост ђ-о парђе. Ђиндѧрѧту ла кољиба а фост ћинда ђе уој, марје, кутрупитѧ ши йнграђитѧ. А фост вѧрујитѧ йн албу.

Кйнд а фост рату ал ђе доуо ши кйнд а фост пје кймпурј партизањ ши ај лу Дража, с-а вуорбит ка копилу лу Колѧ, Душан алу Мѧрњикѧ а питулат партизани йн кољиба ши л-адус ђе мйнкарје. Ај лу Дража а аузит пје аја, л-а принс ша л-а тѧјат лйнгѧ друм пѧнѧ ла кољиба. Пје споменик йн сат скрије: „Сарадник НОР-а, убијен код Табаковца, Душан Н. Милић, 1923 – 1943.“ Йн карђа ла цендарј скрије: 12.12.1943. године недалеко од села Табаковца, нађени су убијени од непознатих наоружаних лица Душан Милић и Станко Милутиновић из истог села. Ши вуорбинд аша јеу ку Власту, тотодатѧ ам аузит ун копој, ама ну аалатра ка кйнд са йнкураје дупѧ чјева, нума ка кйнд фуца ђе чјева. Ши покњи акулло унђе а фост на Дѧњилѧ.

Ној зйчем: „ Оп“, ши јел зйче: „ оп“. Аја је кйнд омѧрим чјева.

Ши ној ам плѧкат ла јел. Кйнд њ-ам апропијат, јел шеђе пје скарѧ а ђе жос ла кољиба, да копоју лйнгѧ јел.

Кйнд ам ажунс ла јел, јеу йл йнтрјеб ч-а фост, да јел тачѧ. Јеу јар йл йнтрјеб, да јел јар тачѧ. Власту л-а скутурат ђе умјер ши л-а йнтрјебат са ну с-а фи йнпушкат унђева, ама н-ам вѧзут сйнце њиђунђе.

Јел с-а скулат йн пичуаре, њ-арйтат ку мйна ш-а зйс: „Привиц куоло“.

Кйнд њ-ам дус ној акулло, три-патру пасурј њ-ам трас йндѧрѧт. Йн јарба ун шерпје марје кум н-ам вѧзут пје кймп њичодатѧ.

Кйнд йл йнтрјебарѧм кум а фост, јел ње спусѧ аша: „Ам шезут куоља пје скара а ђе жос ш-ам кукајит. Тотодатѧ аузиј копоју кѧ скилаује ка кйнд је фрика. Ши кйнд м-а скулај йн пичуаре вѧзуј ка фуца ла миње, да дупѧ јел јарба сѧ дѧ йн лѧтурј, ши кйнд ажунсѧ копоју ла миње, јеу покњиј йн сус. Ђин јарба сѧри ала аста ђесупра ђе јарба, кѧзу јар жос, ши ну мај мишкѧ. Јеу гйнђеск к-а мурит ђе покњет, да мај ам аузит јеу ћила дејку ка шерпиљи муарје ђе покњет“.

Дупѧ ђе ње скутурарѧм ђе фрика, ње дусѧрѧм ла шерпје, ши вѧзурѧм ка ну је њичунђе ловит ама йј курѧ сйнце ђин урејкј. Ку њише крјенц йл йнђирјептарѧм ши-л мѧсурарѧм. А фост лунг ђе три пушћ.

Ам плѧкат ђелуок акас.

Власту мј-а спус мај амйнат кѧ ла доуо стѧмйњ с-а дус сйнгур йн јепурит, ш-а трјекут акулло унђе а фост ала аја ђе шерпје. Йнкѧ а фост акулло, ну л-а мйнкат њимика.

Кйцава ај дупѧ аја, мујерја лу Колѧ, Љуба, с-а йнбрѧкат йн цуаље нуој ши с-а дус акулло ла кољиба ши с-а спйнзурат. А гѧсйт-о дупѧ три зйље.

Јар а трјекут вро времје ши кољиба с-апринс ш-а арс ку туоту.

Колѧ алу Мѧрњикѧ је ђин Исйкова Марје. Акулло а фост йнсурат ш-авут копил Виду ши фатѧ Соферинка. Фата с-а мѧритат йн Исйкова Микѧ ш-авут копил ши фатѧ Љѧпа. Љѧпа с-а мѧритат йн Табаковѧц дупѧ Дѧњилѧ алу Шпиковјану.

Колѧ а плѧкат ђин Исйкова Марје ши с-а йнсурат йн Табаковѧц ку Ванка алу Мѧрњикѧ(уому ји а перит йн рату ал марје), ши л-а добйђит пје Душан. Душан, пѧнѧ ну л-а оморйт, а фост йнсурат, ш-авут доуо фјеђе мич.

Лу колѧ мај ји с-а спйнзурат о пре-њѧпуатѧ дје доуозѧч дје ај.

Ш-а трјекут гоца ај ђ-агунча. Дањилă али Шпиковјану њнкă а фост ловциу. Одатă ку Љубиша алу Њикă алу Јон а фост њн јепурит, акуоло унђе а фост кољиба а че а арс. А плѣкат пин брањише њнкăтра рјекă, а алуњекат ш-а кăзут пје пушкă карје а покњит. Гљонцу л-а ловит њн шуолд ши ј-а фăкут гаурă, ај путут пумну сă-л бац акуоло.

Абја с-а лѣкујит.

Че трабује са мај спуњем њн повјесћа аста?

Да њн кѣмпурљи ѡља њима њичодатă ну мај а вăзут атѣта шерпје ђе марје.

Аутору је ђин Табаковѡц

Слободан Цветић: Пољска ала

Једног јутра пошли смо у лов на срндаћа ја, Данило Васиљевић и Властимир Перкић. Ишли смо пешице изнад села а после смо прошли поље зв. „Ла ковиј“. Властимир је са керовима отишао путем према реци, а ја и Данило смо путем изашли код појате Боривоја Стефановића, у место зв. „Шћубиј“.

Одатле смо лагано, ивицом шуме ишли ка које се зове „Прмакија“.

Керовисенисучулиатравајебилависокаимокраодросе. Чизмесунаибилемокрекаодасмоишли кроз воду.

Ја сам остао код појате Марина Васиљевића, а бата Данило је рекао да иде код појате Николе Милића да пази код велике ливаде јер тамо излазе и зечеви и срндаћи из шуме.

Прошло је око сат времена а ја нисам ни чуо ни видео ништа. Керови су изашли из шуме. Једном се вратили и убрзо су поново изашли. Изашап је и Власта из реке и дошао код мене. Керови су отишли од нас а ми смо сели на неко камење и причали смо лагано. Појата Николе Милића вила је између поља зв. „Шћубиј“и „Пискуцаки“. Била је најлепша у тим пољима. Појата је била велика, спратна. Доле је био подрум и штала за краве, а горе две собе. Степенице су биле дрвене са стране. Позади је вила велика надстрешница, ограђена и лепо покривена. Ту су затваране овце. Појата је била бело окречена.

За време другог светског рата, у тим пољима су били партизани и четници и причало се да син Николе Милића, Душан ту на појати крио партизане и да им је из села доносио храну. Дражинци су то чули, ухватили га и заклали поред пута за појату.

На споменику у селу пише; „Сарадник НОР-а убијен код Табаковца, Душан Н.Милић, 1923 – 1943.“ У архиви Окружног начелства Округа Зајчарског стоји: „... 12.12.1943. године, недалеко од села табаковца, нађени су убијени од непознатих наоружаних лица Душан Милић и Станко Милутиновић из истог села“.

И причајући тако ја и Власта одједном смо чули кера , али није лајало уобичајено као кад пас јури дивљач, него као да је вежало од нечега. И пукла је пушка тамо где је био бата Данило. Ми смо рекли: „Оп“ и он је одговорио „Оп“. Тако је кад нешто уловимо.

И ми смо пошли ка њему. Кад смо се приближили, он је седео на задњем степенику појате а кер је био поред њега.

Кад смо стигли код њега, ја сам га питао шта је бил а он је ћутао. Ја сам га опет упитао а он је и даље ћутао. Власта га је продрмао за раме и питао га да се није ранио, али нигде нисмо видели крв.

Он је истао и показао нам је руком и рекао: „Погледајте тамо“!

Када смо отишли тамо где је он руком показао, три – четири корака смо се тргли назад. У трави је била огромна змија какву у пољу никада нисам видео.

Када смо га поново питали како је било, он нам је испричао овако: „Седео сам овде на доњем степенику и дремао сам. Одједном сам чуо кера да скичи као да се нечега плаши, и кад сам устао видео сам да кер бежи према мени а иза њега се трава повија на једну и другу страну. Кад је кер стигао код мене ја сам опалио из пушке метак у ваздух. Из траве искочи ова ала, горе изнад траве, паде доле и више није мрднула. Ја мислим да је умрла од пуцња. А чуо сам од мог деде да змија страда од пуцња“.

Кад смо се протресли од страха, сва тројица смо се приближили змији и видели смо да нигде није погођена, али је крв цурела из ушију.

Неким грананама исправили смо змију и измерили је. Била је дугачка три пушке. Одмах смо пошли кући.

Влата ми је касније причао да је после две недеље сам ишао у лов и прошао је тамо где је била та ала од змије. Још је била тамо, ништа је није појело.

Неколико година после тога, Николина жена Љубица, обукла се у нову народну ношњу, отишла је тамо на појату и обесила се. Нашли је после три дана.

После неког времена, појата се запалила и изгорела до темеља.

Никола Милић је био из Велике Јасикове. Тамо је био ожењен и имао је сина Видоја и ћерку Соферинку. Соферинка се удала у Малу Јасикову и тамо је родила сина и ћерку Лепосаву. Лепосава се удала у Табаковцу за Данила Васиљевића.

Никола Милић је пошао из Велике Јасикове и призетио се у Табаковац код Јованке Радуловић, којој је муж погинуо у Првом светском рату. Са њом је добио сина Душана. Душан пре него што је убијен, био је ожењен и имао је две мале ћеркице. Касније се обесила и једна чукун – унука у двадесетој години.

И прошло је доста година од тада. Данило је и даље био ловац. Једном је са Љубишом Јоновихем ловио тамо где је била појата. Пошао је шумом према реци. Оклизнуо се и пао на пушку која је опалила. Метак га је погодио у бутину и направио је рупу, могао си песницу да за вучеш.

Једва се излечио.

Шта треба још да кажемо у овој причи?

А у тим пољима нико никада више није видео тако велику змију.

Аутор је из Табаковица

ЛУМЈЕ КУНОСКУТА ЂИН ЊАМУ НУОСТУ – ЗНАМЕНИТИ ВЛАСИ

Јованка Стефановић Станојевић:

Поводом стогодишњице рођења виолинисте Божидара Јануцића

Божидару Божи Јануцићу, једном од најзначајнијих музичких уметника које је изнедрила Неготинска Крајина, и данас, после стотину година од рођења и 29 година од смрти, међу инструменталистима, припада заслужено, водеће место. Њему и његовој виолини.

Један од приоритета Удружења за очување обичаја, културе, традиције, језика и идентитета Влаха *Гергина*, у години током које се обележава век од рођења виолинисте Божидара Јануцића, јесте да се широј публици представе извођачки домети једног од најцењенијих самоуких музичара са простора источне Србије, који је својим интерпретацијама оставио траг у култури Србије. Удружење *Гергина* је већ било издавач публикација о делу овог знаменитог уметника из Вељкова, али је у намери да пијететно обележи јубиларну годишњицу његовог рођења, објавило још једну под интригантним називом: *Музика Боже Јануцића - Разговор душе и срца* и пратећи ЦД са емисијом *Од злата јабука* Другог програма Радио Београда и Радио *Крајине* Неготин, из осамдесетих година 20. века у којој је гостовао Божидар Јануцић.

Промовисање културног блага влашке заједнице, оличеног једним делом и у музичком наслеђу Боже Јануцића, Удружење *Гергина* је 2025. крунисало истоименим фестивалом влашке изворне песме интернационалног карактера шеснаестог по реду што је, имајући на уму време у коме живимо, податак вредан сваког поштовања. Фестивал је, наравно, протекао у знаку нота Божидара Јануцића, чије име краси и престижну фестивалску награду - плакету за најбољег учесника такмичарске вечери младих нада вокалне и инструменталне музике. Током ранијих година међу њеним добитницима су били и виолинисти, али посебо радује сазнање да је од свих такмичара, а било их је њих двадесетак, баш ове године за лауреата проглашен управо извођач на виолини. Најбољи утисак на жири оставио је једанаестогодишњи Алекса Лацковић из Кучева пред којим је, каже музичка критика, успешна извођачка каријера. Његово умеће је бурним аплаузима вредновала и публика која је имала задовољство да на васкршњи понедељак, сходно фестивалској традицији, слуша младе таленте.

Плакета са именом Божидара Јануцића је установљена на предлог познатих музичких стручњака и свих оних који се баве богатом фолклорном традицијом Србије. Почев од Петог фестивала влашке музике *Гергина* у Неготину најбољем такмичару се додељује управо то специјално признање са именом виолинисте из Вељкова, због значаја његовог стваралаштва и музике коју је компоновао и свирао на својој виолини, али и на фрули и труби, у раној младости. Почев од 2013, закључно са 2025. годином, у неколико сезона су над хармоником, фрулом, саксофоном, вокалном интерпретацијом и трубом, доминирали виолинисти. У једанаестој сезони фестивала најбољи је био Никола Првуловић, на 12. Фестивалу *Плакету* је славио Лазар Чикаревић, док се и годину дана касније, на фестивалској вечери, поново славила виолина и то младог Вељка Ступаревића. Коначно, у години током које се обележава век од рођења виолинисте Божидара Јануцића, Плакета са његовим именом донела је радост младом Алекси Лацковићу, једном од следбеника великог Боже Јануцића. И у првим годинама фестивала, пре установљења плакете за свеукупног победника, такође је било извођача на виолини који су били запажени и освајали награде. То је случај са веома надареном Виолетом Мариновић, победницом друге сезоне, у категорији инструменталиста. С искуствима стеченим школовањем и годинама, Виолета је заблистала на ревијалној фестивалској вечери 2025. посвећеној годишњици рођења Божидара

Јануцића и тако потврдила статус једне од најбољих интерпретаторки влашке музике. Плакетом *Божидар Јануцић*, Удружње *Гергина* и породица Јануцић награђују младе музичаре у настојању да се непрестано говори и шири реч о великом виолинисту из нашег краја. Признање је награда и подстицај талентима да наставе са чувањем богате музичке традиције Влаха са наших простора.

Ко је био Божидар Јануцић

Животна прича Божидара Јануцића, рођеног у тимочком селу Вељкову 22. марта 1925. године, је скромна па опет величанствена по висинама које је достигао, а којих се у најуспешнијим годинама каријере одрицао како би остао на својој дедовини и са родитељима градио угледно пољопривредно домаћинство из кога данас потиче већ пета генерација веома успешних и надалеко чувених виноградара и винара.

Јануцићево Вељково је у годинама његовог рођења важило за једно од развијенијих насеља тог доба, с обзиром да је имало четвороразредну основну школу и своју земљорадничку задругу. Љубомир, отац талентованог виолинисте, био је прави домаћин, пољопривредник, у исто време уважен и као музичар. Због тога не чуди да је и Божидар већ у најранијим годинама свог живота могао да се похвали умећем свирања фруле и трубе. Као седмогодишњак је почео, скривајући се од родитеља, да свира и очеву виолину. Она је за њега била прави изазов али га је савладао потпуно сам захваљујући истанчаном слуху и упорности. Због свега је Божа, уместо очекиваног родитељског укора, на дар добио своју прву дечију виолину, коју је одрастајући заменио правом познате марке Амати, касније и Мађини на којој је свирао до краја живота. Виолина је Божидару Јануцићу била и остала сапутница и верни пратилац. Просто, није скривао своју опчињеност гудалом! Говорио је да је виолина, краљица свих инструмената, најлепша, али и веома тешка за свирање!

Божидар Јануцић је свирао музику која оставља снажан утисак на слушаоце. Он сам, дивео се локалним музичарима из Крајине о којима су у време Божиног пуног уметничког замаха колале приче да су међу највећима. Њихово свирање је искорачило из атара родних им села, а касније је било тема истраживања домаћих и музиколога из других земаља посебно заинтересованих за влашку традицију источне Србије. Међу њима се истицала чувене Емилија Комишел из Румуније, која је бележила фолклорну традицију Влаха још крајем шездесетих година прошлог века. Познавала је музичку породицу Јануцић и била гост њиховог домаћинства у Вељкову.

Критичари су за интерпретације Божидара Јануцића на виолини говорили да је пуна „енергетског набоја који изазива дивљене“. Публика га је волела и поштовала, а Јануцић је сваки свој наступ бојио зналачком прецизношћу својственом великим извођачима и надахнуто. Најчешће је са локалним музичарима свирао у родном крају и у суседним земљама, али му је прекретница у животу и каријери била далека 1964. када је са Миканом Обрадовићем, музикологом, композитором, фрулашем и музичким уредником Радио Београда, пореклом из Неготина, наступио у главном граду на манифестацији *Првомајски акорди*.

Касније је Божа, сазнајемо из његове биографије, био учесник једне *Балканијаде* у Бугарској, и са маленом групом музичара у јакој конкуренцији оркестара-представника више држава: Румуније, Албаније, Грчке, Турске и домаћина Бугарске, Југославија је славила освојено прво место и награду. Уследила је динамична деценија током које је Божидар Јануцић наступао са већ познатим певачима и инструменталистима. Упркос својим великим извођачким могућностима, познанствима која је стекао, наговарањима познавалаца музичких прилика да зграби тренутак и препусти се каријери, Јануцић је остајао свој и доследан идеји да се животни циљеви јасно дефинишу и поштују. Иако су се сцене и публика жељна слушања његовог виртуозног извођења скоро надметали да допру до њега, земљорадник и винар из Вељкова, изабрао је свој пут вредан сваког поштовања.

Божидар Јануцић је увек сарађивао са провереним именима и није прихатао надлазеће, све осетније, таласе новокомпоноване музике. Посебно је ценио српског музичара и диригента,

Властимира Павловића Цареваца, који му је био узор. По Јануцићу, Царевац је поставио стандарде у вредновању народне музике и представљао је симбол изворне интерпретације народног мелоса. ***Царевац је од просте, сељачке изворне песме коју је народ певао и свирао направио музику која има јединствену и праву вредност.*** Након Царевачеве смрти, 1965. године, Божидару Јануцићу је био упућен позив да приступи оркестру Радио Београда, што је за њега представљало част, али та сарадња није успостављена.

За 50 година дружења са виолином, Божидар Јануцић је добио бројна признања, а једно од најлепших је сребрна плоча. Градећи име великог музичара, несумњиво један од најцењенијих самоуких музичара са простора источне Србије, Божидар Јануцић, никада није, на дуже време, напуштао своје родно место. Каријеру коју је могао да гради на музичкој сцени подредио је просторствима на обали реке Тимок, породичној виноградарској традицији и производњи вина. Неколико година је водио фолклор у родном Вељкову, које је као и сва крајинска села било суочено са све мањим бројем становника. Иако су Божи Јануцићу многа врата извођачких простора у Србији али и у Румунији, Бугарској и Аустрији где је наступао, била широм отворена, истрајавао је у свом науму: да шири мисију квалитетне музике свирањем на виолини, не измештајући се на дуже време из омањег географског подручја које је захваљујући њему у деценијама с краја двадесетог века постало препознатљиво као епицентар чувања богате традиције Влаха.

Божидар Јануцић је био један од највећих познавалаца неколико музичких језика источне Србије: српског, влашког и торлачког. Као и његов узор, Властимир Павловић Царевац, композитор и виолиниста и један од првих извођача народне музике на програмима Радио Београда, Јануцић је виолину свирао пуних пет деценија. Баш као и Царевац, чијим су неуморним радом на очувању српске музичке баштине од заборава отргнуте бројне народне мелодије, то је чинио и Божидар али на очувању влашке културне баштине. И обојица су били најверодостојнији тумачи записаног музичког блага, а и сами су стварали нове вредности. И данас су композиције које је компоновао Царевац: *Свилен конац* или *Низамски растанак*, подједнако препознатљиве као и Јануцићева чувена кола: *Рубиново*, *Батрѓанка*, *Јасминино* или *Батута* коло.

Због свега што је Божидар Јануцић био, Удружење *Гергина* је преузело улогу промотера његовог невеликог али вредног музичког опуса. Признања са именом нашег виолинисте на фестивалима влашке музике, рукописи и звучна издања отргнута од заборава, промоције и усмена предања, поштоваоцима Јануцићеве музике, отворили су нове перспективе како би у наредном периоду и сами закорачили у расветљавање важних аспеката живота и стварања Боже Јануцића, али и других народних уметника наклоњених традицији и музици. Иако има сачуваних видео и аудио записа са Јануцићевих свирки у Крајини и са његових гостовања, ипак се чини да ниједан од њих није до краја и целовито дао потпунију слику о човеку који је обележио једно посебно време другачијих вредности. Остало је много неиспричаних прича које као сећање носе чланови породице Јануцић, али и они који су га познавали или у раној младости сарађивали са њим. Много је и догађаја у чијем је средишту био наш чувени виолиниста, али они још увек нису до краја истражени.

Божидар Јануцић, народни уметник из Вељкова, виолиниста и композитор неких од најлепших кола без којих се већ деценијама не може замислити ниједно славље у Неготинској Крајини, припада групи знаменитих људи и чувара културног идентитета Влаха.

Јованка Стефановић Станојевић:

О сутā ђе ањ ђе кйнд с-а фāкут лāутару Божа алу Јенуцā

Божа алу Јенуцā је ал мај маре лāутар дјин Крајна Њиготјинулуј. Ши астāз дупā о сутā дје ањ дје кйнд с-а фāкут ши 29 дје ањ дје кйнд ну мај јестā ку ној, пуатје са сā спунā кā аша лāутар йнкā ну с-а фāкут.

Йн ану āста ку каре йнсāмнāм о сутā дје ањ дје кйнд с-а фāкут лāутару Божа алу Јенуцā, Асоцијација „Гергина“ каре пāстрјазā ађетурљи, култура, традицйја, љимба ши њаму Влахилор, врја сā апруапије ла лумје, музика ши кйнтарја лу Божа алу Јенуцā, ал мај куноскут лāутар дјин Сйрбија дје Рāсарит, каре ку кйнтарја луј а лāсат ун маре сāмн йн Сйрбије. Асоцијација „Гергина“ а мај штāмпуйит о картје дје лāутару дјин Бљивановāц, да йн ану āста кйнд йнсāмнāм о сутā дје ањ дје кйнд с-а фāкут Божа алу Јенуцā, Асоцијација а мај скуос о картје ку нумиљи *Музика лу Божа алу Јенуцā – Тајна суфљетулуј ши ињими* ку ун компакт диск ку емисија *Од злата јабука – Дјин аур мāру*, каре а фāкут-о Радио Бельиград 2 ши Радио Крајна Њиготјин, йн ањи уоптзāћ ваку ћ-а трекут, йн каре а тāјнујит Божа.

Музика лу Божа алу Јенуцā јестā о маре богāцйје, да „Гергинā“ лукрā сā пāстрјазā туатā богāцйја аста, да ши ку Фестивалу ал дје шајспреће каре а фост нумит лу Божа алу Јенуцā с-а лукрат ла аша ћева. Ал мај бун лāутар тјинāр капāтā Плакета ку нумиљи лу Божа. Ши ла фестивалурљи ћ-а трекут ај мај бун лāутарј а кйнтат ћин лāутā, да йн ану āста ал мај бун лāутар а фост Алекса Лацковић(унспреће ањ) дји ла Кућива, дје каре лумја дјин музикā спунје кā ар сā фије ун маре лāутар. Кйнтарја луј а аскулат лумја ку драг каре а фост луњ ла Паштј ла сара дј-йнтйј ла Фестивал.

Лумја дјин музикā ку āја каре пāстрјазā традицйја нуастā с-а вуорбит аша, ал мај бун лāутар тјинāр сā капāтје Плакета ку нумиљи лу Божа алу Јенуцā, дупā ун нумит лāутар каре а лāсат маре сāмн ку лāута луј, да а кйнтат ши дјин флујер ши дјин бандā йн тјињерјаца луј. Дји ла Фестивалу ал дје ћинћ, ал мај бун лāутар капāтā Плакета. Пāнā акума дјин ану 2013, пāнā йн ану 2025.плакета а кāпāтат ај тјињерј каре а кйнтат дјин армуњикā, дјин флујер, сāкāсāфуон, дјин гурā, бандā, да мај мулт ај дјин лāутā. Ла Фестивалу ал дје унспреће ал мај бун а фост Никола Првуловић, да ла Фестивалу ал дје доуоспреће Плакета а кāпāтат-о Лазар Чикаревић, ши ла Фестивалу ал дје триспреће ал мај бун а фост Вељко Ступаревић јар ку лāута. Ши ла Фестивалу ал дје шајспреће ку каре с-а йнсāмнат о сутā дје ањ дје кйнд с-а фāкут Божа алу Јенуцā, Плакета а кāпāтат-о Алекса Лацковић. Ши ла Фестивалурј пāнā ну с-а дат Плакета, а кйнтат лāутарј тјињер дјин лāутā. Ла Фестивалу ал дојиља а мај бунā а фост Виолета Мариновић. Ла фестивалу ал дје 16. Виолета а кйнтат мулт фрумуос, ши пуатје сā сā спунā кā јестā а мај бунā кйнтātuаре дјин лāутā йн музика Влахилор. Ку Плакета Божа алу Јенуцā, каре „Гергина“ ши фāмиљија луј дāрује лāутари ај тјињерј, ка сā сā повјестјаскā дје музика лу Божа, да ши сā фије о йндāмнаре сā пāстрјазā богāцйја Влахилор дје музикā.

Каре а фост Божа алу Јенуцā

Повјестја лу Божа алу Јенуцā, йнћепе йн сату Бљивановāц ундје с-а фāкут пје 22. марцйјору ану 1925.ун уом потольњик ку о мāримје марје, ши дакā мулт куноскут, јел а рāмйнс са трāјаска ку пāринцй луј, са лукрје ла мошије ши ла виј. Вијиљи лор с-а пāстрат дјин брйње йн брйње, ш-акума копилу луј ши њепуоту луј(брйњиљи аље дје ћинћ) сйнт кунуоскуц пје виј ши вин бун.

Сату Бљивановāц, кйнд с-а фāкут Божа а фост ун сат йнвāљит, а авут шкуала ку патру разурј ши задруга дје лумја ку мошије. Љуба, тата лу Божа а фост газда кāши, да ши прецујит ка ун лāутар. Божа ку дару дји ла татā-су, ка бāјату а кйнтат дјин флујер ши дјин бандā, да ка ун бāјат дје шаптје ањ, ку фуришу а йнћепут сā кйнтје дјин лāута лу татā-су. Кйнд л-аузит татā-су

кум кѝнтѧ, ѝнлок сѧ-л ѝнфрунтје, ј-а кумпѧрат о лѧутѧ дје копиј, да кѝнт а крескут а скимбат-о ку о лѧутѧ Амати, да пје уормѧ ку Мађини ку каре а кѝнтат пѧнѧ а фост виу. Лѧута ј-а фост судрумаш дје туатѧ вијаца луј. Јел н-а питулат к-а војит мулт арку ла лѧутѧ. А вуорбит кѧ је лѧута крѧљица ла туатје инструментурј, мѧј фрумуасѧ, да мѧј грја дје кѝнтат!

Божа алу Јенуцѧ а кѝнтат музика, дје карје л-а фост драг ла лумје карје л-аскултат. Јел с-а мират дје лѧутарј каре а кѝнтат ѝн врѧемја луј, ши с-а повјестјит кѧ сѝнт ај мај буњ. Дје кѝнтарја лор с-аузит дјепартје дје сатјѧљи лор, да амѝнат дје кѝнтарја лор авут воје сѧ афље мулц музиколођ дјин Сѝрбије ши дјин алтје дѝржерурј дје традицѧја дјин Сѝрбијѧ дје Рѧсарит. Дуамна Емилија Комишел, етномузиколог дјин Ромѧњије а фост ѝн каса алу Јенуцѧ ѝн Бљивановац, ѝн ањи шајзѧћ, ваку ѱ-а трекут, ш-а снимујит музика нуастѧ.

Дје кѝнтарја лу Божа, лумја дји ла музикѧ с-а мират, да ши лумја каре л-аскултат л-а војит ши л-а поштујит. Ку лѧутари дјин крају луј а кѝнтат ађија, да а кѝнтат ши пистѧ отар. Ын ану 1964. л-а куноскут пје Микан Обрадовић, музиколог, композитуор, флујераш ши рѝндујитор ла радио Београд 2, дјин Њиготјин, ку каре а кѝнтат ѝн Бѧљиград ла о манифестацѧје *Првомајски акорди*.

Мѧј амѝнат(вједѧем дјин биографија луј), ку о тајфѧ микѧ дје лѧутарј а кѝнтат ѝн Бѧђѧрије ла Балканијада. Акуоло а кѝнтат ши оркеструрј дјин шасѧ дѝржевуруј: дјин Бугѧрије, Ромѧњије, Југославије, Албаније, Грчка ши дјин Турђије. Ађија Југославија а кѧпѧтат локу ал дј-ѝнтѧј. Дупѧ аја Божа а авут о турнеје лунгѧ, ундје а кѝнтат ку лѧутарј куноскуц. Ши дакѧ а фост ун лѧутар прецујит, ши дака л-а ѝндѧмнат мулц сѧ ајбје о каријерѧ маре, јел а ујдјит ѝн сату луј Бљивановац, а ујдит ла мошија ши вија луј, ш-аша јел а аљес ун друм ѝн вијацѧ каре трѧбује сѧ-л поштујим.

Божа а кѝнтат ку мулц лѧутарј куноскуц, ши ну ј-а фуост мулт драг дје музика а нуоуо. Мулт л-а прецујит пје ун лѧутар ши диригент Властимир Павловић Царевац, ши пје каре мулт л-а поштујит. Царевац, мултје кѝнтјеђе бѧтрѧйње а луат дјин лумје, ш-а фѧкуг о музикѧ прецујитѧ. Дупѧ муартја лу Царевац, ѝн ану 1965, Божа лу Јенуцѧ а фуост кјемат сѧ кѝнтје ѝн оркестру ла Радио Бѧљиград, аја а фуост дје јел о ѱинстје маре, аја ну с-а ѝнтѧмплат.

Дје ѱинзѧћ дје ањ дје кѝнд кѝнтѧ ку лѧута, Божа алу Јенуцѧ а кѧпѧтат мултје нѧгрѧдурј, да уна дјин јеље дје каре ј-а фуост мѧј мулт драг, је плуоча дје арђинт. Ал мѧј прецујит лѧутар дјин Сѝрбије дје Рѧсарит, ѧѧћодатѧ н-а лѧсат сату луј лунгѧ времје. А путут сѧ кѝнтје пистѧ туатѧ Сѝрбије, ши ѝн мултје дѝржевуруј пистѧ отар, да луј ја-а фост драг сѧ трѧјаскѧ ѝн сату луј, пѧљингѧ Тимок, са факѧ вин бун, ши са кѝнтје музикѧ фрумуасѧ. Кѧцѧва ањ а пуртат фолклуору ѝн сату луј Бљивановац, да ши сату луј, ка ши мултје сатје а пљекат сѧ сѧ пуцињаскѧ дје лумје. Дјиспре партја луј, дје сату луј ку окуолу с-аузит мулт ла фуршиту дје вјаку ал доуозѧћ ка ун лок дје пѧстрарја богѧцѧја дје музикѧ дјин Сѝрбије дје Рѧсарит, да мѧј мулт дје музика Влахилор.

Сѧ повјестјештје к-а штјијут са кѝнтје музика дјин Сѝрбија дје Рѧсарит: музика сѝрбилор, влахилор ши торлађилор. Мулт ј-а плѧкут ун лѧутар ши композитор Властимир Павловић Царевац, каре а фост ал дј-ѝнтѧј каре а кѝнтат музика дјин лумје ла Радио Бѧљиград. Ши Јенуцѧ ка ши Царевац, дјин лѧутѧ а кѝнтат ѱинђзѧћ дје ањ. Ши кум Царевац а пѧстрат музика сѝрбјаскѧ дјин лумје, аша ши Божа а пѧстрат богѧцѧја Влахилор дје музикѧ. Амѝндуој а штјиут са пѧстрјезѧ богѧцѧја аста мѧј бун, да ши сѧ факѧ ѱева нуоу. Ши ѝн зѧ дје астѧз мелодјѧљи лу Царевац сѝнт куноскутје: Свилен конац, Низамски растанак, сѝнт куноскутје ка ши уориљи лу Јенуцѧ: Рубиново, Бѧтрѧњаска, Уора Јасмињи ор Бѧтута.

Дј-аша ѱева ѱ-а фуост Божа алу Јенуцѧ, Ассоцијација *Гергина*, аре гриже сѧ пѧстрјѧзѧ музика ши лукрарја луј. Ку Плакета Божа алу Јенуцѧ, каре о кѧпѧтѧ ал мѧј бун лѧутар, ла сара дј-ѝнтѧј, ундје сѧ ѝнтрјек ај тјѧнерј ла Фестивалу Гергина, ши ку лукрарја аста ам дјешкис ун друм ла лумје карје војештје музика Влахилор, са пуатѧ са афље мѧј мулт дје трају ши дје лукрарја лу

Божа алу Јенуца, да ши дје алцй лăутарј каре а кйнтат музика нуастă. Ам гăсит мултје снимкурј ундје а кйнтат Божа йн Крајна ши йн алтје локурј. Да њи сă йнпаре кă њићуну н-а путут с-арйтје кйт а фост јел дје прецујит. А рăмйнс мултје повјестјјиј њеповјестјитје карје лѐ цйње минтје ај луј дјин касă да ши лăутăри карје л-а кунуоскут, ш-а кйнтат ку јел дји ла тјињерјаца. Мултје йнтимплăрј а фост ку лăутару нуосту Божа, каре а рăмйнс њеповјестјитје.

Божа алу Јенуца, ун лăутар дјин лумје, дјин сату Бљивановăц, лăутар ши композитуор дје мултје уорј фрумуасă, каре сă кйнтă ку ањи ла мултје вјесăљиј йн Крајна Њиготјинулуј, јестă ун пăзйтуор дјин мулц ји, куноскуц ши прецујиц, каре а пăстрат богацйја ши њаму Влахилор.

Божа алу Јенуца - Божа Јануцић

АБЕТУРЉИ ВЛАХИЛОР - ОБИЧАЈИ ВЛАХА

Др сци мед. Петар Пауновић

Везивање – велика брига мушкараца у Тимочкој Крајини

Седамдесетих година двадесетог века посетио сам врачару Јелисавету Нејкић, стару око 60 година, из Кобишнице да бих са њом разговарао о једној великој бризи мушкараца Тимочке крајине, о импотенцији. У народу је раширено веровање да полна немоћ мушкараца или импотенција имају узрок у везивању, магијском поступку врачара. Мушкараца може да веже сопствена жена или љубавница да би онемогућиле његов полни однос са супарницом: супруга са љубавницом а љубавница са супругом, уз истовремено очување могућности за полни однос са оним коме је потребан.

У почетку везан мушкарац је расејан, испуњен осећањем опште нелагодности. Затим осећа главобољу и време испаде неуротичне свадљивости изазване неким безазленим поводом. Због сталног затезања трбушних мишића и мишића карлице они постају болни. Све то изазива осећање умора и апатије. Како се стање не поправља осећање безнадежности постепено прелази у депресију. код примитивних људи постепено се јављају идеје да је њихово стање последица деловања врачара и натприродних сила.

Не улазећи детаљно у разлог настанка полне немоћи код мушкараца Тимочке крајине у овом чланку, описује само рад поменуте врачаре.

Као што рекох везаност или импотенција мушкараца може да настане бајањем или бацањем чини најчешће из освете а свети се напуштена супруга, отерана, преварена и љубоморна жена, неверница и љубавница. Како је импотенција настала бајањем, ни са чим другим се не може излечити осим бајањем. Јелисавета Нејкић је везаним мушкарцима бајала басму од „велике напрате“ тако што би узела у једну боцу чисту воду из бунара, со, паприку, тамјан, семе сунцокрета и гранчице метле „којом се мете авлија“ и све то се стави у боцу са водом а границом од метле се по води муља, истовремено се манипулише са катанцем, кључевима и жилом од биљка и говори:

Буна зјау апӓ марје,
Мулцӓмјеск думитаље.
Шез
Н-ам вењит сӓ шед,
Ам вењит са спӓл,
Туаће раӓутӓцӓљи,
Туаће греутӓцӓљи,
Туаће фӓкӓтуриљи,
Туаће арункӓтуриљи,
Ши урӓчуњиљи,
Ћи пје Пера.
Ћ-о фи дат ђин наша,
Ћин муаша,
Ћин суорӓ,
Ћин фраће
Баш ђе лӓингӓ комшија,
Ће л-а лӓгат пје Пера,

Ја а дат ку уна,
 Јеу йнтуорк ку доуо
 Ја дат ку доуо,
 Јеу йнтуорк ку три,
 Јеу йнтуорк ку патру.... (понавља све до дванаест) а затим
 Јеу йнтуорк триспреће,
 Ђин триспреће ну мај треће!
 Фќќатуриљи,
 Ши арункќатуриљи,
 Ши лапќадќатуриљи,
 Ши урќчуњиљи,
 Ши триспречитуриљи, (па наставља даље са баје овако:
 Ј-а дат ђин ћина микќ,
 Ку гавану њесќрат,
 Њеарђијат,
 Ши њепиперкат,
 Ђ-о фи ђин мујерја муарќа
 Са дукќ йн мормйнц,
 Ши о фи ђин мујерја вије
 Са дукќ йн прќвќљије,
 Ђин прќвќљија ђ-акасќ,
 Ђин касќ пје масќ,
 Ђи пје масќ йн стракинќ,
 Ђи пје стракинќ йн љингурќ,
 Ку палма писта гурќ о ловирќ,
 Аколо о трйнчире,
 Аколо о йнцќпаре, аколо о нќђарќ,
 Аколо о нќпустирќ,
 Ђе пје цйца пеље ђе мйца,
 Ђи пје пурќа ножиц ђе кќца,
 Ље дај чампарйј,
 Туатќ лумја сќ ујќа, ла иј
 Ши мик ши маре,
 Туатќ лумја ла ји сќ ујтарќ,
 Акуш а лу Пера Дуамње.
 Суомну сќ-ј дотрйњешће,
 Карња сќ-ј громажешће,
 Ињима сќ-ј премењешће,
 Акуша Пера сќ рќмйндќ курат,
 Луминат,
 Ђи ла Дуомну Свйнту лќсат
 Ђи ла Мајка Пречеста,
 Ши ђи ла Свйнту Њикола“.

Бајалица је врло лепа са пуно детаља који говоре о народној филозофији болести. Има лепих метафора па бајалица заслужује велику пажњу као народно стваралаштво. Свака бајалица се баје три пута, а има и другачије варијанте које се настављају на делове бајалице којима почиње и друге где врачара почиње да баца чини да истера болест и на делове којима почиње завршетак где се врачара захваљује богородици и Св. Николи.

Ево неких од наставака:

„Ам вењит кум спал њн апџ
Туатџ имала?
Туатџ тјркосала,
Туаће руцињиљи,
Туаће пајилји,
Туаће бубојилји,
Аша сџ-л спелџе пје (пје кутаре ши кутаре)
Ће фџкџтурј,
Ће арункџтурј,
Ће тримјесџтурј,
Ће лџпџдџтурј,
Ће заљинћал’
Ће фрич,
Ће нујч,
Ће висурј греље,
Ће буаље греље,
Ће о фи (име коме се баје) џин наша – џин муаша
Ћин кумнат – џин кумнатџ
Ћин фраће – џин суорџ,
Ћин вџр – џин варџ
Ћин унки – џин мџтуша,
Ћин комшија баш џи лјнгџ (име коме се баје),

Затим варијанта када се враћају чини ономе ко их је бацио да би се тешкоћа са оног коме се баје уклонила:

Пџнџ њн вџрсат џе зуорј
Да јџу, Дуамње, ку сарја сџрај,
Ку пиперка пиперкај,
Ку тџмјје тџмјјај,
Шапће карџ лџе њнкџркај,
Ку мџтура лџе мџтурај,
Ку пичуариљи лџе мјнај,
Пје капу куј лџ-а мјнат,
Кџ н-о фи, дуамње, пџкат“.

Занимљива је идеја да врачара одвраћајући бачене чини и шаљући га ономе ко их је бацио и врачари која му је у томе помогла, чини да их исмеје тако да им се смеје цео свет, па испада да је то прилична казна за учињено зло:

„Ље дај чампариј,
Туатӑ лумја са ујтје ла иј ,
Ши йнсурат ши њейнсурат,
Карје йн круча боћезатӑ,
Дуамње ку (име коме се баје)
Сӑ-ј ја греутӑцйљи,
Рӑутӑцйљи,
Уручуњили
Фӑкӑтуриљи
Њебуњили
Сӑ ну мај ајбје
Сӑ ље мйӑ, Дуомнуље пје капу,
Куј љ-а дат,
Кӑ н-о фи, Дуомнуље, пӑкат,
(име коме се баје) сӑ ујӑска курат,
Луминат,
Ће ла мајка Луњи,
Ши ла зӑуа ӑе астӑз, свйнта Мајка Мӑрија“.

Бајалица од „велике напрате“ понавља се три пута уз коришћење разних варијанти и допуна зависно од расположења врачаре. Док изговара стихове бајалице, врачара то чини хукћући и издишући ваздух што је доводи у кисеонични дефицит па мора да зева, више пута, што значи да је бајање било заиста потребно и примерено послатим чињеницама које су очарале болесника учинивши га импотентним и загорчале му живот.

Др Петар Пауновић - учитељ здравља

Др Петар Пауновић: Љегату – о гриже марје ла уамињ йн Крајна Тимокулуј

Йн ањи ај дје шаптјезаћ, йн ваку ал доуозаћ, ам фост ла вражитуарја Јелисавета Нејкић, карје а авут апурапје шајзаћ дје ањ, дјин сату Кобишњица, ка са вуорбјеск ку ја дје уамињ карје а фост йнгрижац, кә а фост лјегац. Йн лумје с-а крјезут кә уамињ карје н-а путут са сә кулће ку мујериљи лор, а фост лјегац дји ла вражитуорј.

Пје уом пуатје сә-л лјеђе мујерја луј, ор ибомњика, ка са ну пуатә са сә кулће ку алтә мујере, нума сә-л пастрјезә дје ја.

Уому карје је лјегат кйнд сймтје аша һева, је пјердут, йнгрижат ши ну сә сймтје биње. Дупә аша һева йнһепе сә-л дуарә капу ши сә гйлһевјештје дје фије һе. Йнһепе сә-л дуарә ши бурта. Сә сймтје остањит ши н-арје воје дје њимик. Атунћа уому кредје кә ла лјегат вро фәмије ла вражитуаре.

Уому пуатје са фије лјегат, кйнд ј-а дјескйнтат вражитуарја, да ла вражитуарје а вјењит сә-ј факә мујерја, дакә с-а дјеспәрцит дје ја, ибомњика дакә а ләсат-о. Финкә је лјегат дјин дјескйнтјек, пуатје сә-ј трјакә нума ку йнтуорсу. Јелисавета Нејкић, ла уамињ ај лјегац, л-а дјескйнтат ку „Йнтуорсура марје“. Л-а дјескйнтат ку о килә дје апә дјин фйнтйна йн карје а пус, сарје, ардјиу писат, тәмйје, сәмйнца дје флуарја суарилуј ши ун пај дјин мәтурә ку карје сә мәтурә батәтура. Ку пају а мјестјекат апа, да йн мйна а цйнут лакәту, кијиљи ши рәдәһина дје бујазә, пәнә а дјескйнтат ку вуорбилји дје дјескйнтјек, пје карје лје спуње дје три орј. Ла фуршиту дје дјескйнтјек сә мулцәмјештје ла Думњезәу, Мајка Преһеста ши ла Св. Њиколаје.

Дофтору Петар Пауновић- дофтор дје сәнәтатје.

ГЋАЛА ВЛАХИЛОР – ВЛАШКА КУХИЊА

Слађана алу Туфарју:

Пиришуаре ку нућ ње пуост (мјсура ње празњик)

Материјалу: О лјитра ње зјђин, о килă ње нућ мăћинање, о килă ње ориз, о шјерпă пљинă ку муоц ње њапă токатă(шјерпа ње њинћ килъе), шапње-уопт шăргăрјепе, њинћ арђи њ-ај марј токац, о лјингуриње ње сарје, зачин Ц, ун њокуш мик ње бибјер мăћинат, доуо-три лјингурј ње арђи руошу мăћинат, лојбјер шапње-уопт фуој, фуој ње вардзă акрă.

Спримиту: Ђапа сă фриње пје зјђин. Кјнд с-а фрипт сă ја њипје фуок шй сă пуње сарја, арђиу руошу мăћинат шй сă мјестăкă ку лјингура. Дупă аја сă пуње ш-але лалње: оризу, нућили, шăргăрјепе, арђиу ал токац, бибјеру, зачин Ц доо-три лјингурј, шй сă мјестăкă друобу ку мйна. Дакă друобу ну је њестул сăрат, сă мăј пуње зачин Ц. Пиришуарљи сă њнвăлује. Ын уоалă ла фонд сă пуње фуој ње вардзă, да пистă јеље сă пуње фуојљи ње лојбјер. Ла уорма пиришуарљи сă рјндује њн уоала њн карје сă фјербје. Пиње супра сă пуње кйњева фуој ње вардзă, сă са струње пиришуарљи. Пăнă ну сă пуње ла фуок, пистă пиришуарје сă пуње дзема: сă мјестăкă апă ку дзамă ње вардзă шй ку о лјингурă ње зачин Ц, сă фије дзема дулње, ну прја акрă. Ђе сјнт фуојљи мăј акрје, дзема сă фије мăј дулње. Пиришуарљи сă фјерб три-патру њасурј ла фуок мириуор.

Слађана Војиновић:

Посне сарме с орасима (мера за славу)

Материјал: 1 л зејтина, 1 кг млевених ораха. 1 кг пиринча, пуна шерпа од 5 л исецканог црног лука, 7-8 шаргарепа, 5 црвене слатке паприке, зачин Ц, кашичица соли, 2-3 кашике слатке алеве паприке, једна кесица млевоног црног бибера, ловоров лист по жељи, листови киселог купуса.

Припрема: Испржити црни лук, додати кашичицу соли и алеву слатку паприку и промешати кашиком. Склонити са ватре, додати опран пиринач, рендане шаргарепе, сецкану паприку, бибер, зачин Ц две-три кашике и млевене орахе. Све то добро промешати ручно. Ако смеша није довољно слана додати још зачин Ц. Следи увијање сарми, ређање у лонац где се кувају. На дно лонца, пре него што се ређају сарме стављају се листови купуса и неколико листа ловора. Сарме се такође на крају покривају листовима купуса. Пре кувања, сарме се преливају мешавином воде и расола уз додаток зачина Ц. Што су листови купуса киселији то раствор треба да буде слађи, да би и сарме биле укусније. Кувају се 3-4 сата на умереној ватри.

ФРУМУОШАЦУРЉИ ЙН СЙРБИЈА ЂЕ РЌСАРИТ

ПРИРОДНЕ ЛЕПОТЕ СЕВЕРОИСТОЧНЕ СРБИЈЕ

Данило алу Арсу:

СџиурЉи Мокрањулуј

Коло ла рјасарит ђе суаре, унђе йн рјасарит ну сј мај мјерђе, йнбрјацйшат ку брјањишђиЉи, ђуођиЉи ши сџиурЉи јестј сату Мокрањ. Сату богат ку вин, ку кймп фрумуос, сату лу Мокрањану ши ку о историје лунгј. Ла рјаскруђе в-ашђаптј ун споменик – зјписк, каре вј спуње кј сату јста ну је њекуноскут. Лј зјписк опрешђеђе, ши трађе йн ђиње ваздуху адйнк ка сј сймц мируосу ђе времурЉи ђевродатј, инсјмнађе ђе пјстрарјја ђе културј ши ађетурј, каре л-а пјстрат йн инймј ај бјтрйњ.

Мокрању јестј йнтра доуо ђуођ, Рушањ ши Алија. Пин сат тређе пјрју Сикољулуј, каре пјнј ну тунј йн Мокрањ, тређе пин писковицј йнгуста, ши цјпјн сј добуарј пистј сџиурЉи Мокрањулуј.

Пјрју Сикољулуј извуорешђе пи су вйрфу Голујј ши мјерђе кјтра рјасарит ђе суаре, ши примјешђе мултј апј ђин пјрјурј мај миђ, ши сј слобуађе йн огашу Сикољулуј. Пјрју тређе пин сађе: Сикољ, Метриш, Речка ши Мокрањ. Лумје њейнцјљасј ђес лапјдј бјљигару йн пјрју, ши аша прјпјстјује тот ђе је бун йн пјрју ши фрумуошаца каре о фађе јел.

Пјрју н-а дат окуол пингј сџиурј тарј, нумј ку снага луј туатј, а успит сј трјакј пин сџиурј. Аша с-а фјкут о писковицј йнковијатј ши адйнкј.

Ла кйђева пјрц ла писковицј, сџиурЉи сйнт ђеспјрцйђе ку кйђева мјетјре, кј пјрју кйнд а тјјат сџиурЉи а фјкут о писковицј йнгустј ши налтј пјнј ла о сутј ђе мјетјре. Йн кйђева локурј, йн писковицј ерозија а фуост атйта ђе таре, ђе с-а фјкут лакурј ку апј атйта ђе љимпјеђе, ши йн апј сј вјеђе ђерју ши пјрцйЉи ла писковицј, ш-аша сј фађе о фрумуошацј каре сј фуршешђе ку скуоку. Тотнату каре врја сј трјакј пин писковицј сј мирј ђ-аша фрумуошацј. Ла јешит ђин писковицј йн вйрфу сџиулуј сј вјеђе о круђе маре каре а пус-о сјђењи ђин Мокрањ.

Кйнд пјрју јасј ђин писковицј, пјрју сј скобуарј ђинтродатј ши фађе мулђе каскађе. Вара кйнд је маре ускјтурј, пјрју је сјкат да йн лак пјешђи сј збат кј н-ау мулт оксиген.

Дупј ђе сј топјешђе зјпада, ор дупј плуој марј пјрју њ-аратј пуђера луј, ши ње йнтуарђе йн времја ђевродатј, њ-аратј кум а фост ерозйј, кј јел адуђе мулђе пјрђеље ђе сџиурј каре сј вјд су скуок.

СџиурЉи Мокрањулуј, сйнт пусј ђесупра писковицй ђе пјрју Сикољулуј, ши сйнт куноскуђе йн кјрцйј ђе археологије. Ла локу јста с-ј гјсйт сјмнурј ђин времја ђе пјатрј, ђин праисторије, ђин антикј амјнатј, ђин Византија ши ђин ваку ал мижлуокар. СџиурЉи сйнт пусј ла аша лок ђе бун, ши сйнт љегађе ку ваља Вимокулуј.

Йн ану 1977. а йнђепут лукрарјја ла бранј „Ђердап 2“. Атунђ с-а ђесфјкут окна ђе пјатрј ла сџиурј, ши ку аша ђева с-а прјпјстјуит о парђа ђе сџиурј.

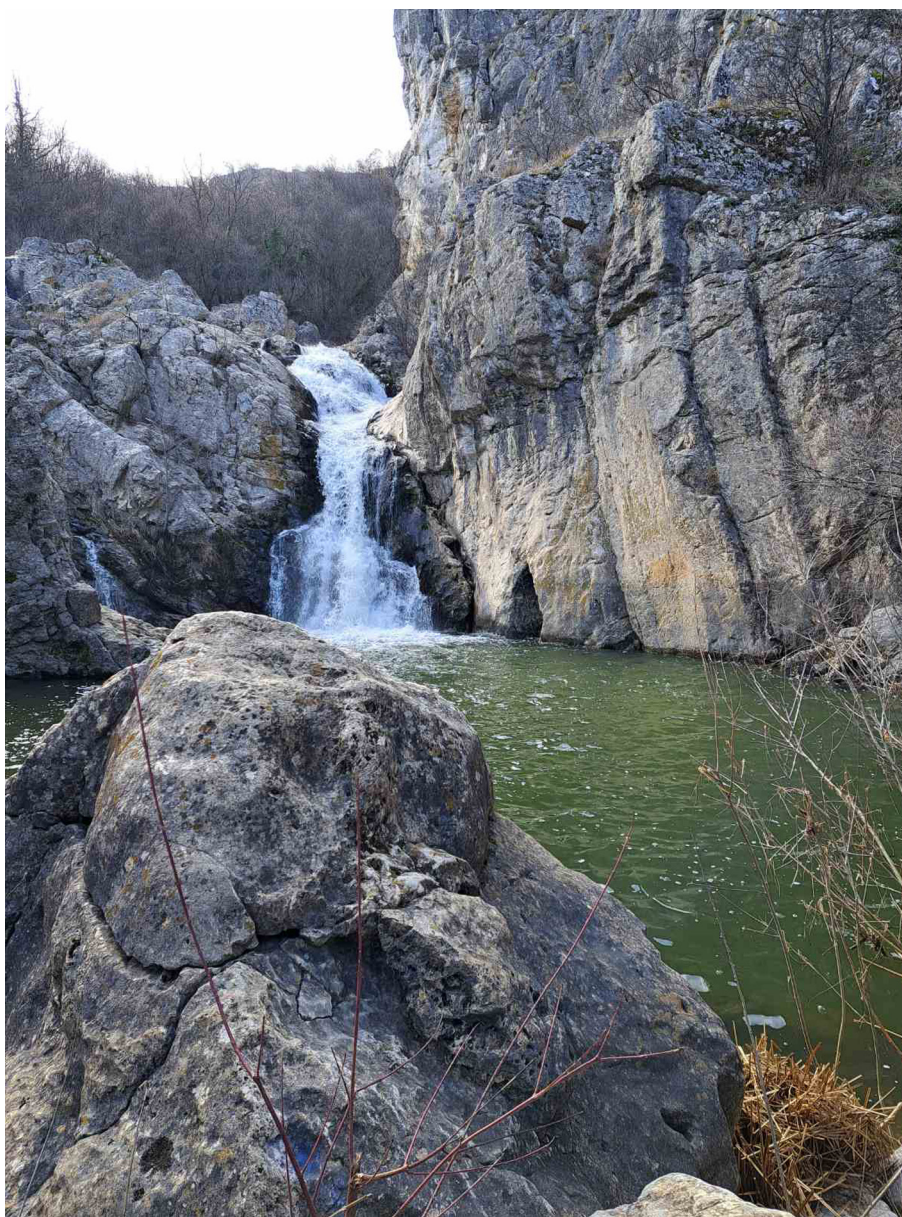
Пјрау дј, да ши ја, кйђодјтј дјрује, да кйђодатј ши кјзњешђе.

Кйнд привјешђ атйта фрумуошацј, о писковицј пин каре грјеу пуоц сј тређ, ши мулт фрумуасј скуокурј ђемење, пуђем сј спуњем кј је аста ун феномен њепрецујит йн Сйрбија ђе Рјасарит, ши пйнтру аша трјбује пјстрат.

Мјергйнд, йнбѣтац ђе фрумуошаца, ши пуртац ку о воје, ши а мај мика парђе ђе натура њеаћинса, рѣмйнђе йн вјеђерја уојкјилор, йн ној са ивјешђе о воје са рѣмйнђем пѣнѣ лумја айћ йн пађе, каре њ-а дат мума нѣтура.

Сћиурљи Мокрањулуј. Аша лок ђе фрумуос, каре уому йнкѣ н-а путут сѣ-л прѣпѣстује. Ун лок каре ђе йнбатѣ, мйнѣ лумја сѣ крјадѣ кѣ ши пингѣ ун трај јут каре-л трајим, ши пингѣ мулђе нѣказурј каре л-авјем, пје лумја аста, йнкѣ је мај јестѣ ун лок каре ње дѣ нѣђежђе, кѣ йн времја ђе виње ње дѣ снагѣ ши воје сѣ трајим ши сѣ војим.

Ун скуок њевѣзут, пје каре л-ам привит, пѣнѣ вйнту а бѣтут, ши с-а жукат ку пѣру нуосту, да натура њ-а шопоћит о тајнѣ, пје каре туоц ш-акума о пѣстрѣм, да ши апа каре мјерђе тотйнтруна, њ-адус аминѣа ђе ун трај. Жуоку ѣста каре ну с-ѣ фуршешђе, сѣ скимбѣ, кйнд ши кйнд шћије сѣ фије таре рѣу, да ши прја фрумуос, дакѣ ној авјем воје сѣ-л фѣћѣм аша. Ђ-аја трабује сѣ ње фије биње, ши сѣ трађем снагѣ ђин лукрурј мић, каре сйнт апурапје ђе ној, нума трабује сѣ-ј куношћем, ши сѣ ње йнвѣцѣм сѣ пѣстрѣм богѣција аста.

Мр Данило Петровић: Мокрањске стене

Онамо на истоку, где се источније не може ићи, у загрљају шума, брда и стена, налази се Мокрање. Село вина, прелепе природе, Стевана Стојановића Мокрањца и дуге историје. На самом раскршћу дочекаће вас поносан споменик – запис који вам говори да ово није обично село. Код записа застани да удахнеш и осетиш мирис давних времена обележених чувањем и неговањем културе и обичаја у срцима уснуних предака.

Мокрање се налази између два брда, Рушањског и Алије. Кроз њега протиче Сиколска река која пре уласка у Мокрање пролази кроз уску клисуру и снажно се спушта преко Мокрањских стена.

Слив Сиколске реке лежи на контакту источног побрђа Дели Јована и Неготинске Крајине. Река извире под врхом Дели Јована и тече ка истоку примајући бројне притоке и спушта се у плитку Сиколску котлину. Река протиче кроз села: Сиколе, Метриш, Речка и Мокрање. Несавесни мештани често је загађују и на тај начин негативно утичу на биљни и животњски свет као и на прелепе пејзаже које она ствара.

Наиласком на тврђе и отпорније карбонатне стене река није скренула и заобишла чврсту препреку, већ је својом снагом успела да усече кречњачки блок. На овај начин формира се вијугава клисура са стрмим странама. Овако јако усецање реке у отпорне стене је од изузетног значаја за геоморфолошку еволуцију терена и представља драгоцен податак бурне геолошке прошлости.

На појединим деловима кањона, стене су међусобно одвојене тек неколико метара јер је река усекла уску клисуру чије су стране висине и до 100 метара. Дубина и облик клисуре су резултат крашке ерозије и корозије. На појединим местима у клисури ерозија је била толико интензивна да су се образовала језерца у чијој се чистој води огледа небо и стрме стране клисуре и тако се формира уметничка композиција прелепих пејзажа.

Дивљина и нетакнута природа у клисури су права асоцијација за нестварни феномен природе који се завршава водопадом. Свако ко се упушта у авантуру проласка кроз клисуру остаје запањен наглом променом амбијента и дивљином клисуре. На излазу из клисуре на видиковцу доминира крст који су поставили мештени Мокрања.

Изласком из клисуре, ток реке наилази на Мокрањски расед и почиње да се нагло спушта формирајући брзаке и каскаде са слаповима. Корито реке изгледа као да је изрезбарено и кроз њега протичу бујични токови. Наилазећи на амбис, река се у два крака стропошта у котласто удубљење, бучница која има изглед малог језера. Са десне стране бучнице ерозијом у кречњаку формирана је једна мања окапина која водопаду даје посебну драж јер изгледа као огледало обојено различитим бојама. У летњем периоду када су велике суше корито реке је суво, а у језеру рибе се боре са недостатком кисеоника.

После отапања снега и обилних киша река нам показује сву своју моћ и на неки начин враћа нас у прошлост показујући нам типичан пример ерозија, јер носи огромне количине кречњачких стена које су видљиве испод водопада.

Мокрањске стене, које се налазе изнад кањона Сиколске реке су познате у археолошкој литератури као вишеслојно налазиште. На том локалитету су пронађени материјални трагови из: каменог доба, праисторије, касне антике, ране Византије и средњовековног периода. Смештено је на изузетно повољном стратешком положају, који омогућава добру комуникацију са долином Тимока.

Уништавање локалитета Мокрањске стене почиње отварањем каменолома у циљу експлоатације камена за потребе Водопривредне организације приликом изградње бране “Ђердап 2”, која почиње 1977.

Река пружа, али и узима, некада је дарезљива, а некада кажњава.

Сагледавајући и вреднујући укупну појаву дивљине, тешко проходну клисуру и прелепе близаначке водопаде, може се рећи да је то изузетно вредан феномен Источне Србије. По степену атрактивности, високе естетске вредности, представља репрезентативну вредност геоморфолошког и хидролошког наслеђа Србије и да као такву треба сачувати и заштити.

Корачајући, опијени лепотом и ношени жељом да и најмањи делић нетакнуте природе упијемо у мору бескраја својих очију, у нама се јавља жеља да заувек останемо ту, у том миру и тишини, која нам је мајка природа несебично подарила.

Мокрањске стене. Место чије чари човек још увек није успео да уништи. Место које опија, задивљује и нагони људе да верују да и поред убрзаног темпа живота који живимо и поред свих недаћа које нас море и не дају нам мира, на овом свету још увек постоји понеки кутак који нам улива наду да ће сва наша будућа сневања бити прекинута грохотом плавог јутра, даљинама које се жаре и сунцем на хоризонту, дајећи нам невероватну снагу и жељу да живимо, волимо и уживамо.

Невероватни водопад који смо посматрали док се ветар неспретно играо нашим косама, а природа шаптала тајну коју сви и сада чувамо и вода која непрекидно тече, подсетила нас је на живот. На тај плес који непрекидно траје, тече, мења се, кад-кад уме бити и веома суров, али и предиван, уколико ми пожелимо да га таквим учинимо. Зато треба уживати и црпети снагу из малих ствари, које се налазе ту, нама на дохват руке, само их треба препознати и схватити њихов значај и, наравно, научити да чувамо то благо.

*Аутор је председник
Еколошког удружења „Бадем“, Неготин*

Сузана алу Ђинул лу Вјеспије:

Ђин зй йн зй

Пријеру ал дје 14. ану 2025: Времја кйнд с-а цаьсут

Йн Дому дје културă „Стеван Мокрањац“ с-а дјешкис *Зйльиьи Гергињи* аље дје шаптје, ку о йншираре дје пуорту нуосту. А путут сă сă вадă һупјеђе ши пуаље кусутје, опрјеђе, пристјелћ, скуртјејћ, браћерј, ши мултје стварурј цаьсутје, ши ку аша һева паьстрăм њаму, традицйја сă ну сă ујтје.

Тот аја һ-а путут сă сă вадă јестă дјин ладă ла фăмильија ла Слободанка ши Дрăган алу Пйтпоје дјин Праова.

„Аста је пуорту дји ла баба мја Олга ши дји ла суакра ји Зорка... Аста јестă о аминтјирје ши о партје дје идентитјету нуосту“, а спус Дрăган, да ши Слободанка спусă: „Аста ну је нумă паьтурă цаьсутă, аста јестă о аминтјирје ла фăмиј дјин фăмильија нуастă.“

Йнширарја а дјешкис-о директорка ла Дому дје културă Данијела Марковић ши дофтору Синă алу Челоју, председнику ла Ассоцијација Гергина, каре а спус „пуорту аста ну је нумă о фрумуошацă ши спуње дје о времје каре а трекут ку ађетурљи ји.“ Је л с-а ругат дје лумје сă паьстрјезă богăцйја аста а нуастă.

Пријеру ал дје 15. ану 2025: Баладјиьи ку каре сă паьстрјазă љимба

Йн зауа дје доуо ла „Зйльиьи Гергињи“ йн галерије ла Дому дје културă „Стеван Мокрањац“ а фост промоцйја дје картјија „Балађиьи Влахилор“, скрисă пје доуо љимбје, да баладјиьи љ-адунат дофтору Синă алу Челоју.

Баладјиьи сйнт адунатје пин сатје йн Сйрбија дје Рăсарит, сйнт скрисă пје љимба Влахилор ши Сйрбилор, да љ-а тйлмаћит Снежана алу Дăњилă. Мăрица ши Тома Савић а йнфруомошат сара ку доу кйнтјеђе, да туоц карје а фуост ла промоцйје а кăпатат кйтјо картјије. Директорка ла Дому дје културă Данијела Марковић а спус кă ар трабуја сă сă снимује лаутарји карје кйнтă баладје пје компакт диск, каре ла промоцйје а вуорбит ймпреунă ку дофтору ши ку Сузана алу Ђинул лу Вјеспије.

Пријеру ал дје 16. ану 2025: Тăмăзлийк йн цйртујалă

Ла зауа дје три ла „Зйльиьи Гергињи“ йн Дому дје културă а фуост о йншираре дје сльикурј ку нумиьи „Тăмăзлийк“, ла ун тјинăр сльикар Младен алу Симон дјин Мосна. Ку 24 дје сльикурј цйртујитје пје пйнзă, Младен алу Симон, ка ун сльикар тјинăр а сльикујит ши йнтймплăриьи ши ађетурљи Влахилор, кум спуње ши јел сйнгур, кă аја јестă ши њаму луј каре йј дă йндăмнаре сă цйртује.

„Ам врут с-арăт ун тра ла лумјеј ка о богăцйје дје култура Влахилор, йн каре м-а вăд ши пје миње“, а спус кйнд с-а дјешкис йнширара, а спус ун тјинăр сльикар.

Йнширарја а дјешкис-о мр Милан Радосављевић, каре рйндује йнширăриьи йн Дому дје културă.

„Младен а цйртујит мултă лумје дјин сату луј, дјин алтје сатје ши мултă лумје куноскутă“, а спус Радосављевић.

Пријеру ал ђе 17. ану 2025: Суну ђе бандă ши аминћирја: „Уориьи Влахилор ђи ла Уровица“

Йн сату Уровица, каре је куноскут пје бандаш буњ, ла „Зйльиьи Гергињи“ аље ђе шапће, а фуост промоцйја ла ун компакт диск „Уориьи ђи ла Уровица“, каре аре ши о кăрћишуарă.

Пје диск сѣнт снимуѣиће уорј бѣтрѣиће, да ѣн кѣрѣишуарѣ је скрис ѣе стѣпѣиѣја ѣе музика ши културѣ ѣн Уровица. Кѣрѣишурѣа је скрисѣ пје ѣимба Влахилор, пје сѣрбѣешѣе ши пје енглезѣшѣе, кѣ сѣ с-аудѣ мѣј мулт ѣе богѣцѣја нуастѣ.

„Ѣн Уровица ѣнтоѣеуна весѣљѣја а фост ку музика бунѣ ши жуокурј. Ам авут бѣндаши нуошѣи ѣин сат ши уорѣли нуашѣе“ а спус Бора алу Андреку, ши мѣј а доспус: Ну шѣи сѣ жуоѣ данцу? Ту ну јешѣ ѣин Уровица.“

Ла промоцѣја а вуорбит др Синѣ алу Челоју, каре јестѣ ши потпредседник ла Савјету Влахилор ши Богдан Гугиѣ, ѣин општина Њѣгоѣинулу, јѣ а спус кѣ ку пројекту ѣстѣ пѣстрѣм богѣцѣја нуастѣ ши богѣцѣја дѣржеви Сѣрбији.

Пријеру ал ѣе 18. ану 2025: Ку „Пѣстрѣтуори традицѣји“ с-а ѣнкис „Зѣљѣљи Гергиѣи“

„Ѣн галерија ла Фондација Еликсир ку филму „Пѣстрѣтуори традицѣји“ ал Данијели алу Бѣљѣни с-а фуршит аље ѣе шаѣе „Зѣљѣљи Гергиѣи“.

Филму је снимујѣт ѣн ану 2007. ѣн сулукрарја РТВ „Крајна“ ку шкуала „Павле Илиѣ Вѣљко“ ѣин Праова, професору Добрица Јовиѣ, етнолуогу Емила Петровиѣ ши Музеју Крајна. Ку филму с-а дат ѣндѣмнарѣ, кѣнд а ѣнѣпут копији сѣ ѣнвјѣцѣ ѣн шкуалѣ *Вуорба ши култура Влахѣ*, ши арѣ ѣинѣ пѣрц: ѣмбрѣкѣминѣе, мѣнкарја, ѣѣтурљѣи, крѣѣерја ши лумје куноскутѣ ши лумја пуаѣе сѣ вадѣ ѣе богѣцѣја Влахилор ѣн Крајна Њѣгоѣинулуј.

„Ку филму ѣста врјем сѣ арѣтѣм ла копиј рѣдѣѣиѣиљѣи лор ши традицѣја, ши јел а ѣмпреунат телевизија, шкуала, музеју ши лукрарја, ши астѣз дупѣ атѣта аѣ филму трѣјешѣе, ѣе мје мѣј мулт драг“, а спус ауторка Данијѣла алу Бѣлаѣи.

Маре ажутарѣ ѣн филм а дат ши копији каре ку вуорба ши ку жуоку а арѣтат кум а фост вијаца л-ѣј лор ѣј бѣтрѣић: Саѣа Митановиѣ, Марија Дрондиѣ, Марина Лалиѣ, Ана Тодоровиѣ, Милош Кицорановиѣ, Милица Бѣјовиѣ, Роберт Милиѣ, Катарина Гргулиѣ, Наташа Албиѣ, Јована Крацановиѣ, Никола Бируциѣ, Милош Ђорѣјевиѣ, Милош Станишиѣ ши Никола Брзуловиѣ.

Пријеру ал ѣе 21 ану 2025: Аминѣирја ла ун виртуоз ѣин Бљивановѣц

Ла Фѣстивалу интернационал ѣе музика влахилор ал ѣе 16. а фост промоцѣја ла карѣија „Божа алу Јѣнуцѣ - Тајна суфљѣтулуј ши ѣнѣими“, каре а скрис-о Јованка Стефановиѣ Станојѣвиѣ, ѣе ун уом лѣутар, куноскут ѣн Крајна Њѣгоѣинулуј.

„Сѣ скриу карѣа аста, ѣндѣмнарѣ мј-а дат ѣј ѣин Ассоцијѣија „Гергина“, пѣнтру ѣја кѣ ам фѣкут кѣѣева емисиј ку Божа алу Јѣнуцѣ, каре а фуост мулт куноскут, ши воје а авут сѣ трѣјаскѣ ѣн сату лу Бљивановѣц, ѣѣгат ѣе пѣмѣнту луј, фѣмилија ши вија луј каре а стѣпѣиѣит-о“, а спус Јованка Стефановиѣ Станојѣвиѣ.

Карѣија је скуасѣ ку ун компакт диск, пје каре је снимујѣте емисија „Од злата јѣбука“, каре а фост аскултатѣ пистѣ Радио ѣин Бѣљѣград, ши унѣе с-аузѣт мѣј мулт ѣе лукрарја алу Јѣнуцѣ.

Ку карѣија аста мулт сѣ пѣстрѣзѣ стѣпѣиѣја ѣе музика ши културѣ, а спус Нѣнад Камѣцорѣц, ши дофтору Синѣ алу Челоју. Амѣндуој а спус, кѣ карѣија аста ну пѣстрѣзѣ нума аминѣирја ла ун лѣутар марѣ, ши ѣ-адуѣе аминѣа ла лукрарја лу Божа алу Јѣнуцѣ, ла ун уом потолѣник, каре а војѣт лѣута ши сату луј.

Пријеру ал ѣе 22. ану 2025: Ђѣ Ђѣљѣана Нѣсторовиѣ Ђокиѣ

Ла фѣстивалу „Гергина“ а фост промоцѣја ла ун компакт диск „Ла ѣнѣпут ши пјеуормѣ“, ку кѣнтѣѣиљѣи аље Ђѣљѣани Ђокиѣ Нѣсторовиѣ, ундје кѣнтѣѣиљѣи јѣ ку гласу јѣ трѣјѣск мѣј мулт дје ѣинзѣѣ дје аѣ. Кѣнтѣѣиљѣи ѣ-аљѣс Марија Вѣтас, етномузѣколуогу, да мултје кѣнтѣѣе дј-аље јѣ лумја а путут с-аудѣ пѣнѣ ѣ-а кѣнтат ку ѣѣѣѣстѣјиљѣи дјѣн Етно група „Гергина“, ку армуѣикашу Јовица Миљковиѣ.

„Албуму пјстрјазја ун глас фрумуос ал Љиљи Ђокић Несторовић, кјнтјугаре дје каре с-а вуорбит ка ар са ајбе о каријера маре, да ја дје музика с-а ласат пјнтру дје мјритат, ши са јнтуорс ла кјнтаре ку апруапје дје шајзећ дје ањ. Ши пјнтру аја албуму аста је о повјестје дје ун глас фрумуос, каре а јнћепут са кјнтје јн примовара ши јн туамна вијецј, ши ста ун гјнд- ћ-ар фи фост са фи фост“, а спус Марија Витас.

Пје компакт диск сјнт снимујитје 16 кјнтјеће дјин ањи шаптјезаћ пјна јн доуо мије, ку кјнтјеће кјнтатје пје љимба Влахилор. Љиља кјнта јн Етно група „Гергина“ дји ла јнћепут, ш-а капјатат о маре наградја дји ла СЕМУС јн ану 2019.

Тот ћ-а лукрат „Гергина“ је лукрат ку драгостје дје стапјњија дје музика, ш-аратја кум са пјстрјазја ку музика њаму ла ун фјел дје лумје“ а спус Синја алу Челоју дјин Асоцијација „Гергина“.

Сузана Михајловић Јовановић:

Из дана у дан

14. април 2025: Време уткано у нит

У Дому културе „Стеван Мокрањац“ седми по реду „Дани Гергине“ отворени изложбом посвећеном очувању влашке народне ношње, која кроз кошуље, прегаче, јелеке, тканице и друге ручно рађене предмете сведочи о вези идентитета, традиције и породичног памћења.

Међу изложеним предметима је породично наслеђе Слободанке и Драгана Боболиновића из Прахова.

„Ово је ношња моје баке Олге и прабаке Зорке... И даље су са нама, као успомена, али и као део нашег идентитета“, рекао је Драган, док Слободанка додаје: „То није само тканина, то је успомена на жене из наше породице.“

Изложбу су отворили директорка Дома културе Данијела Марковић и др Синиша Челојевић, председник Удружења „Гергина“, који је, том приликом, рекао да „ношња није само украс, већ сведочанство времена и обичаја“ и апеловао да се сачувају преостали примерци ове културне баштине.

15. април 2025: Баладе које чувају језик

У оквиру „Дана Гергине“ у галерији Дома културе „Стеван Мокрањац“ промовисана је двојезична књига „Влашке баладе“, аутора др Синише Челојевића.

Баладе прикупљене у селима Источне Србије, објављене су на српском и влашком језику, у преводу Снежане Челојевић.

Вече је обогачено извођењем песама у интерпретацији Марице и Томе Савића, а сви присутни добили су примерак књиге.

„Ове баладе заслужују и музичко издање“, поручила је директорка Дома културе Данијела Марковић, која је заједно са аутором и новинарком Сузаном Михајловић Јовановић, промовисала ову књигу.

16. април 2025: Порекло у бојама сећања

Неготински Дом културе био је домаћин и прве самосталне изложбе слика „Порекло“, младог вајара и сликара Младена Симоновића, у оквиру „Дана Гергине“.

На 24 уља на платну Симоновић, дипломирани примењени уметник из Доњег Милановца, пореклом из Мосне, приказује свакодневицу и обичаје влашког народа — оно што, како каже, чини његов идентитет и уметничку инспирацију.

„Желео сам да прикажем једноставне животне сцене кроз богатство влашке културе, која и мене обликује“, рекао је на отварању изложбе млади уметник.

Изложбу је отворио мр Милан Радосављевић, уредник ликовног програма Дома културе.

„Младен веома вешто препознаје карактер људи које портретише. Сlike су тематски и антрополошки богате, са много присутних ликова“, истакао је Радосављевић.

17. април 2025: Звук трубе и сећања: „Влашка кола из Уровице“

У селу Уровица, познатом по музичкој традицији и талентованим свирачима, на седмим „Данима Гергине“, промовисано је издање „Влашка кола из Уровице“, компакт-диск са пратећом књижицом у издању Удружења „Гергина“.

Ово издање садржи аутентичне мелодије, али и драгоцену документацију о врстама кола, инструментима и извођачима који су оставили траг у музичком животу Уровице. Књижица је тројезична, на српском, влашком и енглеском језику, што доприноси ширем разумевању и очувању ове баштине.

„Уровица је село у коме није могло да прође весеље без добре музике и кола. Имали смо своје трубаче, своје игре. Коло је било део свакодневице“, подсетио је Бора Андрекуловић, додајући: „Не знаш да играш данц? Па ниси из Уровице.“

О значају овог издања говорили су и Синиша Челојевић из Удружења „Гергина“ и потпредседник Националног савета Влаха, као и заменик председника општине Неготин Богдан Гугић, истакавши да је реч о доприносу који превазилази локални оквир и постаје део националне културне баштине.

18. април 2025: “Чувари традиције” затворили “Дане Гергине”

У галерији Фондације Еликсир пројекцијом документарног филма „Чувари традиције“ новинарке Данијеле Николић, завршени су седми „Дани Гергине“.

Филм је настао још 2007. године, у продукцији РТВ „Крајина“, у сарадњи са ОШ „Павле Илић Вељко“ из Прахова, професором Добрицом Јовићем, етнологом Емилом Петровићем и Музејом Крајине. Намењен као подршка тада новоуведеном изборном предмету „народна традиција“, филм у пет целина: одевање, исхрана, обичаји, веровања и знамените личности, уводи гледаоце у богатство нематеријалне баштине Неготинске Крајине.

„Филм је настао из искрене жеље да се деци приближе корени и традиција. Био је то и својеврсни експеримент који је спојио телевизију, школу, музеј и струку, и данас, после толико година, он и даље живи, што ми је најважније“, рекла је ауторка Данијела Николић.

Посебан допринос филму дали су ученици који су кроз нарацију и игру водили публику кроз свет својих предака: Сања Митановић, Марија Дрондић, Марина Лалић, Ана Тодоровић, Милош Кицорановић, Милица Бајовић, Роберт Милић, Катарина Гргулић, Наташа Албић, Јована Крацановић, Никола Бируцић, Милош Ђорђевић, Милош Станишић и Никола Брзуловић.

21. април 2025: Сећање на виртуоза из Вељкова

Књига „Музика Боже Јануцића – разговор душе и срца“, ауторке Јованке Стефановић Станојевић, која осветљава живот и рад Божидара Јануцића, врсног виолинисте и народног уметника из Неготинске крајине, промовисана је у оквиру 16. Интернационалног фестивала влашке музике „Гергина“.

“Идеја о овом штиву потекла је из Удружења „Гергина“, ту сам се ја нашла као неко ко је имао задовољство и велику част да уради неколико разговора и емисија са Божидаром Јануцићем, који је био невероватно славан, али је увек остајао у родном Вељкову, везан за своје парче земље, породицу и виноградарску традицију коју је наследио”, рекла је Јованка Стефановић Станојевић.

Публикацију прати и ауторкина радијска репортажа из серијала „Од злата јабука“, емитована на Радио Београду, која додатно осветљава Јануцићев лик и дело.

Да је ова публикација важан допринос очувању музичке и културне баштине, потврдили су и Ненад Камиџорац, музички уредник Првог програма Радио Београда и уметнички директор фестивала, као и Сениша Челојевић, председник Удружења „Гергина“. Обојица су истакли да књига не само да чува сећање на једног великог уметника, већ и подсећа на вредности које Божа Јануцић никада није напустио — скромност, посвећеност и љубав према завичају.

22. април 2025: Омаж Љиљани Ђокић Несторовић

На Фестивалу „Гергина“ промовисан је и компакт-диск „Ла йнћепут ши пјеурма“ са избором песама Љиљане Ђокић Несторовић, уметнице чији глас и интерпретација влашке песме трају више од пет деценија. Избор песама сачинила је етномузиколошкиња Марија Витас, а публика је неке од њих могла да чује и кроз извођење уметнице са Етно групом „Гергина“, уз пратњу на хармоници Јовице Миљковића.

“Албум слави невероватан глас Љиљане Ђокић Несторовић, певачице којој су предвиђали блиставу каријеру, али која је музику напустила ради породичног живота, да би јој се вратила са шездесетак година. Зато је овај дирљив албум прича о гласу који је запевао у пролеће и јесен живота, и буди питање – шта би било да је било”, рекла је Марија Витас.

Кроз 16 песама из седамдесетих и двехиљадитих, албум дочарава свет љубави, сећања и исконског влашког израза. Љиљана Ђокић Несторовић, чланица Етно групе “Гергина” од оснивања, добитница је Естрадно-музичке награде Србије из 2019. године.

“Ова издања настала су с љубављу према културном наслеђу и подсећају на улогу музике у очувању идентитета и духа народа”, рекао је Сениша Челојевић из Удружења “Гергина”.

ФОТО РУБРИКА

Предраг Трокицић: Објективом против заборава

Предраг Буца Трокицић, неготински фотограф, рестауратор намештаја, анкетар, учитељ последњих десетак година се активно бави фотографијом. Сарадник је “Пешчаника” и хуманитарног часописа “Лице у лице”.

Имао је четири самосталне изложбе у Неготину, Крагујевцу и Београду. Учествовао је на 13. Бијеналу минијатуре у Горњем Милановцу 2016, излагао у Нишу 2023, на међународној изложби на Крку 2018, као и на колективним изложбама “Неготински уметници и колекција дела из фонда Дома културе”, изложби неготинског Фото-клуба, хуманитарним аукцијама васкршњих јаја у Неготину.

Пред читаоцима “Влашке речи” су Трокицићеве фотографије тренутка, забележених у Јабучковцу, Малајници, Душановцу... Оне су сведочанство не само о сеоској архитектури, већ и о људима, животињама, ентеријерима и екстеријерима.

- Ове фотографије сведоче о слави некадашње Неготинске крајине, која полако тоне у заборав, са својим можда последњим становницима, старије доби – каже кустос и дипломирани историчар уметности Марија Коњикушић.

Катија Душановац

Крива ограда

Јабуковац, 1926.

Јабуковац, 1954.

Код два срца

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

930.85(=135.1)(497.11)

ВУОРБА влахилор : часопис ђе пастрарја ађетурљи, култура, традиција, љимбаши
њаму Влахилор = Влашка реч
: часопис за очување обичаја, културе, традиције, језика и идентитета Влаха / главни
и одговорни уредник Синиша Челојевић. - 2024, бр. 1- . - Неготин : Удружење
“Тергина”, 2024- (Неготин : Штампарија Блашко). - 30 cm

Полугодишње.

ISSN 3042-2302 = Вуорба влахилор

COBISS.SR-ID 157495305